

ЗАМАК И ЗАМКЕ БРАНКОВИЋА

**НОВИЦА
МАРЈАНОВИЋ**

Импресум

„Замак и замке Бранковића“

Аутор: Новица Марјановић

Издавач: аутор

Технички уредник:

Горица Марјановић

Штампа: „КЕФАЛОПРЕС“

ПОЖАРЕВАЦ 2024.

Тираж : 100

Формат: 21 цм

Стр. 260

*Драги читаоче,
ако одем са овога света,
пре него што прочиташ књигу,
оставићу ти бајку,
која се неће срећно завршити,
ал`уек ћеш је изнова читати
и увек исто питати,
и увек за истим жалити.*

*Жалићу и ја,
за сновима,
који су могли бити
стварност.*

Град судбински везан за воде **(Смедерево)**

Житељи Смедерева воле да кажу да је њихов град судбински везан за воде. Они, који су уписани у књигу рођених града Смедерева, верују да је град подигнут на дну некадашњег Панонског мора. Рођени као прави морепловци доживели су тешку судбину, а како рече Ђорђе Балашевић¹ „ по неки морнар може да остане без лађе, ал` без мора то је, ипак, пех... “

И тако сам се , као волонтер, једног дана обрео у Смедереву, по налогу Завода за јавно здравље са задатком да узимам узорке воде за пиће. Прво сам из чесме на главном градском тргу, крај цркве, накувао руке и грло са необично млаком водом, која је мирисала на кувана јаја и уопште није била пријатна за пиће. На реновираној чесми стајала је метална таблица, на којој је писало:

„ Чесма **Жива вода** није дозвољена за пиће због бактериолошке и физичко-хемијске не исправности.“

У чуду сам посматрао једну Смедеревку која је на истој чесми пунила флаше и балоне .Помислио сам да није информисана, па сам започео разговор:

- Добар дан, видим да пуните воду за понети, а она није исправна за пиће.

---

¹ Савремени српски певач забавне музике

Када се усправила зналачки је показала своје физичке атрибуте: танак струк, необично једра недра и савршено обликоване ноге. Насмејала се, откривајући своје бисерно беле зубе.

-Ти ,ниси из Смедерева?

- Нисам, али у надлежном Заводу за јавно здравље узимам узорке воде за анализу.

- Али, ово је **жива вода**.

- Да, тако се зове, али то је небитно.

- Грешите ! Име јој све говори.

- Не разумем !

- Па, види се да ниси Смедеревац, а боље би ти било да си се напио те воде, са којом би други пут стекао статус Смедеревца.

- Да пијем неисправну воду?

- Да, она је **жива вода**. Све што више стоји губи својства не исправности. Дужим стајањем губи количину нитрата, и амонијака.

- Немогуће ...

- Богу је све људско немогуће, на дохват руке.

- А, бактериолошка не исправност ?

- Бактерије стајањем престају да се размножавају, шта више регулишу пробаву и лече болест гастритис, горушицу, осећај нелагодности, дијареју, а кажу да заустављају болове у абдомену.

Лепа Смедеревка напунила је амбалажу, погледала ме је својим азурно плавим очима, врцнула куковима, села у ауто и одвезла се.

Чежњиво сам погледао за аутом, који је одлазио и запамтио ознаку SD 007 .. и признајем да

је недовољно било да га икада нађем. Ауто је био плаве боје.

За трећу воду Смедерева чуо сам само да стиже из велике дубине, и да на површину код Југова, надомак града, доноси необичну лековитост. Говорили су да је то вода која лечи све болести,, укључујући и лек за болесне душе. Лекари кажу: „болесне душе“ , рекао бих душе са посебним потребама

Своју уморну душу, за посебне потребе лечио сам по библиотекама, са књигом у руци. Срећом, Смедерево има, вероватно најлепшу библиотеку, наменски грађену, у строгом центру града, са дигиталном читаоницом и задивљујућим фондом књига. Љубазна библиотекарка ми доноси разне књиге о Смедереву. Читам: „ Као град на граници два велика царства, Хабсбуршког на северу, и Османлијског на југу, Смедерево је била веома значајна извесна лука. Тврђаву са пристаништем (јалијом), паробродом и чамцем на цртежу је овековечио Феликс Каниц, у другој половини деветнаестог века.“ Тек тада сам схватио: ***Четврта, најважнија вода је Дунав, који је вековима штитио немоћне и одбијао моћне.***

Ту крај Дунава, где Европа престаје, а Азија настаје, где се судара европска цивилизација са балканском традицијом, по нужди за опстанак, рођена је нова престоница Србије, кроз векове рушена, дограђивана, разарана, обновљана.

И ако нисам Смедеревац, хоћу, ако Бог да, да пишем о Смедереву, јер сам се напио, ко зна , по који

пут, водом са свих чесми. Када сам већ поменуо те јавне чесме, да испричам и једну анегдоту. У налогу Завода за јавно здравље писало је: Вода са чесме „Ђирантина“ узима се два пута месечно на анализу. Узалуд сам се по Смедереву распитивао, где се налази та чесма, која се италијанским именом зове. Људи нису знали да ми одреде локацију те чесме.. На моје велико изненађење, чесму сам пронашао, звала се „Ђир Антина“, а подигао ју је неки кир, господин Анта.

Да објасним топоним Смедерево, са извором завичајног одељења смедеревске библиотеке. Постоје многа мишљења о значењу топонима Смедерево

Смедерево , центар града

Смедеревска тврђава

Италијански историчар Антонио Бонфини (1427.–1503.) у своме делу *Rerum Hungaricarum decades IV cum dimidia* наводи да име Смедерева потиче од Светог Андреје (Иначе, мађарски назив за Смедерево који се до данас задржао у овом језику је Szendrő).

У делу Охридска архиепископија у почетку XI века Стојан Новаковић је написао: Познато је поодавно да је Смедерево покварено *EIS MONTE AUREO*, јер је град подигнут на месту некадашњег римског града *Mons Aurea*, што у преводу значи Златно Брдо. Ова римска насебина забележена је

на Појтингеровој карти која потиче из IV века.

Смедеревски писац Милосав Илић у својој полемичној књизи „Трагом заборављених предака“ Златно брдо преводи као Златогор са значењем Свети гај – паганско светилиште древних Срба, а везује га за име српског вође Злато Гора који је одвео Србе са ових простора на велика руска пространства. Исти аутор доказује да су Семендери (потомци Србена) заслужни за данашње име Смедерево.

Постоји мишљење да је топоним Смедерево сложеница две речи : смет и дрво због изразито густих храстових шума на овом подручју.

Топоним Смедерево по неким изворима вуче порекло од средњовековног мушког имена Семендер Многи аутори сматрају да је порекло овог топонима иранско-хазарског порекла. У преводу са иранског Семендер значи крајња врата. Управо тако се звао и хазарски град који се налазио на југозападној обали Каспијског језера. Крајем X века Хазарско царство нестаје и многи становници Семендера, бежећи пред најездом освајача, упутили су се у наше крајеве, називајући своја нова насеља именима својих ранијих прибивалишта.

Поносан на ово знање објавио сам на друштвеној мрежи Facebook са једном предивном фотографијом смедеревске тврђаве. Неколико сата након тога, јавио ми се лично господин Мирослав Илић, смедеревски писац :

Поштовани колега, ја сам и пре твоје напомене гледао твој серијал "Градови и химере", који ми се као методолошка замисао веома допао и, могу рећи, препун је података из србске митологије, вере (духовности) и историје. Интересантна су етимолошка тумачења.

Нешто сам у вези топонима нашег лепог Смедерева желео прокоментарисати:

1) У аријевско ведском (што ће рећи архајско-србском) речнику помиње се именица „семено“, што значи „плодност“. Разуме се, мисли се на плодност земље, која даје род из семена у њу посејаног. Људи који су сејали то семе, а то су наши подунавски Срби (који су се три пута прошетали до Индије и многи њихови потомци се вратили у своју првобитну постојбину у "Зелени крај иза седам река", као што пише Велес у - књизи. Подунавски Срби), из пре Аврамовог времена славили су богињу Иштер (по чему доњи део Дунава носио име Истрос (у Библији, у грчком преводу/ записан је као Истрос - четврта рајска река). Србски народ, по слављењу богиње Истрос у том времену звали су Истранима. То није било племенско обележје. Не знам да ли знате, али су ти Срби Истриани из Смедеревског Подунавља, ширећи се долином Дунава, Саве и Драве, дошли на полуострво, које је по њиховом митском обележју добило име Истра. Неки Истриани су сачували успомену на своју древну отаџбину Смедеревско Подунавље. У Хазарском речнику, Милорада Павића, мит о богињи Истрос приписује се Хазарима, што је недоказано и неосновано становиште. У Молдавији, пронађени су остаци античког града Смедерева (Видети Милош С. Милојевић, Одломци историје

Срба). Семендер је онај који обрађује и засејава земљу, уједно је он и господар земље. Влада Карић је писао нешто о Хазарима, и он име Смедерева везује за њихово присуство на овим просторима, али ја мислим да је његово становиште недоказиво. У смедеревском крају су у античко време живели Кучи. У аријевско-ведском речнику "куч" значи васпитач. Пошто су Кучи, потомци Бебрића (Беркоња, Бркоња, Беранаца), били ратнички народ, рађање мушког детета значило је рађање ратника. Кучи су живели по строгим законима, којима је прецизирана и крвна освета и многе друге казне везане за насилну обљубу жене или девојке. Онај који је обљубио нечију жену, или нечију ћерку, бива везан за четири клина пободених у земљу, лежећи на леђима, а муж обешчашћене жене или отац обешчашћене девојке му прилази и ножем му пререзује гркљан. Понекад је примењивана казна каменовања изгредника, закопаног у земљу до појаса или изнад појаса, само да му глава вири из земље. А жена удовица, имала је право да сврати неког ратника, који се враћао из војног похода, и да преспава ноћ са њим. Ако зачне и роди се мушкарац, родио се ратник, и таква жена је врло цењена у друштву. Војводе кучких ратника звао се Смердар (касније преименован у сердара, који је и до данас сачуван назив војводе у Херцеговини). На месту где је данашњи Калиновик, некад, у античко време блистао је град који се звао Кучево, и био је главни град Загорске Србије. Близу Калиновика, постоји насеље Обилге (Обилије), родно место Милоша Обилића и Гаврила Принципа. А постоји и место Јелаче (Јелашце), у коме је рођена царица Јелена, мајка Константина Великог.

Кула „Седм брата глава “

(Проклета Јерина)

Гледао је очеве руке кошчате и танке и размишљао колико су јаке биле оне када су га узимале, њега и браћу старију. Поред оца на земљи јаја стајашу, гомиле и гомиле јаја која бејашу сакупљана у роду његовом, по селима земље предака његових. Ни једно јаје у кући да остане није смело, ни једна рука мушка, ни једно биће које је да ради могло, у кући да борави више није смело. И гледаше зидине тврђаве које руке очеве правише и уз помоћ јаја руке те камење што лепише. Поред оца жена нека трудна и млада помагаше и камење тешко подизаше.

„Звала нас је Јерина, оче мој, звала нас је у њен дом... браћу моју старију... и мене... ноћас...”, док му камен додаваше, син тихо изговори, и у очи га не гледаше. „Када сунце данас највише буде, престајемо... Оче, више нећемо... А тебе ускоро пустиће, оче, годинама већ градиш њен дом, а мајка је сама и гладна и чека те у селу најлепшем том, тамо где земља годинама зове руке твоје...”

И преста са грађењем Смедеревске тврђаве, он и браћа његова, и дођоше послушници Проклете Јерине, и одведоше момке младе. И урлик оца проломи ваздух који гуши, дави, сече, и... мук... тишина обави тврђаву мрачну док главе браће ношаху ка кули једној...

Прстима прелазим по камењу куле „Седам брата глава” и очи затварам пред реком... која почиње да тече.

А Дунав је широк као зеница ока, тамно модар. Ваља све пред собом. Носи балване, којима је Милић Станковић српски сликар цртао крила. Летећи балвани лете, на слици која мења хиљаду речи, који извиру из нашег мозга и нестају у нигдину.

Нећу да верујем да је та, најбоље сачувана и највише разорена тврђава на Дунаву зидана са јајима. Јаје је основна ћелија да продужи живот, да се из њега испили оно, што носи ген својих предака, и проклетство свога рода.

Данас су јаја многима само храна, некима и једина. И док ходам по тврђави Смедерева, која има облик троугла, са највише деспотове куле чујем крик, То Ирина Кантакузин, познатија као Проклета

Јерина наређује да се седам брата глава, одсеца једна по једна, и то редом од најмлађег до најстаријег. И сваки убијени брат, отвора рану душе другом брату, а најстарији је крив, што их није натерао да раде под кулук. Његова је душа исецкана као крпа, он једини види сву мртву браћу своју.

А шта је приморало деспота Ђурђа Бранковића да на ушћу реке Језаве, која ка Дунаву тече, на крајњем северу тадашње српске земље, подигне град - нову престоницу Србије ? Био је принуђен да Угарима (Мађарима) без борбе преда престони Београд, које је његов ујка, деспот Стефан Лазаревић добио када је признао врховну власт Мађара. На југу земље Турци су освојили Приштину, Ново Брдо и Крушевац, Шарени град. Стешњен и приморан, а рационалан и трезвен деспот Ђурађ Бранковић, по нацрту свога шурака Георгија Кантакузина, лета Господњег 1428 започиње изградњу Малог града. Изградња Малог града, резиденцијалног дела владара трајала је две године, а током наредне деценије завршен је и Велики град, предвиђен за војску и народ. Грађен у равници, где камена скоро да и није било, град је подигао на ноге целу Србију. На хиљаде људи даноноћно је кулучило. Кажу да су људи у непрекидном низу, материјал за тврђаву пребацивали с рушевина тврђава Калиште и Ждрело у долини Млаве, а нису биле поштеђене ни надгробне плоче из римских некропола.

У Браничевској жупи пуних 12 година није се смело појести ни једно јаје, јер су мешана у малтер да би се појачала његова везивна моћ. Градитељима

Смедеревског града није се допадала та свакодневна мука. Радило се од јутра до вечери, а градитељи били су гладни, боси и голи. Свака непослушност, и честе побуне сурово су кажњаване. Војници су по заповести деспота, или , чак и по наређењу деспотице Ирине, убијали побуњенике, и тако се градња настављала. У свакој кули, од темена до врха, много је људских живота уграђено, много крви са малтером и јајима, као везиво, је помешано.

И тако је рођена прича о Проклетој Јерини, која је као странкиња, омрзнута и облатњена, приказана као извор свих зала. Ипак, време је показало да је изградња била не само оправдана, него да је посао ваљано обављен. Кад је завршен град на 11 хектара, са 25 кула, повезаних јаким зидовима и са три стране окружен био је највећа средњовековна тврђава.

Смедеревска тврђава, поглед са Језаве

***Отац ми је био Вук, питоме
и благе нарави, али омрзнут и
проклет.***

(Ђурађ Бранковић, деспот)

Отац ми је био Вук, питоме и благе нарави, али омрзнут и проклет. Свако се од њега склањао, чак и када је зарад поверења делио сребрњаке и капом и шаком, оне исте са којима се суновратио у издају, по наговору патријарха српског Спиридона.

Спиридоне, кости ти земља избацила на површину и никад мира не имао!

Једно си причао за трpezом кнеза Лазара, друго ноћу када се оспе јато звезда.. Ти си тврдио да

си међу тајанственим појавама на небу открио звезду водилју Вука Бранковића, говорећи да је за Србију боље да има владара спремног за нова дела, када онај са круном на глави срља у пропаст. Какав пут небески ? Он је најмање познат. Ко је баш њега кнеза Лазара, изабрао да се пење до вечности, да жртвује Царство земаљско, стварано огњем и мачем свих Стефанида зарад поноса. Вреди ли један понос или инат живота свих поданика ? Како је могуће да се оставља Царство земаљско, а рука да се пружа ка Царству небеском ? На небу, и свуда око њега, само је Бог моћан да царује. Каква је то заблуда: Бог изабрао Србију, љуску орахову да је љуља над пространством, да је штити од супарништва АПАХА који џихадом добацује стреле до цркава сербских, гледајући цркве и куполе Венеције, Беча или до поларног круга, у коме сјаји Христов обелиск

Јасно је да је Бог изабрао погрешан народ, а народ погрешног човека за владара. Ситан и мали, готово јадан и смешан, умишља да је растом и умом као пређашњи владари Немањићи. При томе га за ту световну лозу везује само кревет, и у њему распаљена и жудна кнегиња Милица. Она рађа децу и мудро ћути, а замишља да обнови Вуканову лозу. Она намерно искривљује истину да је њен предак Вукан насео на подвалу Светог Саве и Мироточивог да Првовенчаноме Стефану дају првенство. Вукан није имао избора и ни среће, ни за лек. Против њега били су сви, као ловачки пси у хајци када јуре рањеног вепра.,

Снагом својом вепар може да покида свако месо, али бива убијен зато што је сам. Бити сам против свих, то је подвала која рађа горке плодове. Човек који је сам јесте у добром друштву, али у сукобу са осталим, бесним псима, мора да нестане. Био јак или кукавица, самац је уништен од погледа већине. Већина испушта смрад који гуши. Већина убија вољу да се живи. Човек без воље није ништа. Он је сенка. Сенка која лута од немила до недрага, коју сваки чопор или хорда може да прегази. Жупан Вукан је био првенац, али није имао начина да Заветни прстен, од Бога дат, растави у своју корист. Вукан је платио главом због права, које се никоме не даје, понајмање не поклања.

Вукан је невино јагње које су зли вукови растргли на комаде, део по део. То, што је остало иза Вукана, Влатко – отац кнегиње Милице, па и сама Милица је смешна имитација, покушај да се точак историје заустави или врати уназад. Кнегиња Милица је као горда животиња, пуна себе и за кнеза Лазара је фатална жена. Лазар је био просечан и нешто испод просека. Милица је стално желела немогуће ствари, да би се задовољавала са по којом мрвицом задовољства. Милица је Лазара уздигла до господара, а он је властољубив видео себе у реду са Стефанидима. Сви српски владари Стефани, били су сувише мудри и поносни, а Лазар је само упоран али сувише ограничен човек. Тај савез кнеза Лазара са босанским краљем Твртком, те борбе са жупаном Николом Алтомановићем, само су извршене

заповести које је Милица издавала. Милица сања Вуканову лозу да регенерише, без обзира што је она усахла.

Боже, опрости ми, што овако мислим и говорим и онима који су мене стварали. Моја баба Милица Лазаревић као и мајка Мара Бранковић, рођена као Лазаревић, много су поносне жене. Поносне, али и пакосне. Тај мој отац Вук Бранковић, целог живота трудио се да буде добар муж, добар зет, добар за целу Србију и опет, није успео, ни у чему. Сви су моји преци трагични, свако на свој начин, а трагедија прати и мене.

Још као да чујем лелек по Србији после Косовске битке. Мушкараца нема, изгинули сви у једном сулудом дану. Жене, мајке, сестре, девојке наричу најцрњим тужбалицама, свака спомиње свога, а у нашој кући мајка Мара тобож и сама лелече за погинулим оцем Лазаром. Претвара се због народа, а са мојим оцем Вуком Бранковићем разрађује план да Вук сам Србијом овлада.

Мој вољени и поносни отац – Вук Бранковић, оборио главу па ћути. Он је напустио битку видевши да је све изгубљено. Мртва уста не говоре, али српски патријарх Спиридон који се упокоји, нагна га на такав исход. Говорио му је, све му је говорио:

" Лазар је луд, хоће Царство небеско, а на тас приноси све: јунаке, патнике, људе чврсте воље,

вернике, оне који све могу и који Србији значе. Ти – Вуче, буди спреман, немој да гинеш, али још горе немој ни да се предаш безбожним Исмаилћанима. Када Србија буде обезглављена, да нема мудрије главе, Теби ће се све српско окренути да га избавиш из јада и новим стазама поведеш. Тај новац, те сребрњаке искуј за живота ЛАЗАРА. Тиме ћеш сваког неверног Тому разуверити да је то његова воља била. Напокон, Ти су му зет, Тебе је стављао у врх трпезе, с тобом је пошао да брани твоју земљу. Колико је Он сличан Стефанидима, толико си и Ти. Обојица сте ожењени потомцима Вукана Немањића, сродници сте са славнима, по женској линији. "

Мој отац Вук Бранковић уради оно што је од њега тражио српски патријарх. Новац искова и посла Дубровнику на чување. Ништа у томе нема необично. Дубровчани су према њему имали изузетних обзира зато што се у Вуковој области налазило неколико важних рударских места са Новим Брдом, о коме су легенде говориле да је богатије од целе Европе. Уосталом, преко Косова је водио главни пут за дубровачке трговачке караване.

"Не са вољом, него по нужди " били смо ми Бранковићи и Лазаревићи (Ђурађ, Гргур , Стефан и Вук) бескрајни ратници на туђим просторима за туђе интересе. Шта смо друго могли ? Наши очеви изгубише земљу, а ми образ и поштење. Морал смо бацили под ноге, руке нам беху кржаве, душе уморне, **а жеља да се додворимо, јача од братских веза и**

слоге. Не питајући зашто, брата смо секли сабљом на пола, рођаке набадали на копља, очи вадиле за шаку пиринча, а ђаволу предали наде и веровања. Било је то неко ватрено време у коме је човек био без икакве цене, а све створено његовом руком и разумом недостижно и скупо.

Био сам старији од свога ујака Стефана Лазаревића, кога нисам мрзео. У почетку нисам веровао да Милица, моја и његова, моја бака, а његова мајка, чини све то због њега. Изгледао ми је тако наиван и добар.

Када је мој отац Вук Бранковић, који се склањао од сенке и повијао по месечини, плашећи се сопствених трагова или свога гласа, предао град Скопље ЈИГИТ- бег ПАШИТУ, започело је моје потуцање, а ни Стефан Лазаревић није био боље среће. Стефан Лазаревић је имао сестру своју ОЛИВЕРУ, а она је могла да смота и цара Бајазита, који ју је волео. Ја, Ђурађ Бранковић, нисам ничег сем мржње имао. Мрзео сам сваког, а највише самог себе. Отац ми је говорио да се склањам супостату божанских цркава, а сви су говорили да морамо са безбожним Измалитима, јер нас у противном неће бити. Они су (Турци) били као плева, а ми као појединачно класје јечма или зоби. Докле год досеже људско око, лево, десно, горе, доле, свуда су милели

Агарјани,² а српског човека могао си да тражиш данима на ободу шума и гудура.

Небо је било високо. Бог као да није видео патњу и сузе српског народа. Православне светиње биле су срушене, свештеници су само народ наводили на бежање и опраштање. Мој отац Вук Бранковић није се мирио ни са својом таштом Милицом, удовицом кнеза Лазара Хребељановића, ни са угарским краљем Жигмундом, који је крстарио по целој Србији све до мора, а понајмање ни са онима који су служили неверу, као што беху Марко Краљевић или Дејановићи. Након погибије турских вазала, слутећи велику несрећу, склонио је мој отац Вук у Дубровник, у тај куплерај-град, своје покретно имање, које је износило 1880 литара фина сребра и 15 литара златних предмета.

То је био његов избор, а мени је свеједно ко поједе наше богатство, а били смо по иметку сам врх од свих Србљана.

Кунем се Богом да нисам мрзео ујака Стефана Лазаревића све до битке код Никопоља. После Косовске битке то је био последњи покушај да се врази зауставе. Ма колико био лицемеран и са

---

² Агарјани, Илдери, Измалити су погрдни називи за Турке Османлије, које православци упућују освајачима православних области и територија.

Насупрот Турци покорено становништво заову раја, власи или каурини(неверници), што су исто погрдни називи за православце.

којим планом приступи у Србију, угарски краљ Жигмунд окупи праву крсташку војску и код Никопоља потпраши Илдерима.

Онај, ко је српског кнеза Лазара по заповести убио (Бајазит) доби помоћ у одлучни час, кад је већ помишљао на повлачење, доби помоћ од Стефана Лазаревића, који у борби оте Жигмундову заставу. Сам Стефан Лазаревић је Мађаре отерао, након тога паде православна Бугарска, а и мој отац грешни (Вук Бранковић) , чија је једина кривица била у лакомству. После битке код Никопоља Стефан Лазаревић доби моје поседе, а Вук Бранковић пресвисну од јада и чемера, знајући да се црн облак навлачи на државе православне. Вук Бранковић би сахрањен у Хиландару у задужбини најславнијег Стефана Немање, прозваног Свети Симеон. Само Немања оде у свеце, а мој отац умре са ореолом издајника. Његова издаја јесте глас разума. Он је, као мало ко други, знао да мисли, а мислити својом главом је смртни грех..

Тек када сам изгубио очеву област, почео сам сматрати Стефана Лазаревића кривцем за очеву судбину. По повратку из Ангорске битке где је рођен велики геније, човек који је показао како се битка замеће и како позиција стиче, а нарочито после добијене титуле деспота, коју му је Византија дала на умору, са којом смо титулом сви ми сишли са историјске позорнице, нисам могао да препознам мога ујака. Био је то љигав човек и спреман на све. У

Цариграду ме је дао затворити, само зато што сам син Вука Бранковића. При томе је заборавио да сам син и Маре Бранковић, рођене као Лазаревић, његове сестре, да сам сличан њему и да се у нашим венама ваља и меша та гордост Стефанида³ и храброст Вуканове лозе. Били смо сродници, по женској линији.

Ми деца трагичних родитеља, прави рођаци, били смо љуто завађени и радили смо једни другима о глави. Стефана Лазаревића је исцедио као крпу турски цар Бајазит, онај који је његовог оца убио, а Србију сахранио, са циљем да нестане и да се као прашина одува са Балкана. Бајазит га пред свим источницима лагао: „ да га узима као сина старијег и љубљеног ", а сестру му поваљивао. Свеједно и угарски краљ Жигмунд поваљивао му је мајку Милицу, још док је била у жалости за Лазаром и његовим мученицима.

Мене Ђурђа Бранковића, који пишем ову причу, користио је Сулејман, син Бајазита Јилдерима (Муње) из славног рода Челебије. Због личног ђефа Сулејмана ја запалих град Филипопољ, а обојицу лепо нас измири, искористи због своје вајде Мухамед Први

---

³ Стефаниди -заједнички назив за родослов,лозу или династију Немањић, која је владала Србијом од 1166 до 1371 .године, а која је име добила по Стефану Немањи и Стефану Првовенчаном, српским владарима

Наравно да је Стафан Лазаревић био храбар, али никада нисам схватио зашто се толико борио и с таквим жаром служио Бајазита. Код Ангоре 6910. године од Постања⁴ цео свет је схватио да у том тренутку није било храбријег човека, ни под једном заставом, од мог ујака, који по годинама беше млађи од мене. Стефан Лазаревић се веома истакао у Ангорској бици, у којој је формално био турски вазал. Неколико пута је улазио у борбу, овенчан славом и са храброшћу која се препричавала, док су његови савременици и ратници веровали да га ни сабља, ни мач не може посећи. Нико није могао знати да је Стефан Лазаревић изабраник Божији за васкрснуће Српске државе, традиције и славе. Неки верују да је он у двобоју погубио **Тимур –кана**, познатијег као **Тимур Ленка**, унука славног Џингис –кана. Ако то и није урадио, сигурно је помогао синовима цара Бајазита да задрже престо. Мало ко зна да је Стефан Лазаревић и сам био рањен у тој бици, и да су га његови ратници пренели до Цариграда, где су га травари и лекари лечили и где му је судбина одредила да сретне изабраницу свога живота. Лежећи на асури између живота и смрти, окружен анђелима и небеским свецима, који су савијали своја крила да му направе хладовину, угледао је бледи лик **Јелене**, сестре византијске царице **Јевгеније**.

Јелена Гаталузијска тако се звала, била је прекрасна девојка која је и сама видала ране

---

⁴ Година 1402.

честитом православцу, док је Византија зазирала од појаве Турака и њихове очајничке упорности да се домогну Златног рога, мерећи Константинополис, Константинопољ или Цариград да од њега направе шеталиште за своје буле(жене)⁵

Јелена Гаталузијска је добро знала ко је рањени јунак, јер је до самога неба путовао глас о његовој храбрости. Дobar глас далеко се чује, а знала је: Да је племенитог рода, да је несрећни принц изгубљене државе, да је престолонаследник, јер брат Вук Лазаревић беше на супротној страни и оно најважније – да је Стефан Лазаревић рођени брат Деспине Хатум (некада Оливера Лазаревић), жене која има највећи утицај на турског султана.

После десет година сталних ратова и братске нетрпељивости " Бог зна међу нама завлада љубав и добри мир као што пристоји међу браћом". Наша борба до истребљења беше до поновљене битке на Косову о којој се мало зна. Ту се скиде **Заветни прстен** , који нас једно време обузимаше. Касније смо и ја, Ђурађ Бранковић и ујак Стефан Лазаревић говорили да смо у поновљеној борби на Косову били толико уморни, као да смо јурили сене наших очева и дедова или њихове утваре, које постају плав божур, а ноћу говоре језиком

---

⁵ Истанбул, примедба аутора. Игра речима са асоцијацијама да је град постао шеталиште за турске жене.

препознатљивим. Лажу људи да на Косову и божури ратују. Целе ноћи сукобљавају се плави и црвени, а јутром свиће примирје. Наше измирење нам је синило пред очима, а свакако да је обојици додијало то унижавајуће потуцање и удвориштво. Остадосмо нас двојица, Ђурађ Бранковић и Стефан Лазаревић, јер наше сроднике, мог рођеног брата Лазара Бранковића и мог старијег ујака Вука Лазаревића, ухвати и погуби принц Муса Челебија 6918. године⁶, који се и сам борио у игри **Заветног прстена** са својим сродницима Сулејманом и Мехмедом.

***Манастир Манасија (Ресава) задужбина
деспота Стевана Лазаревића***

---

⁶ Година 1410.

У време оно када се догоди да " Благочестиви господин деспот Стефан Лазаревић, добри господин, предобри, и мили и слатки господин деспот, о, тешко оном кога на Главници, недалеко од Крагујевца, виде мртва 19. јула 6935. године^{7и8}

Деспот Стеван Лазаревић

¹¹ , ни данас се не зна да ли погибе у лову, јер је први употребљавао ватрену пушку или га стрефи кап, а последње речи му беху: " Зовите Ђурђа ! Зовите Ђурђа ! " и ја постах српски деспот.

---

⁷ Година 1427.

⁸ Ове речи преписују се Ђорђу Зубовићу, вероватно једном од људи са двора деспота Стефана Лазаревића, а забележене су на камену код цркве у Стојнику.

Авај, нисам слутио колико сам Богу мрзак био.

Отац мој, Вук Бранковић желео је круну и трон, а ја то добих не надно.

Боже, зашто сам ја најтрагичнија личност наше прошлости ?

Васпитаван сам у традицији властелинског самољубља, а када сам ступио на престо, већ сам прешао зреле године, а кажу да сам био лудо способан. Све што сам у животу предузимао испадало је несрећно.

Оженио сам најлепшу принцезу царског рода Ирину **Кантакузин**, а српски народ је прозва погрдно : ***Проклета Јерина***.

Борио сам се и залагао да очувам Србију, моју једину и милу, а толико пута видео сам је прегажену и опустошену са севера и југа, а на крају живота слутио сам да је то крај и државе којој сам све подарио.

Своје ћерке сам поудавао из политичких разлога. Старија кћерка Катарина била је жена грофа Урлиха Цељског, који је био братић жене угарског краља Жигмунда. Моја умна и паметна ћерка Мара Бранковић, припала је турском султану Мурату II. Њу сам удао уз велики мираз. Иако је постала султана, у харем цара затекла је четрдесет

мушкараца, а мало жена. Она је мајка султана Мехмеда II Освајача, веома образованог и умног владара са знањем неколико језика, међу којима и српског. Био је то човек веома смео и широких потеза, који је у уторак 29. маја 6961⁹. године на јуриш освојио Цариград и укинуо православну Византију, а цркву над црквама Ају Софију промовисао у џамију. Два су ми сина Турци ослепили, а и они се побише међусобно у борби за власт.

Ја, деспот Ђурађ Бранковић, сам српски Сизиф. Милост мојих претпостављених које сам и ја Боговима звао, није била наклоњена мени. Ја сам лудом срећом обдарен да котрљам свој вал терета по стрмој равни. Моја вековна чежња била је **да сами будемо ковачи сопствене среће.**

Мој неуспех је условио славу других. Моје време имало је Мехмеда II Освајача (моје горе лист, неверни унук, син моје мезимице Маре, највећи султан у турској историји), Албанца - Скендер –бега, Хуњади Јанка(Сибињанин Јанко) угарског пустиолова и краља, али ни ја нисам био заобилажен. Са њима сам ратовао, свађао се, мирио и побеђивао Агарјане. Мене су балкански ветрови ломили, а животне недаће калиле.

О , пријатељи моји, саградио сам најлепши и највећи средњовековни град Смедерево, зидано у

---

⁹ Година 1453.

тешко време од 6935 до 6938¹⁰. године по ери Христовог страдања. У њега сам узидео старе римске споменике и камене громаде, које смо копали у белом Горњаку а пребацивали из руке у руке, дајући свакоме најамнику врућ самун. Град је имао 25 кула, с јачим утврђењима и према води и према сувом.

Због тога града моја прелепа жена, мудра Гркиња Ирина Кантакузин постала је врло непопуларна, омрзнута, облатњена за оно што никада није починила. Саградио сам тај камени град, а гледао за живота његов пад. Бежао сам из њега и враћао се са победама и поразима.

Надам се, да ће време показати да је Србија према граду на Дунаву – Смедереву мерила своје етапе развоја. Када мене не буде било, а стар сам и изнемогао, српски камени град пркосиће времену, сунцу и киши, снеговима и бурама, нападима и најездама Агарјана. Ако бог да моји ће потомци владати Србијом, ма била као љуска орахова, као Нојева барка или последња оаза да се у њој само слогом Србини спашавају.

Амин !

Заморен, увређен, потиштен и без вере да може нешто више добити, стари деспот Ђурађ Бранковић умро је на Бадњи дан 6964. године од

---

¹⁰ Зиданье замка(мали град) од 1427 до 1430 године.

Постања¹¹, искрено оплакан. Очувана је једна топла монашка тужбалица над његовим мртвим телом. Деспот је сахрањен у цркви Криве Реке код Деспотовице. Након његове смрти завладао је његов најмлађи син Лазар Бранковић, јер су му оба старија брата Стеван и Гргур била ослепљена од Турака. Са тиме се историја Србије погоршава, јер је млади деспот умро 6966. године¹². Одмах након његове смрти почеше борбе око власти. У први мах изби слепи деспот Стеван, старији син Ђурђа.

Када су Турци стигли пред Смедерево, млади деспот Стеван Томашевић нашао се сам према огромној турској сили, и он се предао без борбе 20. јуна 6967. године¹³. Са падом Смедерева завршила је свој политички живот средњовековна Србија.

Увидевши предности утврђења на овом месту, Турци дограђују утврђење према сопственим потребама.

Причало се, а причама не треба веровати, да је постојао тајни пролаз - лагум, који је из Малог града смедеревске тврђаве ишао до испод Дунава. Исто се веровало, да су Турци ушли у град тврђаву Смедерево, неометано. Напротив ушли су уз велика разарања, које су сами Турци, након тога, санирали.

---

¹¹ Ђурађ Бранковић умро је на Божић 1456. године.

¹² Лазар Бранковић умро је 1458. године

¹³ Пад Смедерева био је 20. Јуна 1459. године

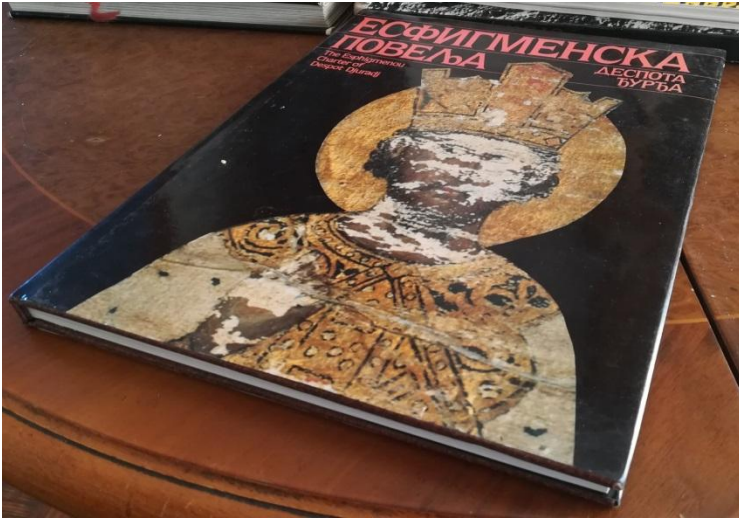
У Великом граду Смедеревске тврђаве била је подигнута митрополитска Благовештењска црква, у коју су 6961. године од Постања¹⁴ биле похрањене мошти Светог Луке. Од цркве ништа није остало, а моштима свеца изгубио се сваки траг. Данас је у Великом граду уређен парк.

Есфигменска повеља
Портрети: Гргура, деспота Ђурђа,
Ирине Кантакузин и Маре Бранковић

---

¹⁴ Година 1453.

Есфигменска повеља (Портрети породице Бранковић)

Манастир Есфигмен је манастир на Светој Гори, који је у хијерархији светогорских манастира на 18-том месту. Смештен је у источном делу Атонског полуострва, на самој обали морских затона, између обронака брда Самарија и Живоносни Источник. Према предању, манастир су основали цар Теодосије II и његова сестра Пулхерија, касније супруга цара Марцијана. Први писани помен манастира датира из 998. године. У њему су кроз историју боравили веома славни људи: Антоније

Печерски, монах Акакије- касније цариградски патријарх Атанасије, Григорије Палама, историчар и гласовити тумач канона православне цркве Јован Зонара, учени Герасим – први писац једне историје Свете Горе као монашке заједнице.

Данашњу главну цркву је на месту старе подигао игуман Теодорит 1810. године, а посвећена је Вазнесењу Господњем. Живопис је потамнео од ватри турских војника који су логоровали за време Грчког устанка.

Есфигменски монаси одвојили су се од Васељењске патријаршије седамдесетих година прошлог века. Те монахе медији називају **зилотима**, а то су православни фундаменталисти. Манастир је центар антиекуменизма. У овом манастиру, где и данас међу монасима има Срба, похрањена је **Есфигменска повеља** деспота Ђурђа Бранковића, са потребама деспотове супруге и њихове деце. Српски деспот је повељом од 11. новембра 1430. године, писаној у Жичи, одредио манастиру 50 литара сребра од ново брдске царине, а деспотица Ангелина Бранковић овај поклон потврђује 1499. године.

На овој Есфигменској повељи сачувани су једини портрети деспота Ђурђа Бранковића и деспотице Ирине Кантакузин (Проклета Јерина), и њихове деце.

На повељи се налази једна минијатурна слика. Пре почетка текста повеље, насликана је у два реда цела деспотова породица. На овој слици и **Ђурађ и Ирина** имали су на глави златну круну и

држали су у руци златни крстолики скиптар, са златним ореолом око главе. Ирина је на себи имала од злата, бисера и драгог камења украшену одећу. Иако Ирина није имала црне, већ плаве очи, на слици су њене очи, као и Ђурђево биле црне, са чиме јој је поглед био хладан што наводи на закључак да је била горде природе. На слици у праволинијском низу деспот Ђурађ је други, а деспотица Ирина трећа. Са њене стране стоји кћерка Мара Бранковић (треба заувек избацити тезу да Мара Бранковић није кћерка Ирине, већ деспотове прве жене). До деспота на самом почетку насликан је портрет сина Гргура, који је у том тренутку био најстарији син, јер је стварни првенац, син Теодор већ био мртав. Историјски није доказано када је Теодор преминуо, али највероватније да је престолонаследник преминуо у периоду од 1427 до 1429. Српски деспотски пар и њихова деца на Есфигменској повељи приказани су у свој својој раскоши и богатству. Лице деспотице Ирине је ситније, млађе, јер је од деспота стварно двоструко млађа била.

***А по прстима својим којима
додириваше лице мајке, воду
осети, сузе њене што
потекоше...***

(слепи Стефан Бранковић)

За мене мрак је све... Не видим више мајко.
Не видим ни оне које сам волео, који су ме волели.
Не видим јутро новог дана, тебе, не видим Сунце,
траву, не видим ни ону ,коју сам запросио мајко.

- Коју си запросио сине, Стефане, коју ?Реци
од рода којег ће те усрећити жена та.

- Ангелину - ћерку Аријанита Комнина,господа
ра области Коњуха(Елбасана).

- Опет, све се понавља. Ђурађ, отац твој и
господар узимао је Ђерђа Кастриота – Скендер- бега
за заједничке походе против Турака.

- Па, зар нису имали успеха. Њих тројица,
Ђурађ Бранковић, Скендер-бег и Хуњади Јанко
(Сибињанин Јанко) били су страх и трепет за
Агарјане.

- Војни савези су проста рачуница интереса.
Ратници не праштају издају, а након победе, ма била
и Пирова, свако узима део својих потреба, због чега
је, иначе, и ратовао.

- Мајко, знаш ли где је та река Јасеница ? Има један извор, мајко, Видове воде га назваше давно. А, ускоро ће и Видовдан, тада пре Сунца треба се умити, треба ...

И не заврши син реченицу, ***а по прстима својим којима додириваше лице мајке, воду осети, сузе њене што потекоше...***

И устаде брзо стара мајка , да не осети син ту јаку бол у срцу што раздире, што ломи, сече, удара.

- Није време сине, није сада време да се жениш. Отац је умро прошле године. Стара сам и сама чекам смрт своју. Него, прими мајчински савет, пре него што склопим очи своје Ти, и брат ти твој Лазар останите заједно. По милости Божјој, Он је сада деспот, кога потврди цар Ромејски, а самим тим господар свем српским областима. Буди уз њега, иако си ослепљен сине, види се да је Лазар на правом путу да одбрани земљу отечества.

- Где год да гледам, мрак је свуд за мене. Верујем да ово није живот мој, нисам га таквог сањао мајко.

- Не брини , сине, не брини ... И узме му главу и на груди је стави своје.

- Желим , опет да видим мајко...

- Не брини мило моје, И ја која гледам, не видим како да вас све спасем, да вас окупим, и све

видим последњи пут. Наша Мара је код Мехмеда Освајача у Бруси. Кантакузина, моја најмлађа кћи након смрти свога мужа Улриха Цељског, тамо у Словеначким земљама потражује своје наслеђе. Тодора мог првенца Бог узео. Брат твој Гргур као присталица протурске струје на двору, одлази султану. Само сте ми Лазар и ти Стефане на дохват руке, да вас милујем.

И затвори мајка **Ирина Кантакузин** очи своје да не гледа муке ослепелог сина свог Стефана.

И баш тада одлучила је: **Живот, који и сама живи и нема смисао да га иживи до краја.**

Ирина Кантакузин

„Родила вучица вука ... “

(Ирина Кантакузин) .

Изговарала сам у себи речи прећутане, речи којима значење знам, оне које осећам, оне које никад не рекох теби тад. А , причала бих, те речи које могу да воле, и да боле. Данима сам корачала са Сунцем у очима привидне среће. Била сам окована сјајем злата, прстења и драгих камења, али је душа моја била огољена, чемерна и хладна. Подизала сам дланове своје да осетим усне како горе, да осетим очи које море мисли твоје, деспоте мој ...

Извијала сам у осмех лице своје, не примећујући свет сиве боје. Данима сам лагала себе да сам срећна, што сам само краткотрајно стварно била, када су дечица нас окруживала. И док су наша деца мала била, срећа моја била је велика. А како су деца расла срећа моје се смањивала. Опијена славом твојом живела сам скелет свог живота, некада као најлепши сан, некада као ноћну мору. И нисам осећала тако, све оне дане сиве, суморне, смрћу и страхом од ње набијене.

А. живот је узимао дан по дан, из корења мојих трава, које су нам и мелем биле, мојих биљака које сам садила по камењару овог градилишта, чупао корене мојих давно посађених нада.

Пустила сам те по телу моме прострату, као постељу најмекшу и најтоплију, по телу моме

полеглу. И ништа ме мучило није, ни твоје 39 година, ни твој први брак који си имао, ни дете твоје од крви и мяса које затекох као девојчицу именом Јелена. Прво шта сам у твојој Србији видела, деспоте мој, биле су кише, и ветар који лупаше по крову твоје скромне куће, децембра 6922 године од Постања¹⁵. И нисам осетила бол при удисају ваздуха тог, јер осетих тебе како зналачки по кожи мојој остављаш мирисе своје, како се упијаш и тражиш све што некад беше моје.

Имам моћ останка по телу твојем. Имам моћ проласка кроз буре и олује јаке. Имам моћ да осетиш додире моје, жељу моју да игра љубави вечно траје, мисли моје. Умем да ти уђем испод коже, и да тражим од тебе све што желим тад, дах твој, поглед, зној. Свој сан у твој умем да уткам сад.

И ти постаде једина стварност моја, машта моја сва. Од тада ни ветар, ни киша, ни громови и олује не интересоваше мој дан, јер ти постаде једини мој сан.

Од првог дана звали су ме „вучица“. Моје лепо име **Ирина Кантакузин**, мој славни царски род, пра деду Јована VI Кантакузина- византијског цара, деду Матију- родбинским везама повезаног са владајућом династијом Палеолога, оца мог Теодора- солунске царске гране, твоји Срби нису никада поштовали, нису умели, а ни знали, да узвисе царски

---

¹⁵ Година 1414.

род .Најпре сам била „вучица“, да би постала „Проклета Јерина“.

„Родила вучица вука ! “ одјекивало је са врха највишег крај Дренице, са камена, и ударале су речи о планинске стране, и одлазиле пут ветра до сваке куће под врхом одакле се годинама дуго задржао није плач дечји.

А сада сви знају како ће остати плач детета, смех, кораци по земљи предака њихових, како ће трчати са прецима стазама шумским, како ће заштићен од сваког зла бити.

У колевци ставише тад чешаљ и нож. Ручицама када буде направио прве смеле покрете, за шта да се ухвати. Ако узме нож, биће ратник, тужни ратник, на туђим просторима, оцу своме Ђурђу сличан, Буде ли дохватио чешаљ , биће женскарош, авануриста, ил` неки путујући трубадур.

Неке жене узеше моје дете у руке своје и још једном викнуше: „Родила вучица вука! “. Дете затвори очи своје и у колевци потражи безбрижни сан. Исцрпљена од порођаја само сам шапнула, ма не, **наредила:** Зваће се Теодор, дар од Бога, Божји дар, именом у спомен оца мога Теодора Кантакузина.

-Да, милостива, рођен је Тодор, неписмене жене рекоше.

Тај ехо са планине понови се и годину дана касније:“Родила вучица вука“.Бог нам посла Гргура. Име је добио по Ђурђевој брату.

Прођоше године, те, прођоше још две, а по планини и даље глас одјекује: „ Родила вучица, родила ! “ Тада Ти господару нареди строгим гласом: Зваће се **Мара Бранковић**, по мајци мојој. И била је то 6926 година¹⁶ страдалничка.

Ни слутили тада нисмо да се родила нај-умнија од све деце Ђурђевој.

Сирота наша Мара, морала је из политичких разлога бити послата у харем султана Мурата II. Сећам се: Удаја је договорена још почетком 6941, а реализована 6943¹⁷. Имала је Мара тада османаест година, Ти си већ био деспот српски, ја омрзнута деспотица Јерина Проклета,

И кренула је наша Мара са великим миразом и силним даровима. Носила је распаљену жудњу међу ногама и две прекрасне брескве у својим недрима. Није била прва Српкиња која је у харем одлазила. Отишла је својевремено и Оливера Лазаревић и постала **Деспина Хатум**, омиљена милосница цара Бајазита. Обе су зле судбине биле.

И благослови Бог брак мој са деспотом Ђурђем и напуни се утроба моја, и рађах синове и

---

¹⁶ Година 1418.

¹⁷ Године 1433 и 1435.

кћери Теодора 6923, Гргура 6924, Мару 6926, Кантакузину 6927, Стефана 6928 и Лазара 6929.¹⁸

Ниједног тренутка се двоумила **Ирина Кантакузин** није, док су јој очи боје неба плаветнога гледале Дунав, како у журби ваља таласе. Дунав је подамном. Дунав мутна вода биће од сада њен дом. Све време лик господара Ђурђа лебдео је у њеној свесној жељи, да се што пре нађе са њим на оном свету.

- Ђурђе, зар не знаш колика је сада бол моја ? Зар не знаш колико ми је тешко било без руку снажних твојих, са којима си ме грлио и којима си ми огртаче покривао. Знао си Ти, да равницом дувају ветрови хладни, ма колико ти дахом грејали врат. Хладне су ноћи крај Дунава, а ми смо шетали од куле до куле, из Малог до Великог града, док су наши поданици падали ничице исказујући нам тако проскинезу. Знам, то је царски поздрав, донет из Константинопоља, а ми смо, ипак, само деспот и деспотица били.

У виру на дну реке, у модрим таласима, видим месечеву сенку и своју фигуру. Овде за мене више живота нема. Брину ме једино наша деца, која и нису више деца, који су постали људи, али толико међусобно различити.

---

¹⁸ Године рођења деце Ирине и Ђурђа биле су 1415,1416,1418,1419,1420 и 1421

Мара и Кантакузина, као да никада нису ни биле сестре. Мара је тако одлучна, док је Кантакузина као сенка, која стално неког прати. Мара има велику заштиту код султана Мехмеда Освајача, дојила га она својим млеком, мада никада не рече дал` му је мајка или помајка. Кантакузина је усамљена. Њена деца Херман, Георгије и Јелисавета су копије грофа Улриха. Целског. За време живота гроф Урлих Целски, блиски рођак краљице Варваре, жене моћног краља Жигмунда, био је један од најмоћнијих људи у Угарској. Погинуо је у Београду 6964¹⁹, као жртва обрачуна са такође моћним Хуњадијима. Према ранијим уговорима већину његових поседа наследили су Хабсбурговци, а нашој Катарини је припао само мали део добара у словеначким земљама, и још мање у Хрватској.

Мој господару Ђурђе, зашто ме питаш, зашто одлуку тражиш моју, да ја као жена, слаба, стара и незаштићена кажем ко је од наших синова најподеснији за ово време у коме царују људи вучије нарави, а где је нечија смрт дар среће другом.

Наш Гргур, наша несрећа. Ти си му Ђурђе поверио одбрану Смедерева, пуна три месеца, приликом опсаде турске војске 6947²⁰. Ми смо тада, двор и породица, били прешли у Угарску, боље би било да смо и њега повели са собом. Брат мој Тома Кантакузин могао је сам да са војском остане.

---

¹⁹ 1456. година

²⁰ 1439. година

Знаш Ђурђе и сам истину. Наш Гргур својом храброшћу одушевио је султана Мурата II, тако да му је, уз вазалне односе, дао на управу земље свога деде Вука Бранковића. И када си ти Ђурђе, господару мој, започео акцију да од Турака ослободиш земљу, у знак одмазде оба наша сина Гргур и Стефан били су 6949 ²¹ослепљени.

И тако се Гргур отуђио од нас. Није нам рекао, али тебе, за своју судбину криви. Сада су му дражи верски учитељи, него цела Србија. Сви ми верујемо у Бога, али он застрањује.

И не само то. Тај његов ванбрачни син **Вук Гргуревић**, прозван **Змај Огњени Вук**, опасан је човек, спреман на све. Он нас Бранковиће не цени много.

Наш син Стефан је друга прича. Јуче је на мојим грудима плакао, желећи да на Видов дан, уз помоћ Видове воде са Јасенице, поврати очни вид. Тешила сам га да ћу га повести на Видов дан и понети видовчицу траву, са којом ће прогледати, ако Бог да. Стефан ће било када на брата Лазара ударити, мада то нећу ни ја, као ни Ти, што ниси, доживети.

Ђурђе, мој праведни, Ти си још за живота одредио да **Лазар** буде наследник престола, пошто су му старија браћа раније ослепљена. Браком са

---

²¹ 1441. година

Јеленом- кћерком Морејског деспота Томе Палеолога, брата цара Ромејског Јована VII и звање деспота си му обезбедио. И после твоје смрти **Лазар** је преузео Деспотовину, прихватио је вазалне обавезе према Турцима, али се све више ослања на Угарску, надајући се њеној помоћи. И то ме, као мајку, јако плаши. Узгред његова жена Јелена, као и кћерка му Јелена, можда отворено желе, да и саме владају. Исте су и мајка и кћерка. Две опасне жене, као змије сикљиве. Искрено и Лазар је властољубив, то сам ја као мајка осетила на својој кожи, и мене је због власти за срце ујео.

Узвишена и горда Ирина Кантакузин није се покренула, не померајући ноге одузете. Научила је да гледа мирисом, чује додиром, осећа слухом. Пред њом је био само амбис, амбис њеног промашеног живота, амбис Дунава под њом.

Следеће јутро неће сванути за њу. Полетела је као лапта 3. маја 6965.²² године и летела дуго. Био је то њен пад, кога је српски народ чекао веома дуго. Ноћ прикрива њен град, тврђаву ту са 25 кула из Смедерева. Пратећи сјај неког, прелете у смрт.

Осетила је како реч са њених усана дозвољава Ђурђа Бранковића, оног ко је знао да је милује, да је разгаљује. Њене груди су се шириле, да би

---

²² 1457. година

удахнуле ваздух, но мутна и смрдљива вода пресече јој дах и напуни све њене усахле груди. И светлост месеца промени њеном лицу сјај. Њена лепота била је прекинута, обојена мртвачком бојом смрти.

Смрт не изузима ни оне, које знају за срећу, за осмех, за љубав, за моћ.

Смедеревска тврђава, ноћу

Тајанствени лагуми

Изгубљена лепота, изгубљене душе

***(легенда о смрти Ирине (Јерине)
Кантакузин , удате Бранковић)***

Седим на обали сам. Гледам воду по којој се расуло црвенило Сунца. Сећам се како си отишла без повратка, као папирна лађа, препуштена таласима немирне воде.

Нисам рекао ко сам ја, мада бих и сам то волео да знам. Зову ме Рикардо, имам ја и своје име, које не значи никоме ништа. Потичем из фамилије Стојићевић, ако се неко баш тиме интересује. Кажу

да сам путујући трубадур, летописац и дијак (писар) са двора деспота Ђурђа.

Кад боље размислим, ја сам велики грешник, зато што сам узео јеванђеоско перо у руку, писао и записивао, и тако се сагреша. Људи лажу. Опште је познато да о неком догађају пишу они који су преживели. Они су се борили са пером натопљено у сипину крв, уместо са мачем у руци. А само Бог зна, када је, како је, зашто је, где је, и да ли је то што је већ прошло, било или није било.

Одмах након смрти наше деспотице **Ирине Кантакузин, 6965 године од Постања света** крену прича у нашем Смедереву, граду на Дунаву, како је деспот Ђурађ Бранковић према **Ирини Кантакузин** био доста попустљив, понекад и превише. Народно предање бацило је проклетство на целу његову породицу, а њему драга и омиљена **Ирина Кантакузин**, запамћена је у Србији само као „Проклета Јерина“. Била је то велика лаж. Српски деспот је са Ирином доживео породичну срећу. Она је била доста млађа од њега, и изродила му је бројну децу.

Неки кажу да је деспот Ђурађ за своје наследнике одредио Ирину и сина Лазара, те је деспотица после Ђурђеве смрти заузела истакнуто место у вођењу земље, и да је она постала „туторка и управница државе синова“. Злобници даље кажу да је Лазар мајку Ирину лишио сваке власти, и

малтретирајући је од ње тражио да се повуче из политичког живота земље, да му преда очево наслеђе и благо, које је она у међувремену сакрила. Истина породица Бранковић се поделила на две струје. Ирина је постала предводник про турски опредељених Гргура, Маре и Томе Кантакузина. С друге стране деспот Лазар Бранковић је постао вођа мађарофилске политичке струје, са братом Стефаном, женом Јеленом и српским свештенством.

У жеку сукоба у породици Бранковић 3. маја 6965²³. године умрла је госпођа **Ирина Кантакузин**.

Не, није ју је отровао син Лазар на планини Руднику, мада је стварно остала несахрањена. На дан смрти Ирине, кћерка Мара - ослобођена султанија, син Гргур и брат Тома из Србије су султану побегли у страху да ће их Лазар стварно убити.

Ни сам не знам како је завршила свој овоземаљски живот деспотица Ирина. Мени се чини да је реалније да се са куле свога града бацила у набујали Дунав, и да је тело њено пловило до мора. Наравно, рођена у Солуну на обалама Егејског мора, пловила је до Црног мора. Уосталом добар део њеног живота био је у црно увијен.

---

²³ Година 1457

Тада сам ја, Рикардо, написао и посветио њој једну песму: Насловио сам је као „ **Изгубљена лепота**“²⁴

**Вода ти је исклесала лик
на камену дунавске обале.
Вода ти је оставила споменик,
а тебе понела с мутнилом својим,
у неповрат, у свет шкољки и таме**

**Да ли је знала та иста мутна вода,
Да ли је знала да је са собом
Понела цео саткани живот
Једне исправне деспотице**

**Вода ти је украла прекрасне
светле очи, нежне руке и
сићушна уста, а оставила само
твоју дивну сену, уклесану
на каменој плочи.**

**Не могу више гледати ту мутну воду.
Не могу се сећати твоје лепоте.
Зарони ћу у дубине таме и шкољки,
Потражићу твој стварни лик, јер га
вода оцртава на површини својој.**

---

²⁴ Аутор ове песме је Зоран Стојићевић Рикардо

Деспотица **Ирина Кантакузин** је на деспота Ђурђа имала велики утицај. У најтежим тренуцима по Деспотовину, деспот се саветовао са њом, тражећи најбоље решење. Ирина је пратила мужа, кад год је морао пред Турцима да бежи из Србије. По својој природи била је одлучна владарица, жена снажног карактера, коју је красила и јака воља. По природи је била достојанствена, разложна, али и хладна. Највећи ослонац био јој је брат Тома Кантакузин који је највероватније дошао у Србију у време пада Солуна. Народно предање је деспотицу назвало „Проклета Јерина“, оптужујући је за тешки кулук, који је трпео приликом подизања Смедерева. Наводили су и да је за први пад Смедерева 6947. године,²⁵ када су Турци „глађу освојили град Смедерево“, ипак, главни кривац била Ирина, која је да би дошла до новаца продала сво жито. Волела је новац и сјај злата.

Времена су била лоша, да гора нису могла бити. Турци су стално надирали, а Деспотовина била у опасности. Над Деспотовином се надвила тама, а светлости као да нигде није било. Турци су наставили освајање Србије, јер је скоро цела Грчка, била пала под њихову власт. Догађај је смењивао догађај, а многи су трагични били. Своје ослепљене синове Гргура и Стефана дочекали су, по повратку у престоницу 6952²⁶ године Њихов сусрет са

---

²⁵ Први пад Смедерева одиграо се 1439. године.

²⁶ Година 1444.

синовима био је више него потресан. Пружајући руке да загрле своје родитеље, браћа су посрћући ишла према њима. **„Гласно јецање било је прва песма која се запевала у двору Иринином , и горке сузе биле су прва сласт, којом су се Ђурађ и Ирина и њихова деца напојила при првом састанку, након вишегодишњих потуцања.“**, Дубровник, Будим, Пешта, Бруса, Солун, Ново Брдо, Купиново – само су неке етапе њиховог потуцања. Касније ће Мара, када ју је султан Мехмед Освајач ослободио обавезе да борави у харему краткотрајно окупљала делове своје породице у Жежеву.

Лазар је веома кратко владао Србијом, нешто више од једне године, јер је већ 20. Јануара 6966.²⁷ године умро, иако је имао тек око 37 година. Његова удовица Јелена Морејска из Смедерева отишла је код Маре у Жежеву, па одакле у Мореју, да би уточиште нашла на Крфу , као монахиња **Хипомона**.

Након смрти деспота Лазара образовано је Намесништво, које је управљало Србијом. Чинили су га: Деспотица Јелена, слепи брат Стефан и велики војвода Михаило Анђелковић. Но, он је за новац пустио у Смедерево одред Турака, након чега је био збачен и заробљен. Турци су тада намеравали да врате слепог Гргура за деспота, али то се није могло учинити.

---

²⁷ Година 1458

Начелство српско примио је слепи Стефан, који је од угарског краља добио деспотску титулу.

Настојањем угарског краља да споји српску и босанску круну и на тај начин појача бедем одбране од Турака уродило је склапањем брака између најстарије Лазареве кћерке Јелене(Јелаче) и младог Стефана Томашевића, сина босанског краља. Брак је склопљен 1. априла 6967, а угарски краљ је и њега признао за деспота- Он је протерао слепог Стефана из Србије Стефан Томашевић је само нешто више од два месеца био деспот Србије Скоро без отпора он је предао Смедерево Турцима 20. Јуна 6967..²⁸ Мехмед Освајач је тако завршио са балканским државама У његово време Турци су срушили Византију 29. маја 6961²⁹, Србију 6967, Босну 6971.³⁰

Са падом Смедерева престала је да постоји средњовековна самостална српска држава.

Ја, Рикардо дијак тврдим: Пропаст српске државе није истовремено и пропаст једне династије, у овом случају династије Бранковић.

Та династија је наставила да живи са бочним изданцима те лозе, на неким другим географским просторима, под много измењеним условима.

---

²⁸ Година 1459.

²⁹ Година 1453

³⁰ Година 1463

***Ако треба следити своје
жеље и снове, не треба упорно
трагати за савршенством.***

(Тома Кантакузин)

Мрзели су ме, и после своје сестре деспотице Ирине Кантакузин, био сам најомраженији човек са двора Ђурђа Бранковића. Знам да знате, ја сам Тома Кантакузин, рођени брат славне сестре. Дошао сам у Србију, као посве узоран православац, када је пао град Солун, град наше младости. Да несрећа буде већа, српски одред који је на страни Турака нападао град нашег рођења предводио је Гргур, син моје сестре. Не кривим свога зета господара Ђурђа, као турски вазал, он је испуњавао обавезу, и морао је да пошаље своју војску султану, за освајање града Светог Димитрија. Турски султан Мурат II покоравао је све пред собом. Велики број солунског становништва је погинуо, а један добар део је пао у турско ропство. Ђурађ је од султана откупио много Грка и тако их је спасио ропства. Неки од њих дошли су у Србију, као и ја. Ми смо Грци предузимљив народ. Увек смо били господа, и све што смо радили, радили смо достојанствено.

Био сам велики ослонац своје сестре, коју сам волео као зеницу ока свога. Злобници веле да сам новац волео највише на свету, а ја знам да је љубав према сестри, и њеној деци била изнад свега,

па сам тако и Србију заволео, а господара Ђурђа поштовао и ценио.

Главни напад на Србију Мурат II је извео 6947.³¹ године на нову престоницу. Мудри деспот Ђурађ добро наоружа град Смедерево, а он са Ирином, сином Лазаром, свештенством и дворском благајном оде у Угарску да тражи помоћ, а у граду остали су војници под командом мога сестрића Гргура и мојим надзором. После тромесечне опсаде, којом су нас Турци глађу изнурили, ми смо град предали Турцима. Био је то први пад српске Деспотовине, али добри Господ Бог смилова се на Србију, те је Србија своју престоницу повратила 6952.³²

Срби су моју драгу сестру Ирину и мене за све кривили. Причали су како смо продали жито, и тако глад изазвали. Није истина жита због ратних година није било довољно за све.

Да би ме увредили српска властела на Државном сабору, који нас Грке нису подносили, плашећи са да њихове положаје не заузмемо упиташе ме:

- Зашто се нисте до сада оженили ?

Мој одговор био је, мудар, јер смо ми Грци и философију измислили:

Видите, ја сам увек тражио савршену жену. И у том тражењу пропутовао сам многе крајеве ове земље.

Једном сам волео једну прелепу девојку. Била је невероватно, невероватно лепа. Ниједан мушкарац није могао да одоли њеној лепоти. Али

---

³¹ Година 1439

³² Година 1444

нажалост њена душа није имала такву лепоту, па смо се након извесног времена разишли.

После тога сам срео другу младу девојку. Она је била лепа, и паметна, и образована. Али нажалост, карактери су нам били потпуно различити, и морали смо да прекинемо везу. Срео сам након тога много предивних жена, али ја сам и даље трагао за оном савршеном.

- И шта се догодило, зар нисте никада срели такву ?- скоро дрско упитао ме је велики војвода Михаило Анђелковић.

- Јесам, срео сам је. Једнога дана појавила се баш таква: савршена жена - паметна, лепа, очаравајућа, продуховљена, елегантна, добра. Једноставно речено: чисто савршенство

- Па, што је нисте оженили ?

- Не ! На моје велико разочарење, испоставило се да она тражи савршеног мушкарца. Ја, нисам такав.

Сви су насмејали, а неки су ме блентаво само гледали.

Јадни Срби, схватили нису: Ако треба следити своје жеље и снове, не треба трагати за савршенством. И због опсесије за идеалном приликом пропуштати оне за које би се касније можда и испоставило да су оне праве.

Бедери и куле „Замка“ на самом ушћу Језаве у Дунав (Изградња Смедеревског града)

Да сам се ја питао, деспотицу Јерину требало је зазидати у темеље Смедеревског замка³³. Змија се бије у главу, а закопава дубоко, негде поред куће. А, ми смо зидали њену кућу, раскошну, а свима је због тога, наметнуто да радимо под кулук. Радило се од ране зоре, до касних вечерњих сати, без одмора, на танком следовању фришког сомуна. Сливао се зној са наших лица, сливале су се сузе несрећних жена из

---

³³.Садашњи термин „Мали град“ описног је карактера и без суштинског значења.. Према своме положају, функцији и изворној замисли, ипак, био је то Замак, Смедеревски замак или Замак Смедеревског града.

Србије, чији су драги мужеви, синови, вереници, момци, браћа и рођаци страдали на градилишту. Куле су биле високе, Дунав дубок, небо од силног посла нисмо могли да посматрамо, а сваким даном све смо ближе гробу и паклу били.

У практичном животу наш деспот Ђурађ је затајио. На бојном пољу имао је снагу да се са Турцима, понекад равноправно понесе, али у кругу своје породице, и свога напаћеног народа, Он није могао да спречи осипање свога богатства. У почетку је био богат. Само рудник Ново Брдо доносио је деспоту сто хиљада дуката прихода годишње. Деспот се налазио у својим пословима, као у огромној мрежи, трудећи се да не верује да се заплео, али на сваком кораку заплитао све више. Осећао је да није кадар да раскине конце, који су га уплitalи, нити да се опрезно и стрпљиво подухвати да их расплиће.

У то време, поред деспота и деспотице, је било доста Грка, а њихов број се из дана у дан све више повећавао, пошто су бежали са југа, због страха од Турака.

Српски народ био је принуђен на кулук. Народ је сматрао да се нова престоница гради у исувише луксузном стилу, како би се све жеље Проклете Јерине биле испуњене. У почетку, могли су се чути само тихи и појединачни гласови негодовања. Већ друге године насилног кулука, ти су се гласови претворили у потпуно гласно негодовање.

Због зидања Смедеревског града³⁴ цела Србија је била подигнута на ноге.

И док је деспот Ђурађ био прикладно обучен у одежду која приличи Његовој светлости, висости и пореклу, Проклета Јерина је, увек, на себи имала накит од злата, бисера и драгог камења и разнолико украшену одећу. Зато смо ми Срби веровали да је главни кривац за лош живот и недаће српског народа, ипак деспотица, којој смо име преточили у погрдни назив Проклета Јерина.

Према њој деспот је био доста попустљив, понекад и превише. Да је била лепа, била је. Имала је задивљујући стас и божански глас. Цвркулала је и на српском, и на грчком језику, као пој славуја. Није тајна да је Проклета Јерина много пута доносила неке важне одлуке, пошто их је она, за разлику од деспота, доносила без имало емоција.

Нико је није волео. Високи српски достојанственици нису волели деспотицу, а ни њене Грке, који су заузимали највише положаје у земљи, а који су за њих Србе, били готово недоступни. У ствари Грци су били ти, који су у туђој земљи заузимали положаје, који им ни по ком основу нису припадали.

---

³⁴ У употреби су два термина: Смедеревски град и Смедеревска тврђава. Оба, ова назива су у суштини тачна, али Смедеревски град је прикладнији термин, када се говори о времену настанка, и док је у оквиру бедема поред војне посаде боравило и цивилно становништво.

Деспотица Јерина је била толико моћна, да је лако остваривала све своје замисли. Ако би смо занемарили трагедију коју је преживљавала у свом животу, у својој породици, рекло би се да је била рођена под сјајем срећне звезде.

Није мени, рабу Божјем Митру Неимару из Црне Траве дато да судим, али цела Србија верује да је на силу отерала кћерку Мару у султанов харем. Притом је Ђурађ морао уз кћерку да да и велики мираз, целу Топлицу и Дубочицу, као и сина Стефана, који је постао султанов талац.

Тако се Деспотовина, уз велике жртве, бар за неко време, откупила код султана.

Вратимо се бедемима и Замку на самом ушћу реке Језаве, чији сам неимар, од темена до крова главни био.

Причало се, а причама не треба без провере веровати, да сам најбољи дунђер, неимар у целој Србији био. Имао сам око соколово, и нисам мерило у руке своје хватао, већ сам правце по положају звезда одређивао. И тачно сам знао, где је која страна света. Моја мерна стопа била је тачна, а оно што ми је Бог дао брзо сам своје замисли преводио у видљиво стање. Могао сам да поставим камен, и на камену да усадим камен, и тако до самога неба. Висина се нисам плашио, ходао сам боље по крову, него по земљи, силазио без страха у гудуре и кањоне, и као мачка имао безброј живота. Падао сам и устајао, ломио руке и ноге и брзо се враћао послу свом. Да ли сам био човек од акробатике, то ни сам не знам, али свакако сам био сналажљив, окретан и брз, у свему.

Лета Господњег 6936 од Стварања света³⁵ у рано пролеће, дођоше код мене у Црну Траву људи неки, на добрим коњима и још бољој одежди, млади и тајанствени, и готово ми наредише да ме деспот Ђурађ, господин Србљем и Поморју зетским³⁶, к њему позива. И још ми рекоше, да се бојим, на зло бити неће, ако сам иоле онакав, каквим се о мени прича, да ће се добро све и завршити. Знао сам да

---

³⁵ То одговара 1428 години Хришћанске ере

³⁶ Права титула деспота Ђурђа Бранковића

сви ти дворјани слушају само свога господара, а није ми било први пут да градим и зидам за крунске главе, али деспота Ђурђа до тада нисам срео. Кренули смо, а тада ни слутио нисам, у шта сам се увалио.

Тек сада након свега, могу да се захвалим Господу Богу, што сам направио највећи средњовековни град, под најтежим условима и што сам једва живу главу на рамену сачувао.

Први сусрет мој са деспотом и са његовим шураком Кантакузином није вредан помена, јер много је вичних људи на перо и писање већ описало изглед деспота, начин облачења, премудрост и говор којим наређује. Ја ћу говорити, о ономе што је, на неки начин и мојих руку дело, говорићу о Смедеревском замку, најпре, а после и о читавом Смедеревском граду. И нека свако зна истину, а она је само једна препознатљива. Сам Замак, или Замак Смедеревског града градили смо три лета Господњег, а након тога још једну деценију подизали смо контуре Смедеревског града.

Када ми је Георгије Кантакузин, брат деспотице Ирине на пергаменту показао план изградње, запањιο сам се. У време када је заснован, на самом ушћу реке Језаве у Дунав, Смедеревски замак је био замишљен као самостално утврђење опасно двоструким бедемима и одвојено ровом од осталог дела приобаља. Троугаони облик његове основе предодредила је ситуација на терену. Речено ми је даље, да према приступачној копненој страни мора да се подигне главни Јужни бедем, ојачан са четири

куле, испред кога треба да се продуби водени ров. Још више сам се избезумио, када ми деспот рече да се гради камени замак, а пред мојим очима, нигде не беше, ма и једног камена.

Грешан сам до Бога, и свој грех нећу никада искупити, ни молитвом, ни покајањем. Разложен до искренности осудио сам се да кажем: Земљани радови и камени зидови ишту много, много радне снаге. Нису ми се супроставили, дакле дали су могућност да мислим својом главом, касније сам схватио да је то највећа опасност, да својом главом доносиш било какву одлуку.

Деспот Ђурађ већ тада је рекао: Морамо направити град за одбрану. Београд морам да према договору вратим Угарима, а Турци ми освојише Шарени град³⁷. Манасија мога ујке Стефана није близу, а шта је земља без града са кога може одбранити свој народ. Град ће градити цела Србија, сви ће морати на кулук.

И тако је почело. И већ сутрадан почели су да пристижу људи, толико велики број људи, никада у свом животу, до тада видео нисам. И сви су, као и ја спавали по шаторима, а били су високи и ниски, стари и млади, блентави и разумни. И док на једној страни одвајаше оне са ашовима и лопатама, са кесерима, на другој страни почеше да се подижу шатре, по којима су неки бледуњави и јако мршави људи продавали све, од игле, до дасака за мртвачке сандуке.

У јеку копања темеља, одмах смо схватили да морамо радити скоро и гладни и жедни. Радници су добијали по један сомун од ражи, и од јечма, и то им је била једина храна. Ја, као главни

---

³⁷ Крушевац

протомајстор, добијао сам и по два следовања и неку врућу воду из казана, налик на било коју чорбу.

Брижне жене Српкиње, нарочито оне у близини Подунавља, из Поморавља, Браничева, Звижда, Хомоља, почеше пешице долазити и доносити у почетку својим мужевима, синовима, браћи и родбини храну, јер су сви, углавном, гладни били. Рекох у почетку, када су радови били још на темељу, када смо се као кртице у влажну и подводну земљу увлачили, у дубину до две висине просечног човека. Касније, када су се радови протегли, као гладне године све је мање било жена које су доносиле храну, јер и поред велике љубави према својима, због општег гладовања, и нису имале шта мужевима да донесу у својим корпама од прућа. Жене су морале да хране децу код својих кућа, а сам Бог зна са чиме су децу своју храниле.

Чим смо почели зидање, паде наредба деспота, да се кокошија јаја из целе Деспотовине морају свакодневно предавати, да би се са њима повећавала везивна маса малтера, у које смо огромне блокове урањали. И нико, заиста, нико више, ни деца, ни болесни, ни гладни нису смели да употребе јаја за исхрану. Јаја посташе грађевински материјал, и то веома тражен.

Најтеже сам се споразумевао са својима. Поред домаћих неимара у грађењу Замка, а касније и Смедеревског града, учествовали су и мајстори из грчких земаља, као и области српског Поморја. Грци су се вазда окупљали око Георгија. Он је за њих био алфа и омега. Њега су слушали као оца, а он је добро научио српски језик, па ми је преносио шта Грци мисле, и ја сам њему говорио шта Грци треба да ураде у току једног радног дана. И оно што срце пара, Грци су добијали двојно следовање, као и ја

протомајстор, а Срби само по један **сомун**. Они, наши из Поморја, били су јако заплашени, У новој подели на народе, они су по потреби били, час Срби, час Талијанци. Но, у основи били су послушни, вредни и марљиви.

Наши мајстори и њихови помоћници почели су први да негодују, да би у фази отворене нетрпељивости, због очајног положаја обустављали зидање. Прве такве групне или појединачне обуставе, најпре су кажњавали батинама, а касније су главе летеле као снежне пахуљице. Целати нису имали милости, Јерина је издавала, богме, и наредбе у име Ђурђа, а смртна казна је постала саставни део наших страдања.

Док сам жив памтићу једног младића, родом из Подриња, коме је глава одлетела као прва са рамена, када боље размислим ни за шта. Био је у праву, али је остао сам, и нико га није подржао, јер страх се људима увлачио у бићу, а умор по целом телу.

Било је време ручка. Настојници су поделили сомун, а они који су имали по коју главицу црног лука, били су боговско чашћени. Младић по имену Драгутин, био је способан и радан, али брз у свему, у љутњи, у претераном истеривању правде, у псовању оних нерадника.

Подводно и нестабилно тло, које је на трасама нових бедема било, ојачавано се масивним дрвеним шиповима. Са тиме се спречавао одрон земље, а због велике дубине темеља били смо већ наишли на плавкасту уму, која је клизила и често се обрњавала. У јеку ручка неко је повикао да један такав шип клизи, па је претила опасност да се оброни велика количина земље. Неки млађи помоћници, а међу њима и Драгутин брзо су скочили

у дубок шанац, да набију дрвени шип и спрече одрон. И то су и урадили. Умазани блатом и умом изашли су из рова ископаног за темељ, а Драгутин је видео да му је неко, док је био у рову украо додељени сомун. Поред њега седео је један дебео човек, који је већ појео свој, а пред њим био је цео сомун. Несрећни Драгутин пришао му је и жестоко га је ударио, узео свој сомун, али ту почиње права трагедија. У тај час прошао је челник градозиданија³⁸, задужен за надзор код јавних радова. Дебељко је пријавио Драгутина да је он њему украо сомун, а челник је прописно камцијом ишибао Драгутина, отео му је сомун и даривао том лажљивом дебељку. Завршило се време ручку, и сви су се вратили своме послу. Само је Драгутин седео и јако повређен није хтео да ради.

То је према закону моћног деспота било негодовање. Ја пратомајстор Митар неимар из Црне Траве пришао сам Драгутину. У његовим очима била је љутња, а у лицу је био зајапурен.

Рекао сам му: Хајде не прави будалу од себе

Није ти први пут да останеш гладан. Преживећеш то, млад си. Човек може без ваздуха мало, без воде три дана, а без хране тридесет дана.

Није вредело, код Драгутина се одиграла побуна повређене личности. Седео је и гледао негде у даљину. Пред његовим очима Дунав је ваљао таласе, а небо је било високо, као и Бог који на њему седи.

И данас се питам да ли сам ђаво умеша своје прсте, или је и то судбина од Бога зацртана. У тај мах дебељко беше на скели високој, са Дунавске стране. Видевши га, Драгутин хитро као дивља мачка попе се

---

³⁸ Савременим језиком – министар грађевине.

до скеле трећег етажа, ухвати дебелка за груди и свом снагом баци га у Дунав. Над градилиштем прохуја језив крик, налик на очајнички зов : У помоћ.

Тамо где је пао створише се само клобуци таласа, и мутна вода покри све, као да паде камичак, а не човек. И наста таква тишина и мук, као да је анђеоски Господњи угасио сва видела, светлост великог Сунца, и мало месец и звезде. Дојурише војници деспота Ђурђа, зграбише Драгутина, који се није ни отимао. Један потеже сабљу. Она фијукну као струна на виолини, а глава Драгутина сва крвава полете и сама у амбис, у понор, да се на оном свету сједини опроштајем са жртвом. Његово тело паде ничице у онај исти ров, у коме је само неколико тренутка пре успео да набије шип, и спаси одрон земље.

Остали радници сви су оборили главе, само су прави верници, са три прста крстили се и немо шапутали: Господе Исусе Христосе, помилуј мене грешнога.

Да, од тога дана свака непослушност кажњавала се одсецањем главе на лицу места. Понекад Дунав је био црвен од крви оних, који су стално негодовали, и често престајали да раде.

Србија мајдан сребра и злата (деспот Ђурађ и деспотица Ирина)

- Голубице моја, мила моја Ирина, двоструко сам старији од тебе, живот ме је сломио, а и старост је дошла. Увек сам те волео и волећу те до своје смрти.

- Нешто си друго хтео господару Ђурђе. Знам да у овом времену није време за љубав. Пустимо да љубав станује у нашим срцима, а нама крунским главама Бог је дао много брига, и мало радости.

- Да, паметнице, моја. Знам да мислиш брзо, и да желиш истину и само истину.

- Реците господару, шта вам је на души.

- Решио сам да похраним наше богатство у вечни град Дубровник, они су увек према нама имали обзира, напoкoн даo сам их небројне повластице, да тргују, да чак и у Смедеревском граду буду на државним пословима.

- Господару, да ли си то сам одлучио, или те је саветовао Паскоје Соркочевић³⁹

- Сам сам одлучио мила моја, сам. Остављам на депозит.

-- И колико ћеш депозита положити ?

- Оставићу велике количине племенитих метала и то злата у шипкама око 1.080 литара, сребра (- гламског, финог, пликог и белог) око 3.000 литара.

- А у готовом новцу ?

- У готовом новцу милион аспри.

- Шта ћеш урадити са предметима ?

- И њих ћу положити и то: Педесет позлаћених чаша, угарских купа, бардака, сребрних кондира, тањира, чинија, великих посуда за прање руку, велики број појасева, свећњака, затим купа од кристала и кашика са дршкама од кристала.

- И ко ће моћи да подигне депозит ?

- Било ко, из породице Бранковић.

- Шта то значи господару ?

-То значи да ће нас Мехмед II Освајач напасти. После пада Цариграда, сада је Србија на ред.

-Твоје горе лист. Он је син твоје мезимице Маре Бранковић

---

³⁹ Највећи дубровачки дипломата ,трговао и живео у Деспотовини, челник ризнички.Члан тајног савета за решавање осетљивих политичких питања.

- Мару он једино чува и слуша. Ослободио је обавеза из харема.

- Да, чак је предлагао да се после смрти Мурата II уда за Ромејског цара Константина XI.

- Није имало потребе, Византија је већ била само узан појас око Цариграда.

- Мара, Мара и само Мара. Господару, имаш ти и друге деце, па их не помињеш.

- Да, заборавила си, да је Мара посредовала код султана Мурата II да са Турцима склопимо мир после пада Смедревског града⁴⁰ након чега смо се вратили у нашу престоницу⁴¹.

- Обоје знамо да је посредовао Стојко Гизданић⁴²

- Само је Мара убедила Мурата II да нам врати ослепљене синове Гргура и Стефана, земљу и градове: Смедерево, Голубац, Браничево, Ново Брдо, Копријан, Островицу на Руднику, Козник.

- Да, а Ти си господару одмах пожурio да за наследника Деспотовине именујеш најмлађег сина Лазара.

- Слепи не могу да владају.

- Кантакузина, није била слепа.

- Ирина, љубави, молио сам те да нашу кћерку зовемо Катарина,

- Она је Кантакузина, од славног рода.

- Она је грофица Цељска, удата за Урлиха Цељског.

- Он је најутицајнији на двору угарском, блиски рођак краљице Варнаве.

---

⁴⁰ Први пад деспотовине 1439.

⁴¹ Деспот Ђурађ вратио се у Смедерево 1444 .године.

⁴² Дипломата српско-угарског посланства у Једрену.

- А зашто Лазар, најмлађи наш син, није по твојој вољи, љубави мила.

- Окружен је двома Јеленама, супругом и кћерком, а оне су спремне на све, па чак и да саме владају.

- Своју опоруку, могу да променим.

- Крајње је време да то учиниш господару.

Након тога замисли се, силно се замисли остарели деспот Ђурађ Бранковић. Знао је да Ирина све зна, и да је много пута била у праву. У последње време није честито могао ни да доноси ваљане одлуке. Осећао је како му разум не мисли брзо, као некада. Све му је теже било да решава горуће проблеме.

- Некада си са Дубровником била обузета са пуно предивних утисака.

- Са, тада сам била млада, тек што сам из Солуна дошла на Твој двор, где сам ти децу изродила на понос.

- Сећам се у Дубровник смо стигли бродовима које су нам послали гостољубиви домаћини. А, тек почасте које су нам приредили.

- На мене су тада велики утисак оставили свирачи, међу којима је било и два трубача Грка

- Па, наравно, увек мудри Дубровчани желели су одмах, при првом сусрету да придобију твоје симпатије.

- И твоје. У одбору за дочек биле су готово све истакнуте личности Дубровника.

- Дубровачке властелинке имале су задатак да ти праве друштво, и да те забављају.

- Тада смо већ били будући српски владарски пар. Твој ујка Стефан Лазаревић већ ти је споразумом у Тати признао наследно право наслеђивања.

- Сигурно се сећаш да су нам Дубровчани понудили највећи луксуз, самим тим што су нас сместили у Кнежевом двору.

- Ништа нису препуштали случају.

- Нажалост нисмо могли дуго да останемо. Ја сам похитао у Зету државним послом, јер сам био Господин свем Србљем.

- Шта све ниси претурио преко главе. Мудар си Ти господару. Без обзира што си био покоран султану, и што си био у добрим односима са Грцима, почео си све више да се окрећеш према Западу.

- И ти си ме голубице, мила, усмеравала. Натерала си ме да нашу Катарину удамо за Немца, грофа Урлиха Цељског.

- Господару, понизно те молим да нашу кћер ослловљавамо правим именом. Она је Кантакузина.

- Да, јадна наша најмлађа кћер, Катарина није имала ни мало срећан брак.

- То је њен крст судбине. Памтим свадбу наше кћери у нашем Смедеревском граду, четири године, након што смо подигли наш замак.

- Да, био је месец април. Морао сам да пристанем на тај брак, јер сам морао да одржавам добре односе са угарским краљем Жигмундом, као и са Млетачком и Германијом. Морао сам.

- Више или мање. Твоје приближавање Западу засметало је султану Мурату II, и он нас је напао.

-А, ти си вољена моја, ме натерала да нашу Мару Бранковић пошаљем у харем код Мурата II.

- Била је то неминовност да се родбинским везама приближимо турском владару.

- Ни то нам није помогло. Мурат II је ударио на нашу Србију, а ми смо срамно бежали у Угарску.

- Нисмо бежали, господару, остао је мој брат Тома у својству команданта твоје војске, који је заједно са нашим сином Гргуром бранио престоницу.

- И после тромесечне опсаде браниоци морали су да предају Смедеревски град Турцима.

- Био је то краткотрајни пад Српске Деспотовине.

- Турци су глађу освојили утврђени град Смедерево. У свему томе има и твоје кривице Ирина. Да би дошла до новца, продала си сво жито.

- Жита, због ратне године није било довољно.

Заћута стари деспот и помисли: И када нас године сустигну и престигну, уложимо напор и мимоиђимо их, пођимо напред, још даље, без предаје под теретом туђег мишљења и очекивања.

Ако морамо да старимо, не морамо и да остаримо, зар не? Уосталом, зар после младости не долази зрелост? Старост духа није неизбежна, напротив, дух никада не стари, ми можемо само себе у то уверити. Је л тако? Уживајте у сваком дану живота, ма колико да вам је година, не испуњавајмо живот годинама него године животом.

- Најгоре што нам се десило било је заробљавање нашег сина Гргура и брата твога Томе. Онда, твој притисак да што пре ударимо на Турке.

- Сметало ми је наше потуцање. Будим, па Загреб код зета Урлиха Цељског. Изненадило ме је како се са пажњом опходио према нама. Види се да је за ту срдачност имала утицај наша Кантакузина.

- Ни то, није био крај нашим мукама. Отишли смо у Кјођу уз претходну сагласност Млетачке Републике.

- Месец дана смо провели у Фурланији, а онда бродом отишли до Шибеника и поново у Дубровник.

-Знам, тада само изгубили Зету. Браћа Црнојевићи су се одметнули.

- Зато и не волим Дубровник. У њему смо примили трагичну вест да је султан Мурат II, у знак одмазде, што прикупљамо војску за напад, ослепео наше синове Стефана и Гргура. Када смо већ морали да одемо из Дубровника, предлагала сам ти да одемо код грчког цара Јована VIII Палеолога.

- Зашто ? И тада сам рекао, и био у праву: Ромејско царство свело се само на Цариград са околином. Боље смо урадили што смо се, опет, у Будим вратили.

- Бар да смо оженили нашег Лазара са удовицом угарског краља, Јелисаветом.

- Твоја грешка љубави. Нови угарски краљ одузе нам због тога многа добра и замкове, које смо поседовали.

- После склапања мира са султаном Муратом II вратили смо се у наш Смедеревски град.⁴³

- Да, само у свему томе посредовала је и наша Мара, а Турци су имали проблема у Малој Азији.

- Из својих лутања по туђим земљама, обоје смо извукли велику поуку.

- Ја султана нисам више нападао, јер сам знао да могу изгубити заувек целу Деспотовину.

- Срце ми је сломљено, господару мој, Најтрагичнија сам мајка. Није ми лако било када сам видела наше ослепљене синове Стефана и Гргура, у нашем прелепом Смедеревском граду, знајући да никада више неће видети овоземаљске лепоте. Гласно јецање била је прва песма која се запевала у двору.

- И моје горке сузе била су прва почаст, којима смо се сви напојили.

- Гору казну од овога нисмо могли доживети.

---

⁴³ Након првог пада Деспотовине, деспот Ђурађ се вратио у Смедерево 1444. године.

- Живот тече даље својим током. Већ две године касније правили смо свадбу за Лазара.

- Иако сам његову невесту Јелену, кћерку морејског деспота Томе Палеолога, односно братаницу Ромејског цара Јована VIII лично бирала, нисам била срећне руке.

- Направила си још једну грешку, вољена моја.

- Женидба Лазара је била само тренутак предаха од проблема, који су нас чекали.

- Турска је била у великом успону.

- Мађари су били љути противници Србије. Није нам помогло ни то што се наша унука, кћерка Кантакузине, Јелисавета Целјска верила са Матијом, млађим сином Хуњади Јанка.

- Радио сам на измирењу Турске и Угарске. Чак ми се учинило да је нови султан Турске Мехмед II Освајач према нама, био пријатељског понашања.

- Само ти се чинило. У почетку он је желео да учврсти своју власт.

- После очеве смрти султан Мехмед је ослободио султанију Мару, ослободивши је обавезе да до своје смрти остане у Турској. Он је Мару вратио са великим даровима. И она је у Јежеву формирала свој двор, и окупљала нашу фамилију.

- Добро, да је имао вољу. Мара је била његов васпитач, од које је научио и српски језик.

- Ирина, то није тачно. Мара је мајка Мехмеда II Освајача, и он је наше горе лист.

- Ми, то не знамо. И нећемо никада сазнати да ли му је била мајка, или помајка.

- Мила моја голунице, причало се да је Србија мајдан сребра и злата.

- Била некад, а сада тешко саставља крај са крајем.

- Наши приходи су се смањили када је пало Ново Брдо, Доносило нам двеста хиљада дуката годишњег прихода.

- Смисли нешто, Знаш оно, када си приликом замене новца одредио већу вредност новим грошевима, тако да се за дуговање у износу од шеснаест старих гроша могло исплатити са десет нових. То нам је донело велику зараду.

- Донео сам мере у корист дужника и за извесно време одложио наплату дугова становницима Новог Брда и Смедерева.

-- Ко их је терао да се презадуже код Дубровчана.

-То ми је била главна тешкоћа у односима са Дубровником. У томе смо успели Ирина, мила моја, јер је и Дубровачка влада, страхујући да ме не изазове, донела одлуку да трговци поступају човечије према својим дужницима.

- Знам, када дужници буду предати својим кредиторима у руке, да их не воде преко трга, већ мало посећеним путевима и у време када се већина људи налази код својих кућа.

- Настојао сам да сачувам добре односе са Дубровником. Зато сам им и потврђивао повластице, које им је још био дао мој ујка Стефан Лазаревић.

- Претерано много си им дао повластице. Деспоте мој Ђурђе, опет себе стављаш у други план у односу на Стефана Лазаревића.

- Па, добро нисам био у могућности да потпомажем домаће трговце, као што је чинио деспот Стефан Лазаревић.

- Чинио, чинио и само њега узимаш у уста. Он је имао Ново Брдо, имао је и Угарску која му је дала Београд и целу Мачву Ти, ниси ништа имао, па смо

крнули од нуле и стигли да будемо европски владари.

- Да будемо свако свакоме дужник и поверилац. Наши домаћи људи имали су мања финансијска средства од Дубровчана, били смо готово стално њихови дужници.

- Дубровачки повериоци су имали много потешкоћа око утеривање дугова, и скупљања новаца од дужника .

- Било је доста хапшења због дуга и затварање дужника. Дубровчани су најамљивали појединце да за њихов рачун наплаћују дугове. И тако се у мојој Деспотовини, мојој дедовини, мојој зеници сунца поново јавило дужничко ропство.

- Као и свуда по Европи, где смо се потуцали, ти мој деспоте, и ја прва деспотица која је говорила њихове језике.

- Кајем се Ирина, кајем за све...

Храмови моћи Благо честитог деспота Ђурђа

(Смедеревски митрополит Саватије)

У источном делу Смедеревског града (Велики град) била је подигнута једнобродна црква са полукружном олтарском апсидом, пространом припратом квадратне основе. Изостанком источног и западног травеја, наос је био практично сведен, на подкуполни простор. Невелики је био и олтар, ограничен само на апсиду, у којој се налазила зидана часна трпеза. Сам звоник био је испред западне фасаде цркве.

Био је то дворски храм благо честитог деспота Ђурђа, у који су улазили само најужи чланови породице, и у ретким приликама изузетно почаствовани појединци.

У почетку црква је била ван Смедеревског замка, а са ширењем Смедеревског града, нашла се у градском језгру.

Деспот Ђурађ Бранковић био је китор нове смедеревске катедрале, по узору на манастир Ресаву (Манасију), задужбину и гробницу свога претходника деспота Стефана Лазаревића.

Била је то црква која по величини није заостајала за својим узором. Имала је бочне масивне апсиде и подкуполне стубове. Фасада је била обложена клесаним квадратима од пешчара, а под кровним венцем налазио се фриз. Отвори прозора имали су преплетени клесани украс, а постојале су и розете моравског стила грађења. Црква је била украшена фрескама.

Пад Цариграда 29. маја 6961 године од Постојања⁴⁴ онеспокојило је деспота и деспотицу. Знала је премудра Ирина да је са погибијом цара Константина Драгаша остала без своје старе отаџбине, а та вест још више је терала на размишљање о будућности њене друге отаџбине - Србије.

Стога је предложила мужу да у Србију донесе мошти Светог Луке, јер у целом православном свету беше се прочула истина да од њих биваху многа чудеса.

Пренос моштију Светог Луке из Рогоса у Епиру у Смедерево, свега неколико месеци пре турског запоседања Цариграда, односно коначног слома Ромејског царства, најзначајнији је догађај Смедеревског града. Са тиме се Смедерево дефинисало као легитимна хришћанска престоница, под покровитељством небеских сила.

Џењена реликвија свечано је дочекана и прво пренета у дворску цркву. Молибден служио сам ја, Саватије митрополит некада браничевски, где је одржано све ноћно бденије.

У свитање после свечане службе ковчег са моштима изнет је у средиште града, да би након тога процесација кренула око градских бедема са циљем „**да се утврде и неосвојиви буду**“.

Процесација је завршена у ново сазиданој и украшеној цркви Благовештења, где су мошти положене на уобичајено почасно место- пред олтаром са десне стране царских двери.

---

⁴⁴ Цариград, главни град Византије, Турци су освојили 29. маја 1453. године, са којом годином је и престала да постоји Византија- Источно римско царство.

Отворено је питање да ли је црква Благовештења као катедрала за моју митрополију била и гробни храм ктитора ?

То ни ја митрополит Саватије не знам. Када је умро господин деспот Ђурађ Бранковић, нисам више био у Смедереву .

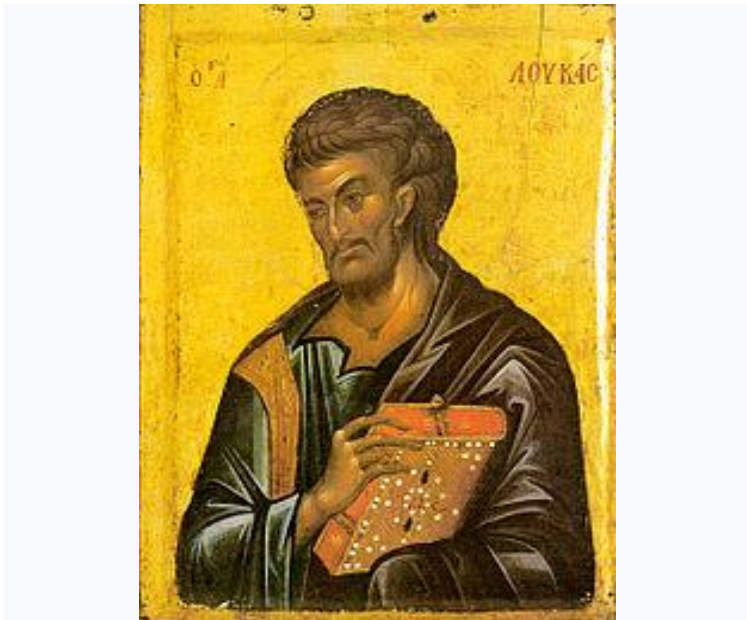
Примедба аутора :

Свети апостол и јеванђелиста Лука (грч. Λουκάς) био је **лекар** и пријатељ апостола **Павла**.

Сматра се да је био **Грк**, родом из **Антиохије**. Предање тврди да се бавио живописом и да је први насликао **иконе** Исуса Христа, **Богородице** и апостола **Петра** и Павла. Те иконе су биле узор свим каснијим иконама, због чега се свети Лука сматра оснивачем хришћанског **иконописа**.

Пратио је апостола Павла на другом и трећем мисионарском путовању, од Филипа до **Рима**. После смрти апостола Павла, наставио је да проповеда **Јеванђеље** по **Италији**, **Далмацији**, **Херцеговини**, **Црној Гори**, **Македонији**, **Албанији** и другим земљама.

У старости свети Лука је отпутовао у **Египат** ради проповеди **Јеванђеља**. Тамо он благовестећи Христа претрпе многе муке и изврши многе подвиге. У граду **Александрији** он рукоположи за епископа **Авилија** на место **Аниана**, рукоположеног светим јеванђелистом **Марком**. Вративши се у Грчку, свети Лука устроји Цркве нарочито у Беотији, рукоположи свештенике и ђаконе, исцели болесне телом и душом.

**Свети апостол и јеванђелиста Лука
(манастир Хиландар, Света гора)**

Према предању, апостол Лука је имао 84. године кад су га ухватили идолопоклоници и убили обесивши га о грану маслине у граду Теби **Беотијској**.

Погребен је у **Тиви**, главном граду **Беотије**, где од њега биваху многа чудеса. Ту су се ове свете чудотворне мошти налазиле до друге половине IV. века, када су пренесене у **Цариград**, у време цара **Констанција**.

У **IV. веку** нарочито се прочу место где су почивале часне **мошти** светога Луке, због исцељивања која су се збивала од њих, посебно

исцељивање од болести очију. Сазнавши о томе цар Констанције посла управитеља Египта Артемија да мошти светога Луке пренесе у престоницу, што и би учињено веома свечано.

Стари црквени писци сведоче, да је свети Лука, одазивајући се побожној жељи ондашњих хришћана, први живописао икону **Пресвете Богородице** са Богомладенцем Господом Исусом на њеним рукама, и то не једну него три, и донео их на увид Богоматери. Разгледавши их, она је рекла: “Благодат Рођеног од мене, и моја, нека буду са овим иконама“.

Свети Лука је исто тако живописао на даскама и иконе светих првоврховних апостола Петра и Павла. Тако је свети апостол и еванђелист Лука поставио почетак дивном и богоугодном делу - живописању светих икона, у славу Божију, Богоматере и свих Светих.

Хришћанска традиција држи да је Лука написао **Свето Јеванђеље по Луки** - треће јеванђеље (по редоследу у **Новом завету**), и **Дела апостолска**. Верници сматрају да је Свето Јеванђеље по Луки написао око 60. године. Модерни тумачи Библије не верују да је Лука аутор јеванђеља, за које већина сматра је написано најраније између 80. и 90. године нове ере, користећи **Јеванђеље по Марку** и **Q документ** као изворе.

Ђурађ Бранковић је 1453. године пренео мошти апостола Луке у **Смедерево**, одакле су 1459. однете у **Босну**, а потом 1463. у **Дубровник**, па у **Венецију**.

Зато остани миран у мислима, добрим делима окити се за вечност.

(Војвода Јакша о паду Цариграда)

Грешан сам, и кајем се. Надам се да ће ми Бог на митарству опростити своје сагрешење, које сам починио у делу своме, без своје воље. Морао сам...

Ја сам војвода Јакша⁴⁵ православац по вери својих предака , на служби деспота Ђурђа Бранковића, Смедеревца. Сада ћу вам браћо моја љубезна описивати све што се догађало око Цариграда 6961 године од Постања, и одмах да кажем да је све то, и те како везано за судбину српског народа и Српске Деспотовине.

Док су балкански господари ратовали међу собом султан Мехмед II Освајач⁴⁶ спремао се да освоји Цариград, који је раздвајао његове азијске и европске поседе. Да би прикрио своју намеру он је одржавао веома срдачне односе са државама на западу, па и са Српском Деспотовином.

Пре него што је кренуо на Цариград, Мехмед II Освајач је на Босфору саградио јако утврђење Rumeli Hisar,- „Нови Град више Цариграда“. Пре освајања Цариграда приступио је изградњи

---

⁴⁵ Родоначелник касније чувених Јакшића у Угарској

⁴⁶ Мехмед је рођен 30. марта 1432. Не зна се ко му је била мајка, вероватно једна од харемских робиња. Васпитавала га је Мара Бранковић , и још у детињству научила га је да говори српски језик. Владао је од 1451 до 1481, и по мишљењу многих он је један од најбољих султана свих времена.

артиљерије, лио је огромне топове од којих је највећи могло да повуче 50 пари волова, а опслуживало га 700 људи.

На рано пролеће 6961 године од Постојања, пристигле су на позив султана турске трупе из целог царства. Војску је пратио велики број дервиша који су распаљивали верски фанатизам са причом да је освајање Цариграда свети циљ ислама.

Господар мој Ђурађ Бранковић морао је да потисне осећања, те је у складу с преузетим вазалним обавезама био принуђен да султану пошаље помоћ за освајање византијске престонице. И он је изабрао мене војводу Јакшу да предводим српски одред са 1500 коњаника. Ми смо са рударима са Новог Брда били задужени да копамо ровове испод цариградских зидина, али тај смо посао радили споро. ***Цариград „ по нашој помоћи никад не би био освојен “.***

Султан Мехмед II је стигао на положаје кад је војска са артиљеријом већ била размештена око града Цариграда. Велики топови су разарали двоструке градске зидине, али су Грци ноћу поправљали оно што је дању било разрушено.

Како је освајање с копна слабо напредовало, по султановој наредби, а на запрепашћење бранилаца, Турци су своје бродове превукли по земљи преко дасака намазаних лојем⁴⁷ и спустили се у Златни рог⁴⁸. Преко њега је затим постављен понтонски мост саграђен од буради и тако је

---

⁴⁷ „Иде као по лоју“ - синтагма када нешто зацртано крене добро да се остварује.

⁴⁸ Утврђени део Цариграда, опкољен морима, са три стране.

османлијска војска са свих страна опколила град Цариград.

Последњи ромејски цар Константин XI Драгаш, по мајци Србин, одбио је да се преда, а бранио је град до последњег војника. Раније тражећи помоћ од хришћана са Запада, добио је само, као појачање, одред од 700 Ђеновљана.

Султан Мехмед II је војсци обећао пљачкање византијске престонице. Војницима који се први попну на зидине обећана је велика награда, а оне који одступе чекала је смртна казна.

Коначни јуриш на град Цариград завршен је у рану зору 29. маја 6961 године од Постања⁴⁹. Турска војска је продрела у град и турска застава је истакнута на зидинама Цариграда. Глава цара Константина XI Драгаша, који је погинуо у борби, стављена је на стуб како би Грци видели да више немају владара.

Пошто је сломљен и последњи отпор започео је покољ бранилаца, Мушкарци су убијани на лицу места, жене силоване, а након тога са децом, старцима, калуђерима и калуђерицама одвођени у ропство. Затим је почела невиђена пљачка. Разграбљене су драгоцености из цркава, манастира и приватних кућа. Чим је султан Мурат II ушао у град, који се од тог времена назвао Освајач, најпре се упутио у цркву Свете Софије, где су његови војници приводили крају да се црква претвори у џамију.

Турци су харали три дана, а онда је султан прекинуо пљачку, тако што је војску вратио у логор и забранио сваки приступ у град.

---

⁴⁹ Година 1453.

Тужна вест о паду о паду Цариграда, тешко је погодила деспота Ђурђа који се затворио у собу и три дана никога није примао. Знао је да иста судбина чека и њега и српски народ. То није био ма који град, већ средиште источног хришћанства.

Султан Мехмед II Освајач уручио је мени војводи Јакши поклоне да предам деспоту, заплењене црквене ствари и одежде. Због тога што је своју помајку Мару Бранковић уважавао као своју васпитачицу, која га је научила да и српски језик говори, дозволио је старом деспоту Ђурђу да откупљује робове. Мени војводи Јакши припала је обавеза да дајем новац деспота Ђурђа за откуп стотину калуђерица. Док сам жив памтим речи једне од њих, можда је била и игуманија неког манастира, која ми ре рекла: **Зато остани миран у мислима, добрим делима окити се за вечност.** Онда сам делио новац многим византијским племићима да и они откупе слободу.

Захваљујући новцу српског деспота Ђурђа, кога и није било онолико, колико је потребан био, у то време су из Епира пренете у Смедерево мошти Светог Луке. И то су војници, из мога одреда, пренели на својим рукама.

То је све што могу да кажем, ја **војвода Јакша**, који сам преживео све тренутке ужаса, који су својствени временима када се руши једна цивилизација, а замењује је друга. Та смена је увек, па и овога пута, била болна и крвава. Турци су у паду Цариграда убили око сто хиљада људи, честитих православаца. Нисам слутио да је мој крст судбине био да сахрањујем колевку православља, а да притом будем узорни православац. Не верујем да је то Божје дело, већ пакост властољубивих људи. Сви

владари, ма из које земље били, грамзиви су на власт, а да би је сачували спремни су на свакојаке ђаволске смицалице.

Господе Исусе Христосе, сине Божји, помилуј мене грешнога, војводу Јакшу.

И помени ме Господе у царству своме, сада и увек, и у века векове.

Амин !.

Наше границе нису ни велике планине, не велике воде.

(Јаничарове успомене Константина Михаиловића из Островице)

Човек са са човеком спријатељи тек када заједно поједу џак соли. Џаком соли посоли се вагон брашна... Док су он Константин и његова сестра близнакиња Констандинка били деца, а њихова мајка бедна надничарка, брашна никада нису имали.

Сећа се: Мајци се обоје обраћају, а она клечи испод кандила, руке је склопила и шапуће:

„ Хљеб наш засушни дас нам данас“ , а они ништа не разумеју па у глас цвиле:„ Где је хлеб наш данашњи ? “ Мајка их љуби пољупцима им уста затвара да не кушају Господа јер не знају деца да је Исус јасно рекао:

„ Погледајте на птице небеске како не сију, нити жању, ни сабирају у житнице; па Отац наш небески храни их “ (МАТ 6,25)

- Мајко, ми смо гладни.
- Добро, децо, добро, јешћемо ...

После тога деца и мајка бризну у плач. Деца најпре плачу што су гладна, а мајка плаче што нема чиме глад да им утоли. Деца плачу што мајка плаче

јер ако она умре од плача, они ће се загрцнути у плакању.

Кад се сити исплачу поспу од умора. Мајка у сну жели да умре и да не гледа своју гладну децу. Сутрадан све се понавља из почетка. Да не би деца умрла од глади, отац им украде неки дулек или јабуке из јабучара, лети. По зими здипи кокошку или ћурана. Зиме се живина најбоље краде јер по снегу не може далеко стићи смрзнутим ногама. Али по снегу Турци најбоље прате траг лопова, оног који је домаћину украо кокошку или пиле. Траг води до њихове колибе крај реке, у чаиру њиховог газде, на чијем имању диринче и где им је узвратно дозвољено да направе једну плотару, коју кућом зову.

Турци не лупају на врата, већ кундаком разбијају обичне даске сложене у вратницу. Онда двојица или тројица бију њиховог оца до бесвести, да му избију из главе следећу крађу. Мајка тада ћути, и деца ћуте. Мајка је поносна жена, а деца опонашају мајку. Кад Турци убију душу у њиховом оцу, мајка га облаже мокром крпом јер нема лука да пропржи на масти од које убој најбоље пролази.

Бундева, питка вода као млечни млаз, ваздух од кога боли глава, дим и чађ, мирис тамњана и воштаница, воће из наших шљивика и јабучара, сурутка од козијег млека, и разне ђаконије: Сок од куване репе, сок од шљива, све то преливено без шећера, давало нам је снагу. Хтели смо да

постојимо, расли смо и опстали смо ... Констадинка је постала прелепа девојка, ја кршан момак, најјачи од свих вршњака у селу. Сестру сам чувао и волео, и мајка наша се нама поносила.

Када човек крене у потеру за било чиме, пре или касније нађе то, што је тражио. Потребно је , наравно, упорност и време. Исто тако, ако људи беже од неког или нечега, стално наилазе на узрок својих јада. Негде око Видовдана у село Островице је дошла шатра. Неки Цинцар, лако препознатљив по говору, у коме се меша српски, турски и неки јужњачки језик, донео је робу да продаје. Могло је да се купи за гроше, марјаше, акче, аспре, филере, могло је и за јаја, за ракију, вино. Ја, Константин који сам већ изгубио наду да ћу се макар било када прописно најести као гладан човек, да ће се нека у мене загледати, да ћу је за руку узети и нешто јој причати, и са проводацијом доћи кући да је запросим, и пред олтар одведем, обрео сам се крај шатре са сестром својом и ту смо застали.

Шатра шарена као ускршње јаје: Дамаска свила у свим нијансама, шарене и једнобојне мараме, плисиране сукње свих величина, блузе, канице ткане са трпезом лептира, вунене чарапе и памучне, фесови, токице, шљокице, белензуке, минђуше од којих су неке златне, гаравило за веђе од ћумура, руменило за лице, а тек ђаконије: суџук, боза, баклава, татлије, симити, лецидерска срца. Избор је

толико велики, а на несрећу, ја и моја сестра немамо чиме да купимо.

Душа сања, очи желе, руке додирују, срце игра, и све се слива у једну пуну жељу: имати од свега по мало, живети живот који је потребан, који је људски, без сталних одрицања и жудног, жалосног гледања. Цинцар каже: Може да купи се било циме. Жалосно слежемо раменима и истоветно кажемо:

- Ништа нам не треба.

Као да се из небуха створи, пред шатром се обре непознат човек. Шешир накривио улево, обучен варошки, са златним прстеном и ланцем у џепу, обријан, са свилоном кошуљом. Личи на средњовечног човека који је доста пропатио. У тај мах цинцар узме ме за руку и стаде ми показивати украшене кубуре, јатагане, сабље, бодеже. Неискусан у свему преварих се у зао час. Док сам широм отворених очију гледао то светло оружје, дотле се незананац поразговара са мојом сестром, коју сам волео као зеницу свога ока.

Кад Констадинка изрече: „Ништа ми не треба“ , човек јој приђе и умиљатим гласом рече:

- Ти онда узми од свега шта желиш.

Чим ју је угледао, Констадинки клецнуше колена. Срце јој заигра, очи засенише, уста посташе сува, а лудо срце удара у недрима као чекић. Костадинка помисли: „ То је то, о чему се прича.

Једно али – девојачку срећу квари. Да тај човек није ожењен, сигурно би могла да га воли, љуби и милује. .. “ - Хвала лепо, чико, не могу да узмем ништа, јер немам чиме да платим

На реч „чико“ незнац се само загледа и све што је више гледаше, срце му јаче удараше. То је био човек, који се ничега не боји, који иде преобучен по селима у одећа трговаца, преко Саве и Дунава, који има дукате у чаиру, поред реке где народ верује да се виђају женски ветрови - виле те тим дукатима може да купи целу Паланку са свим државним дембеланима, али који не виде дуго овако природну девојку. Скромна, поштена и искрена, са нешто мало пегица по лицу које апотекарски прашак може да очисти, танка у струку витка растом, са бисерним осмехом што се из сна точи, дуге црне косе, напупелих усана, која своја осећања не уме да скрива, девојка коју још није срео од Будима до Једрена . Многе су жене роспије, мале аспиде, које човеку сишу крв и пију стрпљење. Све жене желе да буду вољене, али да не воле само једног. На кантару љубави желе да варају: траже да им се више пода, него што су кадре да узврате. Жене су посесивне, воле свог човека као амајлију, као прикачку или приватну ствар. Чим се зароде и децу накоте, одма постају господари куће.

Жена је зло без које се не може, али са којим је тешко. Зато је боље речи жени сваког дана нешто

лепо, него сурово живети са њом целог живота без правог „ја“.

- Слушај, девојко, чика баш не могу да ти будем, мада сам сигурно старији од тебе, али пошто нисам ожењен, за тебе није важно колико имам година.

Није ожењен ! Неожењен ! Неожењен ! Дође јој да потрчи преко села и свима то каже. Отмен, градски човек, мора бити да је трговац, значи богат. Одмах ћу се удати само ако ме запроси. Боже, хвала ти ! Нисам рушила по Деспотовини манастире, нисам убијала, нисам крала, нисам прељубу учинила, поштујем оца, мада је он будала, волим мајку, не желим ништа. Боже, нека ме запроси ! Удаћу се. Хоћу да будем верна, хоћу да децу рађам. Нека путује, нека ствара, ја ћу му кућу чувати, ја ћу га пратити, биће увек чист и мирисаће на апотекарске проминцеле.

- Да ли ти је неко до сада рекао да си врашки лепа девојка ?

- Да ли Ви то, господине, кажете свакој девојци, јер људи из града мисле да смо ми сељаци глупи, те нас често лажу.

- А ко ти је рекао да сам из града ?

- Лепо сте обучени, ми сељаци можемо да се кинђуримо само на светак.

- Па данас је Видовдан, значи данас је светак, а ти ниси ни розило ставила.

- Ја то никада не стављам, а Видовдан није празник за живе, већ за мртве косовске јунаке, па не би ваљало ни да се накинђурим.

- Свашта ти знаш ...

- Ви ме свашта и питате.

- Како се зовеш ?

- Констадинка.

- Желиш ли нешто да ти купим.

- Ја то не би смела. Моја мајка каже: не ставља се накит на младо цвеће, већ на оно које нико неће.

- Ако не би смела, да ли би хтела ?

- Ни то не бих. Ја вас не познајем.

- Добро, купићу ти златне минђуше да носиш на вашару и колу.

- Шта вам пада на памет, да види неко, па да јави Турцима да ме похарају.

- Зар се ти плашиш Турака ? Они харају оне који имају, а не оне који немају.

- Откуд Ви знате шта Турци раде ?

- Шта би рекла да сам и ја Турчин или њихов јатак.

- Турчин не изгледа тако као Ви, он носи свилене панталоне и одело, јер у чакширама не може лакше да се бије.

- А откуд ти знаш како одело носи Турчин ? Да ниси ти њихова потурица ?

- Нисам ја ничија. Ја сам мајчина кћерка.

- Баш ничија ... Па ваљда имаш ђувеглију ?

- Немам никога !

- Тако раде пробирачице. Сигурно си сваком нашла ману па си зато сама.

- Мене туђе мане не интересују. Ја желим само да их немам.

- Констадинка, узми било шта да по томе памтиш овај сусрет.

- Познаства се памте у сећању. Она се не купују и не продају.

- Да ли ћеш ме се сећати ?

- Ако не полудим па заборавим како се зovem.

- Која ти је година ? Имам их довољно за себе, не продајем и не купујем туђе.

- Констадинка, узми једно лецедерско срце. Њега можеш појести.

- Срца се не једу. Она се топе у устима.

- А права срца, мора бити, топе се у љубави.

- Не знам, то нисам пробала.

У тај мах појавише се још тројица незнанаца обучених једнообразно. Скоро да човек не поверује. Дошавши до оног који је Констадинки већ загрејао срце, а мисао следио у једно питање: „Шта даље ? “, благо се наклонише и незнанац тренутно заћута. Констадинка обори поглед ка земљи и помисли: Што човеку прија, то кратко траје. Зар је могуће да никад више ? То је судбина: лепо, слатко и кратко. Осећајући да губи и оно мало самопоуздања, Констадинка остави шатру и крете кратким корацима, који постајаху све тужнији и све неодлучнији. Незнанац је добро погледа, уздахну и пошто његови пајташи одоше, јер извесно је да су то неки путујући трубадури, банда која у трубе свира, мени рече:

- Момак, имаш ли ти оца ?

- Немам убили га Турци,
- А мајку ?
- Богу хвала, жива је.
- Иди реци мајци да хоћу да се оженим са
Констадинком. И тебе да узмем за шегрта, да
трговачки занат научиш

- Шта на то каже моја сестра ? Немој је
повредити.

- Не буди луд, ништа јој се неће догодити док
је са мном.

Констадинка не рече ништа, али њен
усплахирен поглед проговори: Удаћу се , ти си стао
на моју рак рану да ме одведеш из ове колоточине.

Од када срете човека из снова, Констадинка
залепрша. Чини јој се да је лептирица. Може да
узлети, да лети, да обиђе целу Деспотовину, и да
помно гледа где ће га наћи. Није он далеко, ту се
негде по околним местима вије. Само да га угледа.
Као лептирица да му слети на ревер, да осети његов
мирис и сласт. А шта ако он једним ударцем поклопи
мене лептирицу ? Шта ако је јак па ме измеља. Шта
ако се плаши лептира па побегне.? Док сам била
мала мајка ми је говорила: лептири ваде душу малој
деци. Дању нисам веровала. Дању сам лептире
скупљала и скидала њихов прах за моје пегице. Пеге
наравно нису отпале, али њихова крила јесу. Да ми је
да пришијем њихова крила себи. Само једном да
полетим и њему на ревер прилегнем. Ако он крене за
Једрене ? Лептири не лете далеко. То значи да ћеш
га изгубити, Констадинко лептирице. Он ће путовати
коњском дилижансом , а ти ћеш лептирице, гледати
за њим како одлази и како нестаје у магли. Не, нећу
да будем лептирица. Нећу ноћу да се од моје сенке

деца плаше. Нећу да верују да ја лептирица на трпези вадим душе. Хоћу да будем ластавица. Да га пратим и дуго, дуго за караваном гледам и назирем. Приметиће он своју ластавицу. Сваког јутра слетећу на најнижу грану, ваљда ће препознати своју ластавицу. До врага ! Ластавице су све исте, сиве и жалосне. У јату ластавица он неће ни знати да је само једна заљубљена у њега. Јесте, заљубљена сам у њега. Не знам ништа о љубави, не знам ни љубав шта је, али знам да сам заљубљена и да ћу се за њега удати, по сваку цену.

***Дунавски бедем замка са прозорима
Дворане и главном кулом***

Главна капија Смедеревског замка

Живот је дат човеку и жени да се у њему сви
изборе за победу. Тек на самом крају је ћутање.
Кревет је место где жена може да влада мушкарцем.

- Костадинка, душо, није ваљда да ...
- Нано, ако је то љубав, јесте...
- Зависи чиме си постала задовољна.
- Нано, нашла сам човека мојих снова.
- Овдашњи ?
- Није, странац је и кицош. Има одело и шешир.
Мора да је богат.
- Странац кажеш. Да није жењен, да није обећао
куле и градове, док те не повали, а онда своју жену
под мишку, а ти Костадинка, љуљај копице.
- Није ожењен, али време му је.

- Ју, леле, мени. Није ваљда старији да може отац да ти буде ?

- Није. Он је у годинама када није чича, али није ни момак.

- Да ли ти рече зашто још увек момкује. Они који се касно жене нису без фалинке.

- Нисмо о томе причали. Хтео је да ми купи целу шатру.

- Костадинка, ако си ма и једну ситницу од њега добила, враћај то док је време. Немам кћерку на продају.

- Нисам добила ништа, али могу добити све.

- То је лакше рећи него постићи.

- Он ми ништа није обећао, али слутим да ћу добити.

- Шта ?

- Оно што највише желим. Своје патуљче.

- Ју, помери се с места. Какво патуљче ?

- Своје, од крви и меса, своје да га љуљам и чувам. Да на оца личи, да буде кицош јер ће му отац оставити сав иметак.

- Костадинка, ниси му ваљда дала себе ? Да ниси трудна када о деци причаш?

- Нисам, нано, кунем ти се Богом да нисам још легла са мушким, али њему ћу дати. Даћу му себе као залог да га имам за будућност.

- Што му не рече да дође да те проси и пред олтар одведе, па му рађај читавог живота. А та рођена деца попеће ти се на главу.

- Зар смо ти бата и ја већ отежали па се кајеш што нас имаш ?

- Ћути, несрећо, видиш у ком тешком времену живимо.

- Нано, ја бих вечарас пошла са њим, па у живот ил` у смрт.

-Брата знаш. Онакав какав је, можда већ зна ко је и одакле је твој ђувеглија.

- Не брини, нано, брат овога неће моћи да куди. И он ће поћи са нама. Рекао нам је да ће га за шегрта узети , да научи трговачки занат. Овај је леп и богат, кицош је и човек из града, вероватно му се свиђам кад ме је позвао.

- Где те је позвао ?

- Крај криве врбе поред реке.

- Тамо ? Зашто не нађе неко боље место.

- Сигурно има неки разлог.

- Кад идеш ? Реци ми да знам.

- Вечерас око поноћи.

- Око поноћи крај криве врбе.Боже, зашто ме кажњаваш ? Зашто ми шаљеш сотоне када се Теби смерно молим. Човек који те зове у поноћ крај криве врбе да би те оженио, то није човек, већ нека сотона или вукодлак. Зар мојој ћерци вукодлак срце да прободe. Од тога бола никада те време неће исцелити. Моли се, Констадинка, јадна не била ... Моли се да се тај сусрет добро заврши, да будеш жива и здрава па макар се и вукодлаку подала.

Слушао сам цео разговор своје мајке и сестре. Мислио сам да је време да сестра и ја себи обезбедимо парче хлеба, и бољу будућност. Наситили смо се гладовања, од рођења, па док нисмо стасали. У љутој сиротињи једино богатство су деца. И наша је мајка била богата, имала је нас двоје. Сестра је била прелепа, витка, танка, нежна, црнокоса са плавим очима. Ја сам био толико јак, да сам могао јачином све да задивим. Тај незнацац, који се појави у нашем селу Островице, на сам Видовдан уливао ми је, не знам зашто, велико поверење.

Видео сам како мајка плаче, али нисам хтео прекидати јој сузе. Да ли је наша мајка слутила, или је у свом огољеном животу увек преварена била, она је нашу одлуку да кренемо сузама испратила. На растанку рече ми, кријући сузе од нас:

-Константине, чувај сестру као зеницу свога ока. Можеш сине изгубити главу, али твоја сестра, моја кћи, не сме изгубити образ и поштење. И молите се децо моја, молите Бога да вас заштити. Знала сам да једном морате да кренете у живот, али ни слутила нисам да сте већ одрасли. Нека вас благослов мој прати, чувајте се децо моја, један другоме будите ослонац док сте живи.

И тако смо кренули, по мрклом мраку из нашег родног села Островице. Незнанац нас је код криве врбе стварно дочекао. Био је сам, али су сестру моју и мене чекали оседлани коњи, и то тако гиздави, да нам је јахање пријало. Мислио сам да нас води у град, сестру моју да ожени, мене да научи да трговац постанем. Моја сестра га је чак нежно пољубила, онако, кријући од мене да га љуби као свога драгана. Другачије је љубила мене као брата свога, и наше заједничке пријатеље са којима смо у сиромаштву расли.

Проклет да је час када смо незнанца срели. Проклета била наша наивност. Ми који смо имали душу, који никоме ништа нисмо на жалост учинили, мислили смо да су сви људи, тако искрени, поштени, добри. Тада нисам знао, на своју глупост, да постоје људи, који себе називају „ропци“, а чије је занимање било да продају људе као робове.

Целе ноћи смо јахали, он напред, за њим моја сестра, ја на крају те колоне, и ишли смо нашој продуженој беди у сусрет. Боље би било да смо пали са коња, да смо се повредили, бар би се вратили

дому нашем, сиротињској колиби, коју је наш покојни отац од дасака сковао.

Јутро које је свануло донело нам мрак, најцрњи мрак у нашим срцима, и дан кога памтим као најтужнији дан свога промашеног живота.

Обрели смо се на ободу неке шуме. Сунце је тек расуло своје зраке по плаветнилу небеског свода..

Пред нама су били људи, толики број људи, колико их никада у селу нашем нисмо могли избројати. Међу свим тим људима највише су вијорили црвени турски фесови. Онако обучени у доламе, црвене, зелене и жуте боје били су као утваре. Нашег незнанца чекали су они исти, које смо на Видов дан видели у селу нашем. Сви су били исто обучени, а стајале су троје кола. Тада смо и моја сестра Констандинка и ја схватили да нас продају, али касно је било. Насрнуо сам свом снагом на двојицу који су грубо скидали моју сестру са коња. Она је јадна вриснула, али је намах преко њених усана свилена марама њу успавала. Била је натопљена опијумом. Ту двојицу сам са земљом саставио, али су дотрчали још четворица, и један ме је ухватио за гркљан и прекинуо моје дисање. Пред очима су ми летели црни клобуци, без даха, и без могућности да се одбраним, намах су ми руке наопако везали, и то канапом.

Незнац рече једном за мене: Овај зна да се бије, вреди 50 гроша.

- Купљено, не треба да га скидамо голог, нити да га терамо да показује да је здрав. **Уме да се бије, биће јањичар.**

Срце ми се кида на ситне комаде и док много година касније пишем „ **Јаничарове успомене“ или**

Турска хроника, које потписујем својим правим именом Константин Михаиловић из Островице

на злу судбину своје сестре. Њу је незнанац продао за пар добрих чизама, вероватно скинуте са ногу неког мртвог турског аге или бега.

И тако је моја сестра близнакиња Костадинка завршила ко зна у коме харему, и никада се никада више нисмо срели.

Оно што сам преживео, и како сам морао да преживим, оно како сам постао јањичар чије се име препознаје и памти, може свако да прочита у мојој хроници. Сувише је болно да би се препричавало.

И чим нас је судбина заувек раставила, почео сам да пишем, да пишем знајући да мали број људи зна да чита.

***Ти само склопи очи,
те очи које таквом чистотом сјаје,
те прелепе усне што море ми мисли моје,
те твоје снове скривене у души,
знај да свет се без љубави руши.***

***Зато остани миран у мислима,
добрим делима окити се за вечност,
буди нежни цвет који мирише,
и на добро увек и свагда инспирише.***

***Ружице румена у срцу процвала.
само је делић добра у нама довољан
да процвета ружа радости.⁵⁰***

---

⁵⁰ Аутор ових стихова је Ивана Которлић из Сремске Митровице.

**Муче ли те бриге многе.
Муче ли те светске злобе?
Ти нежни цвету,
немој да те прља муљ
у свету.
Ти нежна латице руже,
немој да ти роса лије
низ образе миле,
твој те брат љуби,
брат твој те воли,
најмилије.**

**Пишем ти, иако не знам
да ли ћеш писмо добити.
Пишем ти тек онако,
тек да схватиш име моје,
како лепо писма нам стоје.
Пишем ти нежне речи те,
да увек носим сјај у оку.
Пишем ти радости моја мила.
Мој анђеле са два бела крила.
Небо моје што пловиш изнад
мога града, где те то ноћ сакрила,
испод окна таме,
нек засија светлост јаве⁵¹.**

---

⁵¹ Аутор и ових стихова је Ивана Которлић из Сремске Митровице.

*

Ја ћу вам, браћо моја, по вери и страдању говорити о паду Босне под Турцима 6971 од Постојања или 841 по хиџри, а морам вам описати јер сам и сам актер био.

„Приближава се време кад ће ме прождерати као и толике друге владоце и господаре, јер наше границе нису ни велике планине, ни велике воде, не могу га својим богатством заситити, нити му се својом силом одупрети“ – рекао је Херцег од Светог Саве- Стефан Вукчић Косача младом босанском краљу Стефану Томашевићу.

Промене на престолу босанске краљевине 6969 године од Постања пратили су наговештаји нове политичке оријентације на унутрашњем плану. До тада протекле су биле две деценије у знаку све веће подвојености између краља и његовог најмоћнијег великаша.

И док се босански краљ ослањао само на Угарску, дотле се великаш – херцег везивао за Турску. У једном тренутку изгледало је да ће се успостављањем блиских родбинских веза између два највећа феудална господара започети период мира и стабилности. Међутим, ни удаја Катарине кћери Стефана Вукчића Косаче за Томаша, босанског краља није била делотворна, јер су обојица чували мир, док је то одговарало интересима сваког од њих.

Са падом Српске Деспотовине 6967. године од Постања⁵² енергични турски султан Мехмед II Освајач гледао је на целу Босну као на свом путу ка Западу. Да би повратио углед, јер у феудалном свету свака предаја без борбе сматрала се чином

---

⁵² Година 1459.

кукавичлука, млади босански краљ Стефан Томашевић, стицајем околности и последњи деспот Српске Деспотовине предао је Смедеревски град Турцима те кобне 6967. године од Постања, те је пожурио да се крунише за краља.

И тако је папин изасланик у новембру 6969. године⁵³ у малом граду Јајцу крунисао младог краља, не слутећи да ће исти бити последњи босански краљ, заувек.

То крунисање довело је до затегнутих односа између Босне и Угарске. Угарски краљ Матија Корвин у почетку је оспоравао право на круну младом босанском краљу, замерајући и римском папи да их је изједначио по значају.

Турака је било као плева, а српског човека могао си наћи на ободу неке шуме, заплашеног и у страху спремна да пре изиграва глупоног, него да српски проговори.

Времена су била таква да гора нису могла бити.

Сујетни европски владари, као да нису осећали опасност од Турске, разједињени и међусобно посвађани, тражили су длаку у јајету, и изнад свега стављали свој повређени егго. Римски папа Пије II био је привидно заинтересован на општи крсташки рат против Турске, само је угарском краљу давао предност у припреми таквог рата. Дешавало се да новац који се прикупљао за војску, једноставно буде потрошен за неке друге намене.

Да би се измирио са младим босанским краљем Стефаном Томашевићем, угарски краљ Матија Корвин тражио је од њега да престане да Турцима плаћа данак. Тиме је млади босански краљ

---

⁵³ Година 1461.

преузео највећи ризик, али је пристао на то, јер како се чинило, на линији његове политике разматрана је и таква опција.

Одбијање вазалног односа према Турској морало је убрзати или појачати намеру Мехмеда II Освајача да и Босну укључи у план својих освајања.

Свесни свега босански краљ Стефан Томашевић и херцег од Светог Саве – Стефан Вукчић Косача су завапили, тражећи помоћ. Папа је посредовао код неких европских владара, али су њихове размирице биле велике, а папине могућности су биле тако ограничене.

Од Угарске, преко Босне и Млетачких поседа, све до Албаније створен је појас земаља спремних да се бране, али не и да се одупру турском нападу.

Ко ће коме, ако неће свој своме. У јеку озбиљних припрема за одбрану син Стефана Вукчића Косаче Владислав одбегао је султану и од њега се позајмио сто хиљада дуката. Султан је дао новац знајући да га Владислав не може вратити, али султану Мехмеду је ишло у прилог, те је дуг хтео да намири одузимањем три града од земаља херцега. То би значило да се Турска приближи Дубровнику и Далмацији.

Угарски краљ није успео да окупи војску због новчаних неприлика, а ни Скендер-бег се из Албаније није појавио.

Са велико турском силом покренутом остали су суочени сами босански краљ Стефан Томашевић и херцег Стефан Вукчић Косача.

Султан је лично водио део војске која је ишла у средиште Босне, а опседао је град Бобовац, град који је у Босни имао посебан значај, јер се у њему налазио краљевски двор, у коме се чувала

краљевска круна, украшена драгим камењем и дијамантима.

Други део турске војске којом је заповедао Махмуд-паша Анђелковић пошао је према Јајцу, где је најчешће боравио последњи босански краљ. Још пре наилазак Турака, краљ Стефан Томашевић је отишао у град Кључ и ту је дочекао опсаду. У предграђу Кључа била је разбијена краљева војска, тако да Стефану Томашевићу није преостало друго до да се затвори у утврђење. Као и три године раније у Смедеревском граду, он није пружао озбиљан отпор. Уосталом Стефан Томашевић је био веома слаб ратник, неспособан за све није се снашао ни као српски деспот, ни као босански краљ.

Преко гласника обећао је Махмуд-паши Анђелковићу да му преда град Кључ, под условом да буде пуштен да слободно изађе. Овога пута Турци се нису држали датог обећања, него су смислили начин како да га се реше и град Кључ без борбе освоје.

На историјску позорницу, у том тренутку јавља се његова супруга Јелена(Јелача) Марија , кћерка Лазара, последњег српског деспота из Смедеревског града, из породице Бранковић.. Њу је Махмуд-паша Анђелковић, познавао од раније, и са обећањем да ће она бити номинална владарка Босне, а не само жена краља Стефана Томашевића, придобио ју је да она, лично своме мужу српом одсече главу, и да је на златном тањиру Турцима принесе. За то што је урадила остала је упамћена као **Јелена Груба**, штета, била је анђеоски лепа.

Све ово сам вам говорио ја, **Константин Михаиловић из Островице, који сам касније написао „ Јаничарове успомене“ или Турска хроника. Ту сам књигу посветио сестри својој**

Констадинки, коју нисам успео да сачувам, те је она завршила у ко зна чијем харему.

Куле на јужном бедуу Смедеревског замка, спољна страна

„Како да претрпимо мрачну ноћ? “

Инок из Далше о смрти Ђурађ Бранковића

Познато је да је деспот Ђурађ Бранковић, не мање од свога претходника Стефана Лазаревића, окупљао писмене и учене људе, световњаке и монахе, те да је у Смедеревском граду имао добру библиотеку рукописних књига. Библиотеку је имала и смедеревска митрополија, која у то доба ужива велики углед.

Желим да ме поменете само као ***Инок из Далше***⁵⁴ У ствари ја сам хиландарски монах и писар, који сам дошао у Србију, јер ме је деспот Стефан Лазаревић позвао ради преписивања и превођења књига. Свој духовни мир пронашао сам у манастиру Благовештења код Ждрела.⁵⁵ Наставио сам да радим свој посао и после смрти деспота Стефана Лазаревића. Радећи на многим књижевним и духовним пословима, био сам изложен страдању и опасностима у турским најездама, ништа мање него мајка наша Србија, и цео српски народ мио и драг.

Са истомишљеником и братом у Христу Господњем, мајстором Радославом из манастира Каленић калиграфисали смо „Четворојеванђеље“

---

⁵⁴ Данас Дајша у Звижду, недалеко од Голупца.

⁵⁵ Налази се на брду изнад села Ждрела, пре Горњачке клисуре.

познато именованом „**Радосављево јеванђеље**“ у коме смо живо сведочили о времену свом.

И док сам преписивао старославне књиге, по жељи благо честитог деспота Ђурђа, запазио сам да је у њима целокупни плач мога рода, и моје, и само моје мајке Србије.

Плач којим се завршава „Житије деспота Стефана“⁵⁶ и у коме се „Бели град“ зове да оплакује „црнину своју“ неће бити и последњи. Што ближе паду слободне Српске Деспотовине, више плачева. Стефана Лазаревића је оплакивао сем Константина Филозофа и поп Влкша⁵⁷. Дирљив је плач у Црквинама, где је деспот Стефан Лазаревић умро, што га је поставио властелин Ђурађ Зубовић „ **О, тешко томе ко га виде на овом месту мртва** “.

Ђурђа Бранковића је оплакао непознати беседник из Смедеревског града.. Тај плач безименог аутора „ Смедеревског беседника“, написан је и изговорен у облику надгробног слова или говора над мртвим деспотом Ђурђем⁵⁸. И ако се смрт може оплакивати, надгробни говор непознатог Смедеревца, можда каснијег патријарха Арсенија II, прожет је снагом истинског бола у коме се наслућује мрак који пада на целу Србију и све српске земље. **„Како да претрпимо мрачну ноћ? “**

---

⁵⁶ Описао је Константин Филозоф

⁵⁷ Вукша, поп

⁵⁸ Умро је 24. децембра 1456 године

Смрт Ђурђа је повод да српски беседник заплаче и због пропасти Цариграда, три године пре тога. „ **сада од свих најмањих градова последњег, и најмањег царског престола јадних хришћана**“.

Трагедија српског народа над одром Ђурђа Бранковића више се није могла одвојити од трагичне судбине Ромејског царства. Надгробна реч непознатог Смедеревца најбољи је израз те свести и по тога духовног јединства православне хришћанске цивилизације у њеним најтежим тренуцима.

Судбина моја **Инока из Далше** је део судбине мога народа. Кад пад Смедеревског града се обелодани, и када више не буде опстанка спокојном монашком животу у Србији, вратио сам се, попут многих других калуђера у окриље Свете Горе, у бели Хиландар, и са собом сам понео још један мој текст “ **Историкија**“ сасвим кратак летопис, или заметак летописа, са србском хроником⁵⁹.

Слутио нисам да ће се са мном завршити живот моравског књижевног круга.

Браничевски крај био је већ у време деспота Стефана Лазаревића, а у Ђурђево поготову, у широј околини престонице, погодна област за развој духовног живота.

---

⁵⁹ Односи се на временски период од 1348 до 1438.

***Први хришћани, пре крста,
за знак распознавања цртали су
рибу.***

(ВИТ – Витов дан , ВИДОВДАН)

Кажу да су први хришћани пре крста за знак распознавања цртали рибу, која ћути јер нема језик. Риба је невеста душе, а лепа невеста високородног и богатог грађанина Гиласа са Сицилије роди дете ВИТА, необично и умиљато да му се сви обрадоваше.

Приликом стварања света рече Бог : " Да начинимо човека по својему облику, као што смо ми,

који ће бити господар од риба морских и од птица небеских. " (1. МОЈ 1, 26).

Риба која ћути није могла са човеком који говори, који је господар и то чином свога стварања. У време моћног цара Диоклецијана управитељ над Сицилијом беше кнез Валеријан. Он је прогањао прве хришћане јер нису приносили жртве Јунони, Минерви, Аполону, већ су скрнавили њихове бисте и клањали се једном Богу, просвећени чудесном благодаћу Светога Духа.

На жалост својих родитеља са хришћанима се здружи дванаестогодишњи дечак по имену ВИТ, витак и високог раста, син угледног грађанина Гиласа.

- Ништа теже и ништа лакше него ухватити рибу- говорише ВИТ хришћанској заједници. Риба риби не може пренети знак да је у опасности. Риба ћути и гледа како убијају нешто, што је њој слично. Само то што нестаје није она, већ њена сличност, подударна сличност са чијом је смрћу све већ виђено.

- Зашто риба не зна да каже да ће и њен крај бити сличан са смрћу предходне рибе ? – питаше се добри хришћани.

- Зато што је Господ Утешитељ Душе Истине. Господ је човеку дао реч и то у почетку, а

реч бејаше од Бога. Отворивши уста човек уме да каже: Чувај те се, да вас и Бог чува !

И тако су остале сличности једно упозорење претвориле у правило или законитост:

" Љуби Господа Бога својега свим срцем својим, и свом душом својом, свом мисли својом и свом снагом својом" Дечко по имену ВИТ, тако је говорио, јер је још у детињству свом био просвећен с неба чудесном благодаћу Светога Духа, и он познаде Јединог, Истинитог, Бога који је створио небо и земљу, и све видљиво.

Цар Диоклецијан био је поделио царство на четири дела, са циљем да се такав облик поделе претвори у систем. Али тај систем никада није гарантовао политичко јединство. Напротив цареви су устајали један против другог са циљем да се домогну да буду први.

- Рибу је најлакше ухватити за реп. Сем што реп риби помаже да се креће, он је и издаје. Риба забије главу у муљ, а по репу се препознаје... – тако помисли царски намесник Валеријан, љут што дечак ВИТ не хтеде поштовати паганске богове, ни жртве им приносити. Стога Валеријан нареди да се дечак избије гвозденим штаповима, али се његова рука и рука мучитеља осуше.

- Глава и реп нису изум истога – говорио је ВИТ хришћанима. Бог је створио главу, а ђаво реп. Зато глава и реп не праве исте покрете. Глава иде к небу, у сусрет небеског Творца, а реп тоне ка дну у бездан сатане. Глава која мисли чувана је од Бога , а

небески Творац каже : " Јер сваки који иште, прима ; а који тражи, налази" (МАТ 7, 8)

- Царски намесник Валеријан није читао Библију, најлепшу књигу од Бога послату. И није знао : " Све дакле што хоћете да чине вама људи, чините и ви њима." (МАТ 7, 12)

А Бог је Створитељ, и свакога добра промислитељ и подаритељ, ризница добара и Животодавац. Пагански Римљани и новонастали хришћани нису знали баш све. Римљани су били забринути што им сјајни пагански богови ћуте, а царство назадује.

Јупитер, бог неба, отац богова и људи као и жена му Јунона, божица жена и мајчинства били су се иселили из Царства у правцу непознатом, сакрили се од уморства које су починили римски легионари ширећи границе царства.

Нептун као бог мора гледао је Франке и њихове трговачке галије које су крстариле по Средоземљу.

Церера са атрибутом божице ратарства и плодности била је усахла.

Само је Аполон остао Аполон и то не промењив: Бог светлости, ума, уметности, исцелитељ, пророк; али Он је боравио у земљи Хипербореји крај обале реке Ister , где га Хиперборејци крунисали за идола на прелазу из матријархата у патријархат.

Дијану, као божицу шума, владарицу животиња и господарицу месеца, Купидон – несташко прави, погоди стрелом у срце и она уцвељена оде од Венере, божице лепоте и љубави, чији је ретардирани син Купидон, иначе био.

Венера је остарела пре рока и времена гледајући ретардирано понашање свога сина.

Марс је и даље био бог рата, а Римљани су га славили док су њихове легије побеђивале народе и освајале туђе земље. Но појавише се народи многи Варвари, спретнији у боју и у ратовима лукавији. Сви ти варварски народи имали су своје ратне богове.

Минерва, мудра и божица заната није никада била као Атина. И док је Атина најсјајнија и најратоборнија божица, Минерва је изгубила сјај и славу, а онда се угасила.

Хроми ковач Вулкан бљувао је ватру на Везуву, разорио Помпеју, па се уморио и заспао. Ватра се угасила, а лава покрила и њега и његову светост.

Веста је добила, добила па изгубила, атрибут огњишта и ватре.

Слободан бог Либер (Бакхо или Дионис) , бог дивље природе, заноса и вина, беше увек пијан, чинивши сваког пијанцем.

Dis pater Pluton, мрачни бог смрти и подземља био је тамо, одакле се нико вратио није. Римљани су га заобилазили све до смрти.

Онај Крон (Хронос), време који је био поражен од Зевса у Риму звао се Сатурн, а био је владар у златно доба, наравно пре Јупитера.

Једини бог који је у Риму вредео био је двоглави Јанус, због своје повезаности са улазима и излазима. Он гледа на обе стране, он је Бог кућних врата, путовања, почетака. Видећи на небу видела нове светлости Јанус призва Свету Тројицу, коју су и хришћани призивали, сваким даном све више и више.

Хришћани нису знали, да у борби добра и зла постоји једна нелогичност: Бог своју мудрост чува за се, ђаво своју исквареност преноси на младе и послушније. Бог ставља премудром Соломону, сину Давидовом, цару Израилјеву, кроз уста мисао :

" Мудар ће слушати и више ће знати, а неразуман неће стећи мудрост." (Прич. 1, 5)

На питање хришћана зашто је риба знак за њихово распознавање, дечак ВИТ је говорио (надахнут од Духа светога) :

-То значи ћути, јер те Римљани могу оставити без језика. То је мудрост. Ћути и моли се. Ми хришћани треба да знамо да је четврти и највиши степен наше молитве – молитва без речи, стајање

пред Господом у миру и потпуној преданости Њему. Сиђи у своје срце и наћи ћеш у њему лествицу за пењање у Царство божије – саветује нам Исак Сиран.

Бојећи се за живот сина ВИТА, угледни грађанин Гилас са Сицилије, на све начине покушаваше да га одврати од Христове вере, али од анђеоске светлости ослепе. Након тога је говорио :

" У ложници сина мог видех богове крилате; очи им беху као звезде, а изглед као муње, нисам поднео бљесак њихов, а ја изгубих вид. "

Бежећи пред очевим гневом, иако му уз Божију помоћ исцели очи, ВИТ са својим учитељем МОДЕСТОМ, се укрца у лађу која их однесе до италијанске покрајине Луканије, до места Алекторије, и настанише се крај реке Силар. Ту се прославише проповедима. Говораху Римљанима да је царство само једно, Оца небеског ; да не чине себи војничке царева, да не страхују за сутра и будућност јер : " Не брините се дакле за сутра, јер сутра бринуће се за се. Доста је сваком дану зла свога. " (МАТ 6, 34) Говораху и оно, најважније : " Јер каквим судом судите, онаквим ће вам судити !" (МАТ 7, 2)

Због својих беседа навукоше гнев цара Диоклецијана и његових сатрапа. Хотећи да их погуби цар Диоклецијан позва их у Рим , где ВИТ излечи његова сина од демона и лудила. И поред тога цар нареди да ВИТА и МОДЕСТУ баце у окове и уморе глађу и жеђу. Они се помоћу молитве окова ослободише , а обесни Диоклецијан нареди да се

ВИТ стави у казан у коме је кључало растопљено олово, сумпор и смола. Анђео Господњи одузе силу огњу и расхлади жар и врелину казана а ВИТ рече:

" Диоклецијане, благодарим теби и твојим слугама што ми начинисте удобно купатило; само недостаје сапуна ."

На те речи цар ДИОКЛЕЦИЈАН нареди да се ВИТ и МОДЕСТА обесе о дрво за мучење, која као палисади беху постављени од Рима до Капуа

И сажали се Господ на ВИТА и МОДЕСТА и одакле их Бог спасе и узе себи као свете мученике, дана 15 јуна..

*Дограђене куле на Дунавском бедуу
Смедеревског града*

Агарени су нечастиви. Проклети богомрски Измаилћани.

***(Мара Бранковић, пут до харема и
бесмртности)***

Тужну причу о страдању мученика ВИТА и о његовом ВИТОВ ДАНУ, Мара Бранковић кћи деспотице Ирине и деспота Ђурђа Бранковића чула је на свом путу до Брусе, где је са великим даровима испраћена, водивши са собом брата Стефана Бранковића, полазећи обоје у неизвесност и искушење. И пре поласка знала је да је она ***цена очевог опстанка и опстанка Србије. Деспот***

Ђурађ је жртвовао најумнију кћер Мару Бранковић „ притиснут муком ради откупа сопствене државе и отаџбине“

Ту причу о хришћанском мученику ВИТУ причала је једна Хазарка, по имену САИТИ УРИЈА, рођена у Бруси и која јој је била додељена као служавка јер је и сама била православне вероисповести. Разговор Маре Бранковић и Саити Урије текао је спонтано, јер је пут био дуг и напоран.

Мара Бранковић је започињала разговор, да би одагнала страх :

- ВИТ не постаде српски светац, нити му се у цркви држи служба.

- ВИТ није могао бити прихваћен код вас Срба јер се о њему није знала права истина.

- У српској патријархалној – херојској средини траже се хероји међу ратницима да би се канонизовали за свеце. Тако они постају кућни богови, заштитници, који не губе одлике људи.

- Свети , јаки ВИТ прозва се ВИД . Назив му је од вид, видати, знати. Његов дан пада на крају жетве и Србе надахњује за борбу против угњетача.

- Где су његове мошти ? – озбиљно упита Мара Бранковић.

- Мошти Светог мученика ВИТА , који је страдао 15. јуна 303. године од рођења Господњег, налазиле су се неко време у Паризу, а затим су пренете у Корвеј у Вестфалију.⁶⁰

---

⁶⁰ Сада се налазе у Прагу, примедба аутора

- Код нас у Србији су се уочи ВИДОВДАНА палиле испред куће ватре од сламе и сувог грања. Прескакали су их младићи, докле нису сви изгинули у једном дану. За то време девојке су гледале и заклинале се: " У име Бога и светог Вида. "

- Није ли ваш, кнез Лазар славио Витов дан као крсну славу ?

- Не ! Онај дан, чувен у Срба по Косовској бици , а под именом ВИДОВДАН, од давнина је био посвећен пророку Амосу.

- Никад нисам чула о њему ! – признаде тихо Саити Урија.

- Амос, рођен у селу Текују, близу Витлајема, прост пореклом и животом беше чувар свиња јерусалимских богаташа. Али он постаде Божији пророк који је одвраћао народ од клања јуницама у Ветилју.

- Шта му је то значило ?

- Да је човек већа животиња од благих и послушних животињских бића.

- Та дивна животињска створења говоре немушним језиком.

- Пре би се рекло да ћуте у својој простоћи.

- То је Заветно ћутање.

- Односи ли се и на животиње као и на рибе ?

- Царица Јелена мајка цара Константина, оног који сагради вечни Константинополис, који и данас има више злата и сјаја од извиканог Рима, прва је укинула Заветно ћутање рибе и нацртала **уписани крст**.

- Нема разлике ... Крст је крст, био уписан или продужен. Крст је знамење, крст је спасење. Господе, са крстом спаси и мене, - тихо је говорила Мара Бранковић.

- Једног дана царица Јелена, мајка цара Константина, целу је Римску (хришћанску) Васељену приказала са кругом. Како је њен син, цар Константин делио Царство на четири префектуре : Исток, Илирија, Италија и Галија, то је царица Јелена направила четири исечка под углом од 90 степени. Горња десна четврт била је посвећена Истоку ; доња десна Илирији ; горња лева четврт представљала је Галију, а доња лева четврт Италију. Нормално и логично. Људско око гледа са лева у десно и тако се у Риму и писало и читало. Не слутећи да је у средини круга нацртала прави крст, који не само да није личио на Голготу ИСУСА ХРИСТОСА јер његово дебло, за које је био прикуцан – имало је ширину разапетих руку, а ОН Син Божији, имао је високо тело – царица Јелена је направила поделу крста. Такав правилан, описан или уписан крст са једнаким страницама, чија висина и дужина имају исте димензије, ставила је своме сину цару Константину под главу. Те ноћи је била јака месечева мена, и он, цар Константин усни правилан крст са урезаним речима: " Овим побеђуј !"

- Понављам ! Нема разлике у изгледу крста. Узгред царица Јелена пронашла је и подигла само прави крст, на коме је Господ издахнуо. У спомен тога догађаја црква обележава Воздвижење Часног Крста – **Крстовдан**.

- **Подела крста на правилан и издужен је видљива. Правилан се црта у кругу, а издужен је посвећен успомени и страдању ИСУСА ХРИСТОСА .**

На свом неизвесном путу до Брусе, престонице Турске, у пратњи турских војника, ношена у златним рикшама, Мара Бранковић је морала да разговара. Да је ћутала, страх би узимао

маха. Свога брата Стефана више није виђала, Без обзира што је већ знала Мурата II, са којим је провела једну ноћ за памћење у каменом дворцу града Смедерева, ипак, се бојала погане турске нарави. Ко за инат цар Мурат II не беше у њеној близини. Чим је Мару Бранковић повео са кнежевићем Стефаном, наредио је својим слугама на турском језику, да их чувају као очи у глави. Мара Бранковић није знала турски језик, а сви остали из њене пратње нису се служили грчким. Само је Саити Урија, та необично мршава Хазарка, њој додељена као служавка, знала заносно да прича на грчком језику, најлепше приче из Библије, као да је Шехерезада поново сишла да проповеда за хиљаду једну ноћ.

Цар Мурат II био је посве исправан Муслиман, следбеник Бога Алаха. Он је један од последњих царева Османлијског царства који се несметано шетао по целом царству, окружен свитом бисерном и добрим јунацима, који су вазда били спремни да цара бране и одбране, од било које опасности. Већ његови синови нису имали слободу кретања, а било је и оних султана који су били заточеници у својим дворевима, окружени са леденом церемонијом, која је окивала развој и напредак Османлијског царства.

Мурат II је постао царем као ратник. Њему су ратнички закони и правила ратовања давали

самопоуздање. Није био претерано храбар, али се ничег није ни бојао.

Сирота мала Хазарка – Саити Урија и јако уплашена Мара Бранковић њих је зближио и раставио страх од смрти. Оне су и даље причале, доста неповезано, причале ради отклањања страха. Прва је разговор наставила Саити Урија :

- У знак захвалности што је победио код Мулвинског моста цареви Константин и намесник Лициније су 313. године у Милану објавили **Едикт о слободном исповедању хришћанства**. Са тиме је Заветно Ћутање рибе било замењено заветним цртањем крста, као знак распознавања међу хришћанима.

- Иако није био хришћанин, цар Константин се показао као доследан заштитник нове религије. Хришћанска црква је освештала поредак Римске државе, правдајући цареву власт својим ауторитетом.

- Заветно Ћутање дрзнуо се да поврати презвитар АРИЈЕ, у тежњи да се хришћанска догма споји са принципима грчке филозофије, што је било логично.

- Чим је положен темељ нове престонице 330. године, на месту грчке колоније Византион, која ће бити прозвана по имену свога оснивача – Константинопољ, АРИЈЕ је полазећи од монотеистичких схватања одбијао да прихвати једнакост Бога – Оца и Сина Божијег ИСУСА ХРИСТОСА. Његово учење сводило се на тврдњу да је само Бог – Отац вечан, а прва Његова творевина био је Син или Логос, а творевина Логоса – Свети

дух.. **Зато Син не може бити раван Оцу, већ само сличан Њему.**

- Речју презвитар Арије није признавао ХРИСТОСА за Бога ! – запањи се Мара Бранковић.

- Божија начела – настави тихо Саити Урија– полазе од вере, од минимума веровања у моћ Бога и Његове доброте да људима, који се покају и завапе, опрости неке грехе. За верника грех, уосталом и није друго до кидање животворне заједнице љубави са Богом од стране човека Сваки грех чини тело уз искушење душе, али последицу греха сноси душа која се процењује и оцењује након смрти. **Смрт је предуслов васкрсења !** И ИСУС ХРИСТОС, син Божији, умро је као човек, наравно умро за грехе наше, али у муци и патњи, као што и људи умиру. Човечанска природа Господа ИСУСА ХРИСТОСА била је без греха. Он није умро на Крсту , зато што је морао да умре, попут огреховљених и смртношћу заражених људи. ХРИСТОС је жртвовао себе " за живот и спасење свега." Без обзира што не беше могуће да Господар живота буде држан у смрти, он је као човек умирући на Крсту стварно и болно окушао сву трагедију смрти. Поставља се најтеже питање : Да ли смрт боли ? Ако је човек свестан да умире, онда је бол неминовна. Можда је последња мисао свесност бола. Ако човек није свестан, а најчешће је то тако, онда смрт није ни препознатљива. Свети апостол Павле у првој посланици Коринћанима каже: " Сваки дан умирем ! " (1 КОР 15, 31) Аналогно томе прави верник и васкрсава сваку своју смрт.

- Да ли је смрт једина могућност да се комуницира са Богом ? Некада давно Бог је ишао по земљи. Онда су стигли пророци кроз које је говорио Дух свети.

- Пророка је било али људи нису схватили да вера тражи веровање, а требало је да се увере. Бог је послао свога Сина. Он свестан своје улоге, у беседи на Гори каже : " Не мислите да сам дошао да покварим Закон или пророке: нисам дошао да покварим, него да испуним. " (МАТ 5, 17)

- ХРИСТОС васкрсава своју смрт као Бог, тачније као Богочовек, јер се човечанска природа Његова враћа из смрти у живот, и то не у пролазни и трулежни овоземаљски живот, него у живот будућег века, непропадљив и неуништив. Васкрсли ХРИСТОС није дакле самац. Он је првенац оних који су умрли; прво рођени из мртвих или први из васкрсења мртвих, (1 КОР 15, 21)

Он у својој скромности каже: " Ја сам васкрсење и Живот; ко верује у мене, ако умре живеће." (ЈН 11, 25) – тако је говорила Мара Бранковић, преморена од свега, на путу до Брусе. Слушала је једна Хазарка - Саити Урија.

-Нови завет, нама људима даје залог васкрсења. Хлеб живота и Пиће бесмртности, истинско Јело и Пиће, залог су васкрсења.

Човек није бесмртан по себи, природом или нужном бесмртношћу, него Причешћем и благодатним даром, односно учешћем у Заједници са Животодарцем, како нас учи сам васкрсли Господ: " Као што мене посла живи Отац, и као што Ја живим због Оца, и онај који једе мене и он ће живети због мене." (ЈН 6, 57)

- Због растућег утицаја презвитера АРИЈА сазван је Сабор у Никеји 325. године од рођења Господњег. Сабор је прихватио излагање кратких догми хришћанства, тзв Никејски символ вере. Сабор је признао да је Син- Божији, Једнородан, од Оца рођен пре свих векова, Светлост од Светлости, Бог истинити од Бога истинитог, рођен, не створен, једносуштан Оцу, кроз кога је све постало.

- Зашто је цар Константин сматрао за своју дужност да својом влашћу помогне учвршћивању ауторитета црквеног Сабора ?

Оставимо политичке разлоге за историчаре и њихово наклапање:

Јесте – није. Заветно ћутање није разлог томе. Зна се да је цар Константин пред саму смрт 337. године примио крштење од једног епископа – аријанца. Цар је признао свето Тројство јер је имао три сина : Константина II , Констанса и Констанција. Плашећи се дејства Заветног прстена, он је ћутањем хтео да измири:

Разум Констанса, једносуштност Константина II и бљесак муње (пламеног језичка) Констанција. Цар Константин кога захвална црква велича више од светих апостола, избегао је за длаку неминовност Заветног прстена. Али тиме се заветно ћутање померило на Исток, у нову престоницу – Константинопољ.

- То знам ! – призна Мара Бранковић, принцеза на путу до Брусе у пратњи Турака, који су је водили у харем моћног цара Мурата II.

Чак је и Константинопољ у себи имао Тројство. Подигнут 330 године на Златном рогу са термама, библиотеком, великим хиподромом и Сенатом, град има поред хришћанских храмова, храм Фортуне – богиње среће, као и статуу Хелиоса – бога сунца. То указује да је и колевци православља давана предност култу непобедљивог Сунца, који је дуго времена представљао такмаца хришћанства.

Пад Цариграда 29. маја 1453. године

-У истом веку Заветни прстен и Заветно ћутање дали су границу за два света. Мудри византијски цар Теодосије 395. године заувек дели не само царство већ и цивилизацију. Од Илирије и Истока створена је Источна васељена (Византија) која је дата Аркадију. Од Италије и Галије створена је

Западна васељена (Западно римско царство) и дата сину Хонорију. Њих двојица, Аркадије и Хонорије имају 18 + 11 година. Када се њихове године живота саберу са годином поделе царства (395), добиће се само две цифре 4 – 2 – 4. Њихов збир даје број десет. Зар није Господ Бог људима дао десет заповести, које је Мојсије изговорио језиком ондашњим. Наравно да и у тим заповестима има оних које се односе на Заветно ћутање : " Љуби ближњег својег као самога себе."

- Може ли човек заиста да љуби ближњег свог као самог себе ? – озбиљно се замисли Мара Бранковић. Није ли свако од нас нарцисоидан и егоиста ? Волим људе око себе, али не љубим их као што ценим себе. Ближњи су : браћа, сестре, отац, мајка, син, кћерка. А, остали ? Мада постоје хиљаде начина да их спознам и заволим, имам на уму искрену Христову исповест : " Све је мени предао Отац мој, и нико не зна Сина до Отац ; нити Оца ко зна до Син, и ако коме Син хоће казати ... " (МАТ 11, 27).

- То је кључ за Заветно ћутање: " **Све је мени предао отац мој** " – семе живота, решетку, нарав, карактер, темперамент, матерњи језик, корене и порекло, наде и заблуде, веровање и стремљење; а на ширем шлану, ако се Отац пренесе на Господа, од Њега је: небо, земља, светлост, тама, копно, вода, биљке, Сунце, месец, звезде, животиње, звери земаљске по врстама њиховим, као и људи по својим племенима.

" И нико не зна Сина до Отац." Права истина. У јату младића отац ће препознати себе подмлађеног у лику свога сина. То и народ разуме и резонује :

" Ивер не пада далеко од кладе. " Хтели или не хтели да признамо наша деца су једносушна нама. Једино што је на страни одраслих – искуство, а на страни младих – страст.

Црква Аја Софија у Цариграду, саграђена у VI веку , у време цара Јустинијана, претворена у џамију доградњом високих минарета.

- " Нити Оца ко зна до Син." Отац је први узор и прво разочарење у животу. Отац је прототип тиранина и диктатора, а нарочито су опасни оци који са својом диктатуром предводе један народ, једну нацију или странку. Остали у тој хијерархији су плагијатори. Тако се клонирају људи да буду слични по убеђењу. Чак и у небеском пантеону Отац је апсолутни господар, а Сину преостаје или да га следи или да трпи.

- " И ако коме Син хоће казати ", и мајка је отац који нас је родио. Наравно да присталице разних психолошких теорија различито тумаче материнство. Камен на коме су се спотакли и филозофи и теолози јесте банално питање : **Да ли је Богородица након Успенија постала жена Божија или је само Христородица, која је вредела док је била пуна плода својега ?** То је дијалектика. Отац и мајка у судару својих потреба дају нешто треће, које се рађа мимо своје воље, али умире са вољом да живи. ... – Била је то последња мисао коју је изрекла мала, љупка Хазарка Саити Урија, пред зидинама града Брусе, који је у почетку била мала престоница за огромно Турско царство.

Караван се већ ближио Бруси. У даљини чуло се мујезирање хоџа и са високих минарета крај џамија оно неизбежно:" **Ашхаду ан ла' иллахе илла -ллах**" што у преводу значи "Верујем и изјављујем да је Алах једини Бог."

Брз као Муња на коњу арапском , цар Мурат II дојури обучен у златне челенке и токице, са свиленом кошуљом златом протканом. На себи је имао чакшире од чистог дамаста, протканог разнобојним драгим камењем .Коњ му је био задихан , а он хладан као стена. Пре него што је Саити Урија схватила да је насамарена, Мара Бранковић је била на седмом небу. Осећајући како у њој стално расте дивљење према жени која је опричавала најлепше приче на свету, сећала се, и није скривала задовољство, оне ноћи када је миловала његово мишићаво тело, љубећи усне слађе од меда и капљице зноја. Мара Бранковић је будна сањала ...

Сирота ! Није ни слутила да је све време смрт била близу, а да су њихове главе – живе главе мртвака које играју с боровима, јер су Турци на коњима били углавном обучени у зелену боју.

Није спавала ни Саити Урија, но видела је јарку светлост паучине. Одједном то и није била паучина већ очи цара Мурата II , исколачене и зјапне у зраку са аромом крина. Умирући Саити Урија је схватила да је светлост узалудна.

Једним фијуком сабље цар Мурат II јој одсече главу и тако се оргија смрти заврши са једном фонтаном млаза крви на белом врату.

-Зашто ? – Први пут смртно уплашена Мара Бранковић крикну

- Утуви, ја сам цар, господар живота и смрти.

- Она није ни за шта крива !
- Одвезала је језик и причала **Заветно
ћутање.**

- **Уходио си нас !**

- **Још од Смедерева.**

- Али, ја сам је заволела.

- Тим пре. Ниједна жена из харема никада не сме да заволи другу жену. У харему нема лезбејства и настране љубави ...

**Мрак је пао принцези и робињи МАРИ
БРАНКОВИЋ на очи, на срце, на душу. Била је од
тога дана без ВИДА, а све време у харему ништа
није знала, ни чула, понајмање видела, или
говорила.**

Тамо где су Саити Урију покопали, која је платила главом због знања, за покушај који није смео да успе, стоји и данас Булино брдо. Ноћу, нарочито за време некрштених дана, народ слуша тужну и жалосну песму која пева о томе да је знање доступно само једном у животу, а да највеће познаваоце истине покрива тама. Саити Урија је умрла јер су виле рођенице и суђаје, суђенице, које одређују људску судбину прорекле:

" Нека умре као млада, али не као зелени пупољк,
већ као букет расцветаног и разноврсног знања."

Након доласка кнегиње Маре Бранковић у харем код султана Мурата II, иако јадница није никоме причала јер се бојала, све жене су биле чуле да је Мара Бранковић, још у Смедереву са царем доживела нешто лепо, што и смрт чини

лепшом; те га умолише пољупцима, песмом, игром и шапутањем да чешће остаје код њих, да им пушта сладострашће живота, да их шкروпи својом блаженом водицом и милује пупак својим удом, за кога све говораху да не видеше већег, ни бољег. Разнежи се ратничко срце цара Мурата II. Осећајући да је његово ратничко време већ прошло, да се младост не може повратити, он препусти доношења одлука **Деспини** , а себе усмери на уживање.

Уверивши се да је рођена под срећном звездом Деспина управљаше целим Турским царством

ДАНИ СУ БИЛИ ЈЕЗИВЕ АЛЕ, ПУНИ ИСКУШЕЊА, ГДЕ ЈЕ ЗА РЕЧ МОГЛА ДА ОДЛЕТИ ГЛАВА КАО ЦВЕТ МАСЛАЧКА.

ИНТРИГЕ, ПОДМЕТАЊА, ОГОВАРАЊА, ИСКУШЕЊА МАРА БРАНКОВИЋ ЈЕ ПРЕСКАКАЛА У ДЕЛИЋУ СЕКУНДЕ. УМЕЛА ЈЕ ДА МИСЛИ СВОЈОМ ГЛАВОМ А ТИМЕ ЈЕ СТИЦАЛА СМРТНЕ ГРЕХЕ.

Хтела, не хтела, морала је:

Горда је била од рођења.

Среброљубива – по потреби војске и цара.
Развратна – у љубави са човеком свога живота.

Завистна - на све што је лепо било.

Неумерена – у одлукама.

Гневна – на саму себе.

**Толики греси, а никада није била немарна
према свом вечном спасењу.Рођена је и
умрла као узорна православка.**

А, он цар МУРАТ II ЧЕЛЕБИЈА ју је
обожавао. Она је постала ДЕСПИНА, чије су се жеље
испуњавале.

А, њена највећа и једина жеља била је :

**" Да заувек напусти љути пород, љуте и
зле лавице АГАРЕ. Са правом. Агарени су
нечастиви. Проклети богомрски Измаилћани.**

О, Измаилите роде стрпљиви и развратни ... "

Пад Цариграда 1453. године

*

* *

Султани су живели са свим женама у посебним дворцима тзв. харемима. Жене из харема су се или отимале или куповале, најпосле давале зарад политичких односа поражених хришћана и Османлија. Нису то били политички бракови, већ политичке нагодбе. Жене за харем су биране по турском осећању за женску лепоту, углавном пуније црнке. Наравно да су плаве очи имале предност над црним, зелене над плавим , и са већом ценом коштања. Власт над женама у харему држала је султанова мајка – **валиди султанија**, а жене су чували и опслуживали ушкопљени мушкарци – **евнуси**, где су црнци били у великој предности.

Међу женама у харему владала је одређена хијерархија, и само су оне, са титулом - **(усте)милоснице**, имале право да проведу по коју ноћ са султаном. Водило се рачуна да се нека, одвећ лепа жена, не умили превише султану, како не би због ње запоставио остале жене.

Све жене у харему морале су да сагну главу, чим би угледале султана, јер њему се није смело да се гледа у очи. Од како је у харем са посебном нагодбом стигла Мара Бранковић, кћи српског деспота Ђурђа и мајке Ирине Кантакузин, све се променило ...

Мара је била најлепша девојка у јату лепотица. Имала је дугу косу са којом је сунчеве зраке плела у клубе паучине. Мара је била висока као звездани сјај, кожу је имала белу као перје голубице, била је румена у лицу као зора летњег дана. Тело њено беше као виолина, у струку танко, једнако у боковима и грудима; врат јој је био као код лабуда, а очи зелене као трава са росом.

Моћни и огавни цар Мурат II њу одмах уочи. Титулу **усте** је добила након прве опијумске дозе, јер до тада није хтела ни да погледа кривоног Мурата II, наравно да је била уплашена и забринута за своју и братовљеву будућност.

Након дужег времена, из дана у дан, а нарочито пред доношење важних одлука, Мурат II је миловао само Мару на згражавање његове околине и свирепу пакост **валиди султаније**. Тако Мара Бранковић поста, на очиглед, **Деспина**, најпосле жена која је управљала царством, а он **Мурат II Челебија**, са титулом шахан шах (цар царева), постао разумно њен роб, боље речено она његова господарица.

Султан **Мурат II** све чешће је спавао са Маром Бранковић, а њена соба беше украшена разнобојним цвећем и са пуно симболике. Мара Бранковић алиас Деспина говором цвећа придобила је Мурата II за љубав. Он је записивао њена казивања јер се слагао у свему са изабраницом свога срца. Сложили су се да је цвет багрема са

значањем – нежности, цвет божура – истина, цвет дуње – искушење, цвет ириса или перунике – гордост, цвет маслачка – љубомора, као и цвет зове; да је зумбул – вечна сета, а шљивин цвет, који је најбројнији – божански завет и обећања.

Султан је имао једно прозорче на харему са завесом и могао је све жене кришом да гледа и слуша. Турци имају посебну културу живота и разговора. Пију безбројне кафе, једу суцукe, татлије, баклаве, толумбе са преливом опијума, малореки су, веома љубазно говоре двосмислено, служе се стиховима великих песника, много обећавају а испуњавају само оно што морају, са мушкарцима се ни један посао не може обавити без посебног поклона – **бакшиша**.

Жене у харему су сложено певале и призивале сексуално парење, суочавање потреба са суровом стварношћу. Деспина је певала соло, била је умиљата и распевана, топла, похотна, страствена, очарала је уморног султана, са њом је постајао заборављен у њеном загрљају, са њом је био усамљенији од свих.

Желео је да умре у њеном загрљају. Њој је поклањао руже, а она је била пупољак из снова. Смејала се и он са њом. Није могла да воли оног који кад поклања црвену ружу исказује нејасна осећања. Како је могла, будући да је знала говором цвећа, да мисли добро за оне у чијим баштама расту : дан и ноћ – као вечне мисли, ђурђевак са којим се враћа

љубав, детелина –која значи мисли на мене, красуљак – као божанска невиност, мушкатле – као озарење среће.

Једнога дана сурова и пакосна **валиди-султанија**, која ју је мрзела, боље речено није никада ни волела, поклонила јој је кукурек. Мудра и трезвена Деспина знала је да је тај поклон са значењем – непријатног изненађења. Занемела је у страху. Помислила је да ће јој брата Стефана убити, њеног Стефана кога је са разлогом повела у Брусу, да се ратничким вештинама подучава. Мара Бранковић је као биљка лебдела над именом и ликом свога брата, није дала да га преведу у ислам, умолила је цара **Мурата II** да га поштује као сина својега.

Легла је забринута са жељом да се никада не прободи. Те ноћи њу је, поново, ко зна по који пут, походио цар Мурат II.

Ноћ је била сан кога је сањала. Шапутао јој је најлепше речи које је знао из језика турског :

" Тело, о ћути, туго мог стрпљења набораног сладом, зацело припадаш мени, мојим прохтевима и хтењу ... Славим те крадом од белог мисрисног сјаја, од мојих похлепних врења и брзих уздисаја и љубим дуго грч у младом. О, тело, с тобом ћу отрове пити. О, бело пренагло јутро неће сванути без врелих трзаја... На отворе хоће ли месец љубав крити ? Тело, обнажено моје биће,као венче блиски,

бело од снова, вољено до зоре... Хоћемо ли мало кренути у шуму и лиснате горе и гледати сунце и прозебло птиче, што цело, а мокро песмицу нам кличке. Тело, тело, суморно нам вече. Утробу ти тиху нека пламен пече. За бело свитање играју нам снови. Ти мене не лажи. Тебе ово боли. На докату свести, трпи, трпи тело повијање жести. Тело, продорна ми моћ крупна малаксава. Китићу те венцем са жељама жарким. Од тебе ми прамен живот откопчава и бело се клупче одвија са јаким осећањем страсти. На умору свега, поломљених бдења, осетићу тело, сок слаткога врења и пијан од туге на тебе ћу пасти " .

Ноћ је покривач стварних осећања.

У њеном срцу био је само ОН, брат њен Стефан Бранковић, а волела га је и као брата свога, како свака сестра уме да воли, која је заносно певала са надом за будућност. Мара Бранковић му је у прошлости отворила срце, оно сестринско, а он јој је отео тело, отео младост, одузео невиност, женом је направио

Валиди- султанија није волела ни свога сина Мурата II. Једном му је просиктала у лице, оно што је била истина, због које је могла да изгуби и сам живот:

У игри Заветног прстена, између рехметли⁶¹ Сулејмана и Мусе победио је гори брат- твој отац,

---

⁶¹ покојни

онај који је надахнут од шејтана⁶² . Стриц твој по милости Алаха, пресамити се од рана задобијених од брата му ...

На те речи Мурат II, султан из славног рода Челебија хтеде да је посече, да јој погани језик препарира зарад опомене језичавих жена. Тој сулудој одлуци супростави се Деспина Мара Бранковић, излажући и свој живот смртној опасности.

Тако је цар Мурат ii послуша и мајци својој, тобож опрости, све у име праштања. Алах је милостиван, а султан хировит i подводљив.

После неколико година, најављено изненађење зби се на ужас целог харема. Прво је нагло хукнула сова, она совољуга што најављује смрт. Њен хук био је леден, ледене су биле и мермерне собе у којима су боравиле жене из харема. Онда се зачу урлик, крик дивљих животиња и у харем упадоше туркменски ратници владара Узун Хасана . Убијали су све пред собом: евнухе су мазали медом и остављали их везане да их грицкају пчеле, осе и мрави. Жене су бечестили тако, што би се на једну сјурио рој Туркмена, који су им све отворе по телу пунили својим тврдим сврдлима, а након силовања убијали на свиреп начин. Многе су черечили на ченгеле, везивали канапом и изнад главе остављали

---

⁶² Ђаво. мефистофел

буре воде, да се у млазу слива кап по кап, веома дуго, док капљице не пробуше главу њихову, док се вода не помеша са крвљу, стварајући жртви болове до лудила.

Капија на Босфору (Београдске шуме) у Цариграду

Оне жене које им нису дале " туђу радост " коју су узалуд носиле као свој полни орган, убијали су одмах фијуком сабље, одсецајући део по део њиховог тела: уши, руке, дојке и на крају врат. Једну која је шутнула у мошнице једног Туркмена снашла је брза смрт: била је удављена рукама, а када је њено умируће тело испустило измет, остале су жене морале да га поједу.

Деспина алиас Мара Бранковић све је гледала из своје собе, јер будући да је била омиљена була из харема са титулом **усте, имала је посебан третман**. Зато је њен ужас постајао све

већи, а њено расуђивање није се надало добру. Чекала је смрт и молила Бога, да њен крај буде без бола и суза и да на страшном Христовом суду правилан одговор да.

Њена молитва била је искрена: "О, Пресвета Дјево, мајко Господња, Царице неба и земље ! Чуј много болни уздах душа наших, погледај са висине Своје на нас, који са вером и љубављу клањамо Пречистој икони Твојој. Помози нама немоћнима, утоли тугу нашу, исцели и спаси безнадежне, даруј нам хришћански крај. Онима који су из живота отишли у вери и покајању учини да наследе живот вечни међу анђелима и свецима, да сви на небу и на земљи познају Тебе, Заступницу рода хришћанскога и да Те познајући славе, а са Тобом Сина Твојега, са без почетним Оцем Његовим, пресветим, благим и животворним Духом Његовим, сада, и увек, и у векове векова. Амин !"

И помисли Мара Бранковић да је то крај њеног јаловог и промашеног овоземаљског живота. У собу беху крочила двојица Туркмена један са мачем у руци, а други сличан као јаје јајету, проговори на грчком језику:

- Деспина , харем је освојен због Вас. Благочестиви кан Узун Хасан, задивљен храброшћу Вашег брата Стефана жели да Вас има, ако дође до преговора.

Била је то реченица која је уливала лажну наду, уверење да се живот, ма какав наставља, да се смрт може одгодити на извесно време. Страхујући за тежину и начин смртне пресуде понављаоше део молитве пред иконом Мајке Божије Иверске : " Онима који се нађу у недоумицама, тешким и опасним околностима, ниспошљи са небеса невидљиву помоћ и уразумљење и од видивих и невидивих непријатеља заштити и заклони."

Била је очајна. Од живота је добила само бол и страдање, тугу за тугом, а тек јој је била педесет четврта година. У својим сећањима прибирале је мрвице лепог и пожељног, покушавајући да заборави све преживљено ружно, стравично и ужасавајуће. Рањена душа вапила је да се смири, и приведе тихом пристаништу најблажнијег оног покоја, да се смири занавек.

"Коме да завапим, Владичице, коме да прибегнем у јаду своме, ако не к теби Владичице. Богородице, Царице Небеска ? Ко ће мој плач и уздисање примити ако не Ти, о, пренопорочно надо хришћанска..."

Са Туркменима није се могло шалити се. Они су били свуда, цела је турска Бруса била у крви мртвих Османлија.. Деспина , по заповести, напустила је Брусу и кренула у брда, тамо где се налазио нови владар света – кан од кана Узун Хасан. Они који су је спроводили опходили су се према њој са задивљујућим поштовањем. Ношена је

и рикшама, што на коњима, што рукама робова, шибаних камџијом њихових гонича. Онај Туркмен који је добро говорио грчки језик није се појављивао у њену близину, а остали нису знали друге језике сем њихов језик. Насупрот Деспина говорила је скоро све језике: матерњи српски, научени грчки, савладани турски, а у харему слушала је и певала на језику Груза, влашки језик, јерменски, ромски, као и неке речи језика са Кавказа.

По питању вере била је и остала православка, онаква какву је поносна мајка Ирина Кантакузин васпитала. Мајка њена и сама се молила пред иконом Иверске Мајке Божије, вратарнице :

" О, Госпођо Пресвета, смилуј се свима који поштују свечасно име Твоје. Заштита и заклони супружнике у љубави и једномислију, сачувај, децу васпитај, младеж у целомудри и отвори ум њихов да приме корисна учења. "

Мара Бранковић је још као дете безбрижна и наивна, знала да биљка **вид, видац, видовка, видова трава, видовчица** служи за гатање. Жене га уочи Видовдана беру и међу под јастук, и шта те вечери сањају, то ће им се и догодити.

Девојке га те вечери, заједно са првим и последњим залагајем хлеба и мало соли, међу под јастук и заклињу : " Виде, Виде ! Тако ти соли и

хлеба, земље и неба, кажи ми ко ће ми бити суђен !
Нека ми он изађе на сан !"

Обестинило се : Само се појави њен брат Стефан, дерле, који још не беше одрастао човек, дериште. Он се играо и вас му живот прође у весељу.

Био је наиван, са њом је стицао животно искуство, одрастао и патио до бола. Био је касније лудо храбар али његова храброст била је хир, другима вајда.⁶³

Њега су шибали, бол је подносио до бесвести, а онима којима је и сам наносио бол, било је суђено завек. Њега су туђинци претворили у хероја, а он је вичан мегдану и боју показао да нема храбријег, ни способнијег ратника. Стефан је убијао племенито, као да свира музику на балчаку свога позлаћеног мача. Стефан се грозио крви, а у бисаге није носио кржаве главурде, већ царске дукате. Побеђивао је све у мегданима и био све имућнији и тужнији. Имао је пара, жена, добре коње, а задавао страх свима, где год да се појави. Стефан никада није јурио за богатством, већ за славом. Све што је славнији био, постајао је сиромашнији у души. На крају се сасуши у љутом болу изгубљеног достојанства.

Стефана је раздирала истина. Знајући да је племенитог рода и сам је био племенит, добар,

---

⁶³ Турска реч са значењем корист, добит.

мудар, праведан, искрен, храбар, одлучан, достојан. Нажалост доста је заборављен у сећању свога народа.

У сну је Мара Бранковић, на Видовдан, из траве **видовчице**, прогледала. "Видовчице, по Богу сестрице, што очима ја видеала, то рукама не створила."

Видела је Мара Бранковић да " Законници моћнога цара Душана нису дозвољавали да брат воли сестру, али тај исти Законик, једини важећи, Престолонаследнику није смео ништа да забрани. " Мара Бранковић је била женска, слутила је неизвесну будућност. Мада је и сама била дете схватила је да је обећана султану Мурату II Челебији, оног ко јој државу покори огњем и мачем, у једном дану за трагичну будућност.

Истина је сурова и ње се сви боје, њоме се заклињу, а од ње скривају.

Видела је Мара Бранковић крваву руку султана Мурата II на њене беле груди, на чипкасту кошуљу и даље ... Увлачио је Мурата II руку своју и миловао њене груди, повлачио прсте као на харфи. Палац му је држао пазух, кажипрст врх брадавице, средњи је савијао по ореолу, прстењак радо стављао у пупак, а малић у влажну усмину.

Ореоли њене младости били су светли као звезда Даница, модри у мраку, седефасте по дану.

Мара Бранковић је имала мале груди као брескве, а језичак као жеравице. Она се љубила страсно, а онда је тонула у безнађе, у очај, кријући пукотине своје душе, разапета на крст срама.

" Виде, Виде ! Тако ти соли и хлеба, земље и неба, кажи ми ..."

Окована несрећом Мара Бранковић је ипак доживела срећу у Каменом дворцу свога оца у Смедереву граду, на путу полазишта до Брусце и вечног заорава.

Мислећи да је постала жена, супруга, будућа мајка моћнога цара , доста неискусна предала се само једном, страсно и полетно, предала се Мурату II, без обзира што је био убица и целат њеног народа. То вече љубави неће заборавити, а онда је у Бруси заборавила све што је било лепо, заборавила чак и лепо да се понаша. Спознала је, на своју несрећу да, са невером, жена не може ни љубав да иживи.

Ни слутила није да бити заборављена једном значи бити заувек заборављена.

Мара Бранковић ... Име које се памти ...

Султан Мехмед II Освајач имао је обзира према Мари Бранковић. Често је назива својом мајком, а можда је то стварно и била. Након убиства

мале Хазарке Саити Урије бриго о малом Мехмеду преузима Мара Бранковић Она га је песмом успављивала и научила многим тајнама људског живота, између осталог и да прича на српском. То је једини султан који је писао и ћирилицу, и говорио српски језик, као да је и сам , по пола, био Србин. Као млад султан Мехмед II Освајач ослободио је Мару Бранковић обавезе да буде стално у харем, вратио јој феудалне баштине и слободу.

У бурним годинама које су се над Српском Деспотовином надвиле, Марино властелинство у Жежеву било је последње уточиште многим српским великашима. Ту се најпре обрео брат Гргур Бранковић, који је ослепљен живео крај сестре, да би се најпосле замонашио у Хиландару и умро као монах Герман. Након тога долази Марин ујак Тома Кантакузин, касније и Марина сестра Кантакузина(Катарина) бивша грофица Цељска.

Живећи повучено на свом имању Мара се старала да помогне светогорским манастирима, уплитала се у црквену политику у Цариграду, одржавала везе готово са свим члановима своје породице и рођацима, и покатакд се мешала у велику политику. Још док је била у харему код Мурата II , а касније и код Мехмеда II Освајача успешно је водила преговоре са Венецијом. Неко краће време код ње је живела и Лазарова удовица Јелена- њена снаха, која је касније отишла у Мореју, па након пада Мореје на Крф.

У знак захвалности монаси Свете Горе и српског манастира Хиландара унели су је на својим рукама у сам манастир Хиландар. **Била је то друга жена, после царице Јелене Немањић, која је ушла у бели Хиландар, али не додирнувши својом ногама Перивој Пресвете Богородице.**

Остала је и свечана молитва, која је непрекидно читана за Мару Бранковић: „ **За љубав коју указује Цркви Хиландара, за труд и благољепија, за ревност око напретка Цркве и јачања хришћанске вере, молимо се СВЕВИШЊЕМ да умножи дане нашега дуговног чеда, да је дарује сваким изобиљем, да је света рука Божија прати целог живота њеног и да је Бог благослови у сваком раду њеном .“**

У склопу Дунавског бедема налазила се главна Донжон кула

***Стојиш сада на земљи којом
су прошли најбољи моји преци,
на којој су последњи пут
пролазили најхрабрији, са које су
у царство небеско отишли***

(Јелена (Јелача) Марија и пад Босне

Над њом Јеленом (Јелачом) Маријом Бранковић месец са звездама жутиим неким прескакаше облаке, тамне и далеке. Могла је затворених очију доћи до њега, јаког, снажног, храброг, јер толико пута одолеваше заједно олујама, ветровима, громовима. Само је сада није звао.

Затворио се у граду Кључу, мислећи да има кључ за све проблеме.

Шетна стаза јужног бедема

Ни сама, не зна одакле се створи Махмуд-паша Анђелковић, некада њена велика љубав, док је још православац био.

-Јелена, ускоро идем к твоме краљу, да му одсечем луду главу, да свима ставим на знање да се са Турском не сме поигравати, било ко. Није Турска царевина зобница за коње, па јел` пуна или празна. Турска царевина је и њему Стефану Томашевићу прописала данак, и он је прихватио да буде вазал, а сада се јуначи, па неће више да плаћа. Они Угри направише од њега лажног хероја, а он од себе једну будалу...

Колико је пута затварала очи пред том чињеницом, да је он, муж њен и господар

подводљив, да је окружен са лошим саветницима, а у себи нема ни трунке здраве памети. Бежали су пред стварношћу, која је сурова била. Колико је пута покривала главу маштом својом. Шта би било, кад би било. Шта би било да су европски владари, схватили опасност од Турске, да су се ујединили и започели свети рат, у одбрани хришћанске вере. Шта би било да њена породица Бранковић није била толико разједињена. Да су се сви ставили под команду њеног оца Лазара, или њене мајке Јелене. И од куда то, да Стефан Томашевић постане њен муж, када га никад није волела, када је он, као нови српски деспот, био незаинтересован да брани Смедеревски град, за који и ничим није био везан. Наравно, да га није одбранио, али се зато окитио са том краљевском круном Босанке државе, а она је била на стакленим ногама. И каква сам ја то краљица, од које је краљ побегао главом без обзира, и затворио се у том Кључу, боље речено закључао се, као да је у тамници нашао спас.

- И сад ти очи мира немају, и сад ти сумрак прсте ломи, по руци у коју носиш срп, да стабљику покварену пресечеш,- учини јој се да ветар то говори.

Не ! Не, чујем те ! И иди спавај моје друго ја. Не желим грижу савест.

Узимаш мој живот из корена мојих трава, мојих биљака, мог дрвећа, из корена мојих давно посађених нада.

Знаш, мој Стефане Томашевићу, стојиш сада на земљи којом су прошли најбољи моји преци, на којој су последњи пут пролазили најхрабрији, са које су у царство небеско отишли: Отац мој Лазар Бранковић.

Ниси ти мој Стефане Томашевићу био последњи српски деспот, он је то био, и за српски народ остао –**последњи деспот**.

Легендарни мој деда Ђурађ Бранковић, који је тридесет лета управљао Деспотовином, водио сталне ратове и Турке побеђивао, и који сагради најлепши средњовековни град на Дунаву. Исти си ти Стефане Томашевићу, кукавички Турцима предао без борбе 6967 лета од Постања⁶⁴.

Сада се и мој прадеда Вук Бранковић и мртав претура у гробу свом и стиди се нас, његових потомака неспособних. Тек о њему, хоћу ради истине да говорим, јер лаж је доста умањила његово дело.

Вук Бранковић, трећи син севастократора Бранка, рођен је у време највеће моћи српске државе, у доба цара Душана⁶⁵. Наследивши малу баштину у Дреници која ће постати језгро будуће области Бранковића имао је само једну могућност: да ратује на туђим просторима, за туђе интересе. У почетку био је мали ратник, тужног срца и веселе нарави, а касније захваљујући таленту и вештини, у честим ратовима и борбама успео је да исказе моћ породице и створи велику област којом је владао.. Та област ће крајем четрнаестог века обухватати огромну територију од Голије и Сјенице на северу, Скопља на југу, горњег Лима, Таре и Мораче на западу и долине Јужне Мораве на истоку.

Вук Бранковић потезао је сабљу са левом руком, штитећи се десницом. Јахао је најбешње коње

---

⁶⁴ Година 1459.

⁶⁵ Око 1345 године.

научене да клекну усред боја, чиме је главу чувао, ону трезвену и мислећу који је пунио са сновима за будућност.

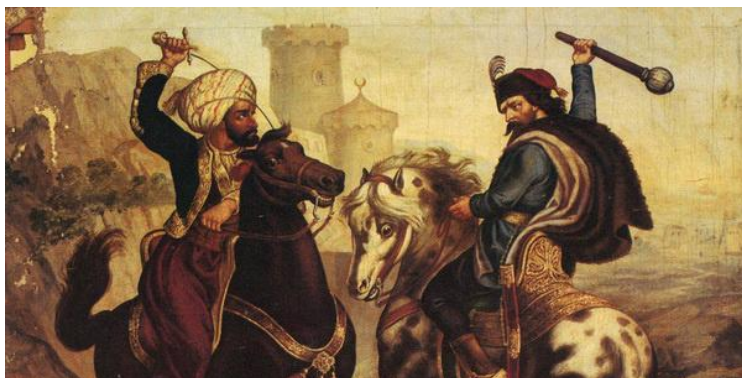
Значајан догађај у његовом успону је била женидба са Маром, најстаријом кћерком кнеза Лазара Хребелјановића, , у време распада царства, преко чије мајке Милице је стекао крвно сродство са Немањићима. Његова деца, и деца његове деце, мешали су у својим венама уздржљивост Бранковића са гордошћу Лазаревића и поносно сећање на Немањиће, желећи да буду само њима слични.

Мара Лазаревић, удата Бранковић није била лепа али је гордост своју истицала до мере неукуса. Била је поносна на свога оца, на мајку, чак и на успех свога мужа, који је избио у ред најмоћнијих обласних господара после пропасти Српског царства. Највећи део те области Вук Бранковић је сам освојио.

Водио је перфектно ратове да истисне сећање. Све што је више способан био, укус преваре је осећао. Држао је многе градове и руднике и привредна седишта као што су : Призрен, Пећ, Звечан, Вучитрн, Скопље, рудници Брсково и Трепча, а престоница му је била у Приштини.

Мада формално није био вазал, већ обласни господар, ипак, је као зет кнеза Лазара, учествовао

у бици на Косову⁶⁶, која се и одиграла на његовој територији

Вук Бранковић, једини који је пружао отпор Турцима, којима није био вазал.

Вук Бранковић је преживео Косовски бој, а после смрти свога таста, кнеза Лазара, покушао је да преузме водећу улогу у Србији, потписујући се као и он на повељама: " Господар Србљем и Подунављу ". За њега се везује највећа неправда која може да задеси било кога. Све до своје смрти Вук Бранковић је био једини који је пружао отпор Турцима, којима није био вазал. Они други српски феудалци верно су служили Турке до бесвести, до погибије, као на пример Марко Краљевић, син Вукашина Мрњавчевића, који и погибе у бици на Ровинама⁶⁷ на страни Турака а слави се као српски херој. И син

---

⁶⁶ Косовска битка се одиграла 15 јуна 1389.године.

⁶⁷ Маја 1395 године.

кнеза Лазара Хребелјановића, Стефан Лазаревић био је најхрабрији ратник против интереса хришћана, а ипак, је исправан и Богу разуман православац. Шта су друго могли ? Очеви њихови изгубише земљу а они, синови, образ и поштење.

Вук Бранковић, у народу има ореол издајства које не почини, он је мислио својом главом и то му се оби у главу. Иако је једини пружао стални отпор, пао је у руке Турака жив и остао у сужањству до краја живота. А, Турци освојише Приштину и Скопље и поделише његову област Лазаревићима који бежаху слуге ревносне. Мара Бранковић, рођена Лазаревић за себе и своје синове задржа само толике поседе, да би могли некако живети.

Вук Бранковић пресамити се и упокоји⁶⁸, а брат његов, смерни монах Герасим, узне трулежно тело брата својега и сахрани га у Хиландару, најсрпскијој лаври кроз векове. Нико и никада не написа о Вуку Бранковићу ни један стих. Епитаф његовог живота, могао би бити :

" Водих ја ратове којима Срби погубише сећање
Заслуге за српски народ нико ми и не признаје
Горко је сазнање, ореол преваре и лажне издаје
Судбина погубна за човека који се не предаје."

Вук Бранковић је са Маром имао три сина : Гргура, Ђурђа и Лазара Заборав је најпре потиснуо Гргура. После очеве смрти обрео се са мајком и

---

⁶⁸ 1397. године

браћом на породичној баштини у Дреници. Хтео је да оре брда и долине, да се хлебом храни. Краткотрајни беху његови снови...

Гргур Бранковић учествовао је у бици код Ангоре⁶⁹. године, двадесет осмог јула, а морао је, јер су сви вазали свагда били слуге сениора. Заробљен је од жутокепавих Монгола, касније је откупљен из заробљеништва да би се, ипак, замонашио у Хиландару, где је млад и умро, под именом Герасим, носећи исто монашко име као и стриц му, великосхимник

Чукундеда мој Бранко Младеновић био је севастократор код цара Душана. По њему се род мој записа у књиге под славним именом Бранковић. Аскурђел⁷⁰ мојих Бранковића Младен био је жупан⁷¹ у време краља Милутина Немањића⁷².

И тако моје Стефане Томашевићу, бришеш моје памћење. По мајци славна од славнога рода Палеолога, а по баби Ирини Кантакузен царског рода. У мојим венама тече крв најсветлије ромејске принцезе, моћне државе Ромеја коју неки именом Византије зову.

Колевка свих хришћанских раскола, свих подела и свих токова утицаја на историјски развој

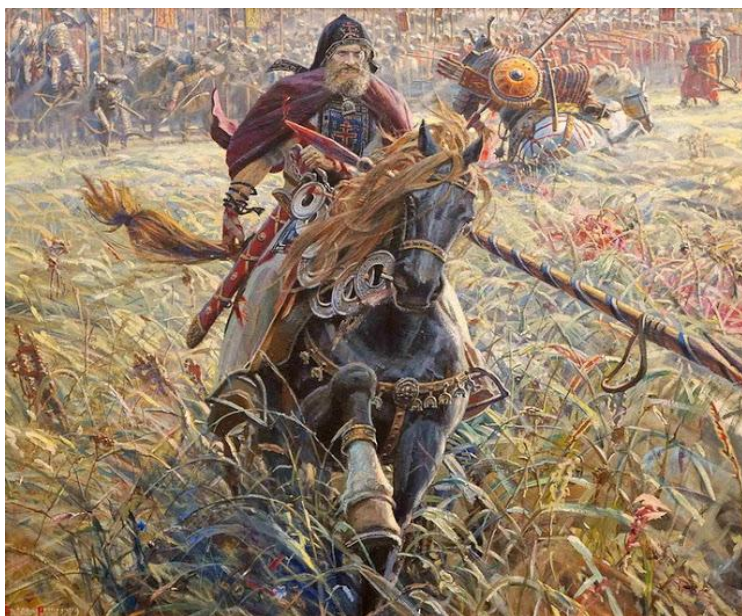
⁶⁹ Битка код Ангоре била је 1402. Године.

⁷⁰ Отац чукундеде

⁷¹ Старешина одређене области

⁷² Краљ Милутин Немањић владао је од 1282 до 1321 године.

народа, верских или заједнице народа јесте у Византији. Смештена далеко на исток, Византија је била једна од бољих организованих држава, неки кажу: Комовелт народа. Византијска историја је историја религије.

Вук Бранковић, уље на платну

Вековна,	Вечна,	Васељењска	= В
Источна,	Искра,	Исходница	= И
Заштитница,	Златне,	Звезде	= З
Авантура,	Амин,	Анђела	= А
Нова,	Нова,	Назаричанина	= Н
Телесна,	Туга,	Тамњана	= Т
Икона,	Измождане,	Историје	= И
Једносуштна,	Јеховина,	Јуда	= Ј
Анадолијска,	Алтернатива,	Антихриста	= А

Вековна, Вечна, Васељењска у рату против свих и свакога, она је у хаотичном стању победника остала поражена.

Источна, Искра, Исходница тако усамљена у нападима није могла да одоли дуже од хиљаду година.

Заштитница, Златне, Звезде носила је у срцу и на длану љуту гују, ону која је исисала њене сокове битисања.

Авантура, Анђела који су пренели православље да људима потврде библијску истину: да је благодат Господа Исуса Христа са свима вама. Амин.

Нови, Нови напади били су све у журби да се покупе и униште све признате вредности, зарад промене учења Назаричанина.

Телесна, Туга, очи је своје ископала гледајући лепоту са Христовог лика и сјај икона и фресака, док су јој бранили поклоњења, уз мирис Тамњана.

Измождена, Икона, Историје, силована и одбачена, била је универзална и јединствена, оно што скоро нико неће бити.

Јерусалимска, Јуда угасила је пламен љубави Јеховине. Ако тај пламен не сија у срцу, неће засијати ни на небу. Непрешушна истина, ако се спозна, даје се човеку за право да буде узору правом и једином сличан.

Анадолијска, Алтернатива, Антихриста који је тамо где је плач човека свеprisутан а очај јачи са вером и тугом.

Измождена туга историје, силована и одбачена.

Зашто су прекрајили историју над плавим морем Златнога рога крај Цариграда?

Аја Софија или Аја мудрости, црква не исламска богомоља, она која је висока као вера, тврда као амајлија, постојна у поштењу.

Нови сјај за нови Јерусалим, онда мрак и туга.

Ти, који су били у крсташким походима више нису достојни имена свога. Ти су мртви за оне које су рушили, а они срушени живе у књигама и срцима православних верника.

Источна исходница искре новог хришћанског садржаја.

Јеховина алтернатива не постоји. У њој је Бог добио једносуштност у Господу Исусу Христосу Једино-родноме Сину Божијем

Анадолијска алтернатива антихристу није могућа.

А, богови само посматрају како се рађа један Бог, сјајнији од Сунца и звезде Данице, Бог једини и праведни, онај који даје и пружа једну веру. На одру где леже сестре близнакиње, једна ће се спасити.

В - Васељењска

И - Искра

З - Златне

А - Авантуре

Н - Нова

Т - Туга

И - Историје

Ј - Једносуштна

А - Антихристу.

Византију је одржао раскол или потреба да се Бог доживи. Она је гурнута у простор, да би се кроз њу издвојило и поделило време.

Византија је вечна, васељењска, вековна.

Како то да тај Махмуд-паша Анђелковић постане баш паша, и где баш њега , после толиких година да сретнем. Знам да је лажов и нитков, колико ме је излудео са том немогућом љубавном причом. Упознала сам га у Купиново, у летњој резиденцији мога деде Ђурђа и баке Ирине. Тамо смо се били склонили пред најездом Турака. Они су полако, али сигурно сламали једну по једну разједињену хришћанску земљу, и добацивали су лук и стрелу до изнад свих цркава хришћанских. Њима је џихад свети и Богу Алаху угодан рат, а за њих ми смо неверници, опрости ми Боже. Тај Анђелковић био је тада православац, као и ми из Србије, али је био лукав и префињен. Могло би се рећи да је био интернационални лажов и међународна варалица. И сада чувам његову песму са којом јме је располутио. Песма гласи , овако:

**На балу том,
најлепша си била ти.
Сијала је светлост твоја,
сијала си ти.
На балу том,
ти си стајала смерно.
Очи плаве, небо
у погледу том,
зар небо на земљи,
како видео не би,
од свих сјај тог тренутка,
за вечност траје.⁷³**

Женско срце је пуно горчине. Оно страда само зато што уме да воли, што воли свим својим откуцајем, што куца да љубав буде дуга и трајна, промењива и нестална. Женско срце каже да, оном ко посади пупољке у његове коморе и пред коморе, пупољке нежности за цветне љубавне страсти. Љубав је као ружа, тера заљубљене да промене боју лица, а лице је само појавни облик чежње. Љубав је тако лепа. Женско срце уме да плаче али не уме да клечи и моли. А, онда када пламен љубавни догори, женско срце, нада се да сретне другог човека. Време је сведок прави, ван њега живот тече не жељним током.

Шта да радим сломио је тај Анђелковић моје срце, придобио ме лажним ласкањем, а умео је са женама. Био је то моја прва љубав. Нисам

---

⁷³ Аутор ове песме је Ивана Котарлић из Сремске Митровице

слутила да ће он након одбијања од моје породице, да оде код Турака, да се исламизира, и постане такав ратник, за пример. Сада је паша, можда ће некада бити и везир, а сада напада нашу последњу православну земљу Босну, и то са таквом жестином, да је наспрам њега султан Мехмед II Освајач, чак и милостиван. Једно је правило. Тамо где се Турчин окрвави до лаката, тамо потурица мора да буде крвав до рамена.

Рекла сам му: Ја, Јелена(Јелача) Марија сам краљица Босне. А он мени:

- Учини то, и бићеш краљ, господар живота и смрти свих поданика.

- То је грех убити човека.

- Вреди ли убеђење или понос глава хиљаде недужних људи, који срљају у смрт, по заповести твога краља Стефана Томашевића, који узгред, и нема неке вредности као човек, ни као ратник, а понајмање као изабраник Бога да влада над људима.

Да волим Стефана Томашевића, не волим, то сви знају. Не воли ни он мене. Нас двоје смо толико страни један другоме, да међу нама ничег нема, није и неће бити. Каква је то љубав, која не постоји ? Са друге стране, примаљиво је бити краљ, први у краљевству, први у одлукама, први у свему. И , оно што до сада никад није било: Први краљ жена у мом српском роду. Баба Ирина Кантакузин ми причала. Постојала је нека, царица Ирина, по којој и моја баба доби име:

Многоје љета по упокојењу царице ЈЕЛЕНЕ, нека друга царица ИРИНА, не моћнија, не славнија, не умнија, записала је поруку свим иконоборцима :

" Ниједан грех нема моћи, ни значаја, када се човек отисне на бескрајну пучину безболног океана Божије милости и љубави. Богомладенац Христос стоји пред вратима срца Ваших и чека да му отворите...

Ако је срце Ваше у међувремену постало и најхладнија пећина, Његовим уласком постаће топлија и светлија од сваке царске одаје, управо као пећина витлајемска из које засија светлост свету.

Исус Христос је браћо љубљена, као Вечно пролеће васцелој васељени, јер нас људе и сву творевину, као физичко сунце у пролеће, враћа истинском обновљењу и новоме вечноме животу... "

Иако је у време царице ИРИНЕ дошло до победе православља са враћањем култа икона, она је, као жена, много трагичнија. Ипак је била прва жена која је управљала Византијом, не као регенткиња у име малолетног или неспособног цара, већ у своје властито име.

На почетку деветог века управо је дошло то тога да су од осамстоте године постојала два царства, једно на Истоку а друго на Западу у лику и делу цара КАРЛА ВЕЛИКОГ.

Васељена се распала на два дела, различита и у културном, и у језичком, и у етничком погледу.

Расцеп између Истока и Запада који се давно наговештавао, јасно се испољио.

Срећом појавише се нове генерације мисионара, који су се обучавали на цариградском универзитету. Били су спремни да хришћанску веру не проповедају само на основу Јеванђеља и Символа вере, већ кроз високоумне теолошке и христозофске дебате. Један од њих је оставио своје белешке :

" Из јеврејског гностицизма је узето митско схватање динамике божанског унутрашњег живота, које се одржава у свим аспектима стварности.

Филозофска традиција је изградила учење о монистичкој хијерахији бића, човечанству као микрокосмосу, моралној чистоти као предуслову духовног просветлења, и у крајњем повратку све укупне стварности својим метафизичким коренима у небеском божанском свету Једнога.

Људско искуство и свет књижевности награђују једно море симболичких структура које отеловљују тајне Божијег унутрашњег живота како он пулсира у интеракцији својих десет Сефира: Краљевство (Царство Божије), Основа,

Издржљивост, Сјај, Лепота, Величина или Љубав, Моћ или Суђење, Мудрост, Разум и Врховна круна.

Од тих десет Сефира Лепота је средишња и повезана је са свим Сефирима сем Краљевства. Између Краљевства (Царства Божијег) и Лепоте стоји **Основа**. Лепота са десне стране делује на Издржљивост, Величина на Љубав и Мудрост. Са леве стране стоје: Сјај, Моћ или Суђење и Разум.

Врховна круна обједињује све Сефире.

Не, није то погрешно протумачена Кабала.

Лепота прожета Сјајем је дар натприродних бића. Лепота је Моћ са којом се убија Разум. Где нема Разума, нема ни Мудрости, а Љубав је Круна личне Издржљивости. Лепота је Основа на коју се може надоместити љубавна Круна без Разума и Мудрости.

Величина љубави је Сјај Лепоти. Лепота је Моћ за убијање Разума и Мудрости. Врховна круна те Љубави је судбина где се Сјај и Издржљивост човека свде на основу подношљивости. Лепота је Краљевство која нема Сјај, а Љубав је Издржљивост те мрачне творевине која сахрањује Разум. Мудар је онај човек који у Љубави не тражи Лепоту, већ Сјај душе са чиме се враћа Основи, кроз патњу до успостављења Царства Божијег.

Моћ Љубави је Лепота и Издржљивост, где се при здравом Разуму и Мудром деловању рађа Сјај

Царства Божијег. Врховна круна Разума је Лепота у чијој Основи је Царство Божије. Врховна круна Мудрости је одржати величину Љубави, Лепоте и Сјаја Царства Божијег.

У Основи издржљив је онај човек који Царство Божије обаспе Лепотом у чијем Сјају Разум или Мудрост рађају Круну задовољства. Врховна круна спасења без Разума и Мудрости нема Лепоту. Величина љубави је Издржљивост да се у Основи јави Сјај , Краљевства Божијег.

И док Хришћани верују да праштање греха људи могу добити на основу покајања, којим се окончава њихова отуђеност од Бога, мада се тиме не отклањају све последице грешних поступака ; у Јеврејству се тамо где је прикладно, наглашава неопходност надокнаде онима којима је грехом нането зло.

Библија нас учи :

" И створи Господ Бог човека од праха земаљскога и дуну му у нос дух животни и поста човек душа жива." (1 МОЈ 2 , 7). То значи да је човек створен не својом кривицом и вољом. Стваран је по обличју Творца. Да ли је човек створен да буде господар од риба морских и птица небеских, и од стоке и свих звериња што се мичу на земљи ?

Чином стварања човек је добио сва дрвета родна која носе семе, да му то буде за храну. Такав

савршен човек би намештен у врту Едемском (Рајском) да га ради и да га чува. Тако је тој великој маси од праха земаљскога дат дух животни. Тако је душа човекова постала најсложенија материја. Она није стварана од праха, она је неуништива а преводљива из једног облика у други ; али је и непоновљива у стварању. Душа је жива и надживљава тело, које се након употребне вредности враћа праху од кога је саткано.

Када је Бог створио свет: небо и земљу, таму и светлост, дан и ноћ, свод посред воде, земљу и мора, траве и биљке што носе семе и дрва родна - која рађају плод по својим врстама, видела на светлу небеском (сунце, месец и звезде), живе душе по води и птице да лете изнад земље, стоку и ситне животиње, звери земаљске по врстама њиховим, а потом и човека по својему обличју и све то мушко и женско ; створи Бог и : Заветну тајну, Заветни прстен, Заветно ћутање и Заветни ковчег.

И зато се данас заветна тајна о убиству краља Стефана Томашевића, ставља свима на знање, да се сви увере , како је стварно било. Под изговором да сам посредник у преговорима Махмуд-паше Анђелковића и краља Стефана Томашевића кретала сам се неометано. До самог моста испратио ме је Махмуд –паша Анђелковић и са тиме сам сваку сумњу стражара отклонила. Пустили су ме да уђем у двор, будући да сам још увек била краљица Босне, нису ме ни претресали. Срп сам сакрила у доње подсукње и иглом причврстила.

У оклопу, са штитом и мачем у руци пред женом својом седеше краљ народа свог. Од боја уморан беше, од мача тешкога, штита хладнога, од битака честих беше скоро као луд.

И све сам видела у очима његовим, док сам длановима прикупљала зној са чела, са образа и врата. Замућен поглед његов говорио је све што је пређутано остало, све што са усана никада потекло није, све што остало је као слутња.

- Волим да живим, предаћу им град Кључ, ако ме Махмут-паша Анђелковић изведе из њега, и пусти да одем, било где.

- Колико пута још поред тебе треба да прођу смрти ? Ни ја не смем изговорити те речи које теби задају прејаку бол..

Ништа више нисмо причали. Свако је био у мислима својим. Понашали смо се као да смо странци, а можда смо то у нашем браку и стварно били. Дозволио ми је да будем крај њега, док ујутру не овери својим краљевским печатом одлуку о предаји града Кључа. Ни слутио није да му је ова ноћ, била најчуднија ноћ. Легао је да спава, рекавши да могу и сама да се свучем и легнем крај њега. То нисам ни хтела, ни смела да урадим. Заспао је. Дисао је испрекидано и грозничаво.. И из груди ме ухвати тад нека мука, па ме стеже, притиска снагом свом. И бол јака, снажна бол дах ми ломи. И боли, тако много душа боли, тако ваздуха сад немам

Не окренувши се ка месецу испод сукње извадила сам скривени срп. И неко ми шапну: **„Одмори руке што на небу звезданом усправном стоје. И сврши већ једном, то што си наумила. Ако нешто свесно радиш, ради свесно до краја. „**

И зарони срп своју оштрицу по врату његовом.

И крв је као бујица из грла краља Стефана Томашевића потекла, ваљајући гласове о обале усана тих жељних, говора угашених.

И тада сам знала: ***Животне битке бејаху тешке, претешке за витеза мог, и тада сам знала - витезом се човек рађа, а Стефан Томашевић, то никада није био.***

По поду оставила сам крвави траг од постеље у којој лежах мртав – мој, посебан остварен сан. Главу Стефана Томашевића сам до зоре три пута испрала у чабру вина. Било га је довољно, јер се стално пило, све док није постала бела, искежена и хладна.

На златном послужавнику носила сам је по двору након изласка сунца. Нико ме није питао шта сам то урадила ? Многи су желели његову смрт, а послуге скоро као да и није било. Сви су побегли од њега, главом без обзира. Мислила сам да ће ме Махмуд –паша Анђелковић прогласити краљем целе Босне, Била сам спремна на све вазалне обавезе, па чак и то, да ме повали као жену.

Видећи мртву главу краља Босне Стефана Томашевића на златном послужавнику Махмут - паша Анђелковић се стаде грохотом смејати. Његов заразни смех прене се на бегове и аге, на чауше, на све који војници моћне Отоманске царевине беху. Након дугог смеха, паша ме ухвати за гркљан, стеже свом снагом, назва ме курвом и нареди да се губим, ако ми је стало до живота, али претходно да отворим врата града Кључа. И то сам урадила...

И док сам одлазила свесна шта сам учинила са мном је одјекивао његов подругљиви смех и глас, као да брда ваља:

„ Ти си Јелена Груба, ! Груба ! Груба ...

Од тада, где год ногом крочила својом- чујем:

Јелена Груба. Где год поглед упутила свој- видим, народ шапуће: **Проклета Јерина има унуку Јелену Грубу.**

Кад год пишем о неком мом, о некима из легенди, из предања, о личностима и догађајима потписујем: „ **Од свих заборављена Јелена (Јелача) Марија** “

А неко увек дода: **Јелена Груба**

Прост наш народ. Мени је прикачио надимак **Јелена Груба**, а то је у ствари била краљица, много година пре мене, удовица краља Дабише Котроманића.⁷⁴

Дворска црква у источном делу Смедеревског града

---

⁷⁴ Јелена Груба, удовица краља Дабише Котроманића владала је у Босни од 1395 до 1398. године.

Дојдох од поганех на угарски арсаг

**(Стефан Штиљановић - повест о
синовима и унуцима деспота Ђурђа)**

Готово десетак година пре великог турског напада већим делом српске Зете загосподари Иван Црнојевић. Његов отац Стефаница веома је волео сина свог, тако да је пристао на све захтеве Млечана⁷⁵, да би издејствовао ослобађање сина из заточеништва. Стари лисац Херцег од Светог Саве, са великим оклевањем пустио је Стефаницу да оде код Млечана и са откупом врати свога сина. Том приликом поред низа дажбина, морао је да плати 120 дуката за његово одевање. Чим је почео самостално да управља са залеђем Иван Црнојевић је Млечанима стварао велике неприлике. У честим ратовима са њима, односио је промењиве победе. У чувању слободе и честим бунама против Млетачке окупације, највише се истакло племе Паштровића. Которски и млетачки напори да врате у покорност побуњене Паштровиће нису уродили плодом.

Паштровићи су истицали захтев да спор залеђа и Млетачке може само да реши зетски господар „ јер их само његов дух води “, а Млечани

---

⁷⁵ Млетачка република или Венеција, држава из данашње Италије, веома значајна за историју Далмације, Црне Горе, Турске и Српске Деспотовине.

као стари преваранти придобили су Ивана Црнојевића, повећавањем плате из Которске благајне, да привремено обустави честе побуне, и да сам убира порез у корист Млетачке државе.

После тога у Паитровићима се као Црнојевићев кнез појави неки Стефан Штиљановић. Народно предање није сачувало ништа о том човеку , за кога се верује да је то онај , исти који се помиње у Срему као управник Валпова, да би се касније почео да поштује као светитељ. Његови су записи ризница на људе и догађаје, а самим тим на положај православаца у Угарској, па се делом односе и на породицу Бранковић:

Јеврејска клетва каже: „Дабогда имао, па немао.“ Ова пакосна истина може се пронаћи у биографији сваког човека, јер лични, породични и друштвени губици, по некад су толико велики , да остаје само сећање на оно што је некада имао, па стицањем околности изгубио много, па чак и све.

Стефан Бранковић, један од синова деспота Ђурђа Бранковића, веома је трагичан, прошао је он животни пут од звезда до трња. Дуго времена талац на Порти⁷⁶, још од тренутка када је његова сестра Мара Бранковић предана у харем султана Мурата II, са великим даровима, кажњен је сурово због вероломне политике својих родитеља, према

---

⁷⁶ Турска влада

султану. Њега и брата Гргура Бранковића је султан свезао на Ускрс 16. априла 6949 године од Постања⁷⁷, а 8. маја у граду Токату ослепео.

Поред губитка очног вида, а самим тим и могућност да буде престолонаследник Стефан је изгубио огромно богатство, којим је некад располагао деспот Ђурађ. Сачуван је попис новца и драгоцености похрањених у Дубровнику, којима се касније губи сваки траг.

Поред 50.000 златника и милион сребрних аспри, 1.018 литара злата у полугама и више од тоне сребра (гламе- сребро помешано са златом) и белог сребра, као и велике количине сребрног и златног посуђа, изгубио је и све поседе Бранковића.⁷⁸

Након тога Стефан Бранковић је запао у велику беду и немаштину, тако да себи и својој породици није могао да обезбеди живот достојан племића.

Пад Српске Деспотовине Стефан Бранковић дочекао је у Будиму. Како после смрти Лазара Бранковића, његовог брата и деспота Српског није остало мушких потомака, а Гргур се повукао из света

---

⁷⁷ Година 1441.

⁷⁸ Није познато шта се десило са деспотовом ризницом после пада Цариграда, пренета на поседе у Угарској. Није искључиво да је ризница са губитком поседа доспела у туђе руке. Примедба аутора.

и замонашио, политичке традиције Бранковића стваране деловањем пет генерација, могли су наставити једино слепи деспот Стефан и његов синовац Вук Гргуревић, ванбрачни син Гргура Бранковића. Њих двојица, стриц и синовац, имали су веома супротне политичке оријентације. Стефан је предводио турске противнике, док је Вук био уз оца Гргура док је покушавао да уз помоћ турског оружја завлада остацима Деспотовине.

Нормално, да је Стефан очекивао да му Угарска неће ускратити гостопримство, али , преварио се. Из Будима је слепи Стефан прешао код сестре Кантакузине (Катарине) у Хрватску, а њима двома Дубровник није смео да укаже гостопримство. Тада Стефан одлази у Албанију. Ту се жени са Ангелином, кћерком Аријанита Комнина, који је господарио пределом Коњуха(Елбасана).⁷⁹ Тако је екс, деспот, слепи Стефан постао пашеног Скендербега, па је са његовом препоруком и малом помоћи отишао у Италију. Неко време боравио је на меденом месецу са супругом Ангелином у Венецији.

Када је његова сестра Катарина(Кантакузина) од Хабсбурговаца наплатила неке поседе купили су заједно град **Београд у Фурланији**. Стефан Лазаревић провео је тамо више од десет година, и

---

⁷⁹ Године 1460.

није се мешао у политичка збивања. Подизао је своју децу Ђорђа, Јована и Марију(Мару), не слутећи да ће касније његови синови бити српски деспоти у Угарској. Његова супруга Ангелина- једна узорна православка, која ће његове мошти канонизовати у светачке, а и себи окачити златни ореол Свете преподобне мајке Ангелине, прича је за себе. Надам се да ће неко испричати и ту причу, полако, натенане.

Стефан Бранковић је велики патриота. И док је био српски деспот⁸⁰ у Деспотовини, противио се да Смедеревски град преда Угарима. За неспособног деспота Стефана Томашевића, на кога су наводно прешла деспотска добра, да би 20 јуна 1459 године

---

⁸⁰ Од 1458 до 1459 године

од Постања⁸¹ предао град Турцима, говорио је „ **да је невера**“.

Угарски краљ Матија Корвин одобрио је прелазак у Угарску „светачкој породици“ Бранковић, јер је преко њихових отетих поседа намиривао своје политичке противнике. Дајући им право на “ **крстјанство и веру**“ угарски краљ је тако остварио право да слободно располаже достојанством српских будућих деспота у Угарској.

За почетак угарски краљ је даривао слепом Стефану Бранковићу титулу „Деспот Рашке“.

И све се променило, онда када је Српски деспот у служби угарског краља постао његов некадашњи противник **Вук Гргуревић**, син његовог брата Гргура. После пада Смедеревског града Вук је готово пет година живео на турској територији, али не у кругу своје рођаке Маре Бранковић, некадашње султаније, већ у близини Иса-бега, румелијског беглербега. Вук Гргуревић је са турским посланством много пута долазио у Београд, и тако га угарски краљ Матија уочио и напослетку придобио да остане у његовој служби.

И као многи српски великаши као на пример Стефан и Дмитар Јакшићи, синови војводе Јакше или Милош Белмужевић, тако је и Вук Гргуревић био

---

⁸¹ Година 1459.

укључен у одбрамбену снагу граничног подручја, располажући већом или мањом групом ратника.

Деспот у Угарској постао је и најстарији син слепог Стефана - Ђорђе⁸², а након тога и млађи син Јован⁸³. И баш тај Јован разграно је лепецу породичне лозе Бранковић на великим географским просторима, дарујући варварској Европи многе крунске главе.

Од Јованове кћерке Милице воде порекло личности из Басарабије: Теодосије, Стана, Роксанда, Јован, Петар, Ангелина.

Од Јованове кћерке Марије воде порекло Франкопани и касније Зрински из Хрватске.

Од Јованове кћерке Јелене воде порекло многе личности из Влашке: Илија, Стефан, Константин, Роксанда,, Деспина, Марија; да би се у другој генерацији наставило преко Деспине у имена: Петар Басараба, Александар, Радул, Мирча, Милош.

Од Јованове кћерке Марије Магдалене воде порекло Вишњовецки: Андреј, Константин, Зигмунд,, а након преудаје и Михаил Чартојски.

Од Јованове кћерке Хане воде порекло Сангуско: Андреј, Димитри, Јарослав Роман, Федора, Марина

---

⁸² Био је деспот од 1486 до 1496. године-

⁸³ Деспот 1492 – 1502.

И ко може да тврди да је пропашћу Српске Деспотовине, дошло и до пропасти владајуће породице Бранковић.

Крај једне династије, лозе, родослова, ретко када се поклапа са пропашћу државе, и обрнуто.

„ Царствова 27 љет „

(*Варвара жена Змај Огњеног Вука*)

Ја сам **Варвара**, кћерка Сигисмунда Франкопана, и жена Змај Огњеног Вука.⁸⁴

Од свих људи, једини витез беше он. Једино он имаше очи искрене, очи бистре, једини он имаше срце чисто.

На почетку свих моји текстова о теби, требало би да стоји да то пише заљубљена жена, а онда да ти пишем речи душе словенске моје, која већ вековима лута по пространствима Панонске равнице. Сада душу приклањам твојој и уживам у сваком дану који ме буди док изговарам име твоје **Вук Гргуревих Бранковић**, са још сањивих усана витеже мој. Сад путуј путевима који те зову и не бој се ветрова јаких док је моје душе, која више и моја није. „Ти си Ја. Ја сам Ти “ тако започињем и завршавам дан.

Исписао си своју историјску улогу на граници на којој си ратовао целог живота, најпре на једној, а затим на другој страни.

У време оно, када се твој отац Гргур узалудно надао да ће помоћу Турске завладати Деспотовином твојих славних дедова, и ти си се витеже надао да је Турска неки партнер хришћанима, ако је буду служили, и за њене интересе крв своју проливали.

---

⁸⁴ У народу назив за Вука Гргуревиха

Тада те нисам знала, на Горњем Дунаву био је мој дом...

И затвори очи Варвава и све јој прође као сан, те руке топле, снажне, тај дах врео и јак, те усне жељне, благе, то лице витеза лепог као Бог. Када отвори очи та жена лепоте панонске угледа стену са обале Дунава.

Зашкрипаше врата тешка и удахну дубоко мирис коже витеза јаког и заједно са топлотом тела свога, тик поред ува његова, жена једна испусти полако дах. Подиже лице изнад лица витеза заточника и загледа се у очи његове, претражујући по њима, претурајући по њима слике будуће... Нема ње... Време витеза њу не узима и не носи је кроз дане долазеће и... треба искористити ноћ која се крају своме спрема и треба рукама жеље прикупити и у сећање завити сваки превој, ожилјак, младеж његов, сваки додир витеза тог, јер... на вечну војну се скорашњи спрема он. И погледа поред себе орлова пера, доказ о победама витеза силног, јаког, смелог, Делије њеног... доказ о најбољем витезу из света целог... И зато користи ноћ да још мало влада над телом тим најмилијим. Поново испусти дах из најдубљег дела срца, из најдубљег дела груди и душе, и он опет врео поста додирујући кожу врата витеза тог. И спушташе дах по телу ратника, српскога заточника, да угреје сваки траг додира усана што даху врелом претходише. По њеним леђима дланове витез повлачи узимајући дрхтаје тела што кренуше због додира, због покрета, због... Скупљаху тренутке за дане будуће, отимаху дах из груди, крике из ноћи,

трзаје из ваздуха и утискиваху их у очи своје, у душу и срце, јер... Месец ће морати из грања изаћи потеран Зором долазећом и... месечина кроз ноћ одјекује звуцима покренутог ваздуха из груди, тела њена... Зоре нема, нема је још... као ни ње... у данима витезовим будућим.

Испружи длан којим си данас држао мач, најјачи витеже народа мог. Подигни поглед да видим очи твоје после битке те, што те живот мени доведе.

Мој деспоте Вуче Гргуревићу, Змај Огњени Вуче, доспевао си да се бориш и у Чешкој, где си био један међу осам великаша, војних заповедника, који су били главне личности у угарском краљевском табору. Бранио си поверену границу од Турака и то тако што си се залитао на турску територију. Знам да си запалио босанску Сребреницу,⁸⁵ због тих заслуга угарски краљ те је обдарио градом Бела Стена у Славонији и великим комплексом поседа.

Тада си ми рекао , а то нећу док сам жива заборавити: „ **Могу да верујем , да смо ми, који на ободу Панонске низије живимо, имамо неку сличност са прастановницима. Само тешко је то, да Европа поверује, да смо, можда, народ најстарији на свету... “**

А, ја, шта сам о томе знала: Знала сам да јужније од Дунава и Саве живе Словени које историјске незналице погрешно зову разним именима. То је јевтина скупина народа која не уме да одрасте, него попут деце или анђела игра своју

---

⁸⁵ Године 1471.

игрицу од рођења до смрти. Словени су много наиван народ, они Европу једини поштују као сестру, а она је давно постала маћеха или злобница, која им се кези у лице, а ретко када поклања ручице своје, као вечну наду. Словени су некада давно живели на крај света у Месопотамији⁸⁶, па су преко Персије⁸⁷ доспели у Дунавско гротло и сукобили се са народима који су насељавали мали простор од Егејског до Јадранског мора.

Када су кренули да се селе ишли су са југа на север и то им оста навика и путоказ за будућност. Истим путем путовања некад и сад, имало је исте препреке у времену бесконачног ходања. Требало је променити веру или верска осећања, да би се на крају стигло у равнодушност и губитак било какве вере.

Варвара опет прича своју причу о женику Змај Огњеном Вуку изниклом са Угарске стране, тамо где су часни српски витезови дошли од поганих на угарски арсаг.

Током свих тих шест година ратовања између Османлијског царства и Угарске, граница на Сави и Дунаву се добро држала. Витез мој Змај Огњени Вук чувао ју је. Турцима није преостало ништа друго него да подигну утврђење код Заслона на Сави⁸⁸. Тада се показало да је угарски краљ насео османлијском лукавству. Када је Турску напао

---

⁸⁶ Данашњи Иран

⁸⁷ Данашњи Ирак.

⁸⁸ Код Шапца

туркменски владар Узун Хасан у Азији, Мехмеда II Освајач је са европским владарима склопио мир. Угарски краљ ступио је у преговоре са султаном који је угарског посланика задржавао, забављао и одуговлачио са одговором, док није отклонио опасност на Истоку. После тога султан више није ни хтео да чује да се мир склопи. Рат је био неизбежан,

Витез мој Вук Гргуревић, као српски капетан угарске војске опсео је Смедеревски град, град својих предака, и ту на Дунаву је подигао три утврђења од којих се једно звало **Витешка трпеза**. Из тих утврђења, са много мањим снагама, он је Турцима нанео тежак пораз, гонио их је све до Дунава где се један део турских војника подавио приликом бекства. Након те битке деспот Вук Гргуревић, познат као Змај Огњени Вук довео је у Будим двеста знаменитих турских заробљеника, те је на дан рођења Богородичиног, 8. септембра⁸⁹ угарском краљу предао заробљенике са заробљеним заставама пред којима су ношене и то према турском обичају, да су им предходили бубњеви, добоши и други војни музички инструменти. Тиме је витез мој стекао велику славу, част и поклоњење.

И опет се враћа, та жена Варвара над врлетима земље по којој њени преци још одавно живљаху. Ношена хладним рукама слуга силних. желела ја да посматра бој витеза свог.

---

⁸⁹ Година 1476.

Пре боја рекао јој је: „Не иди са нама, ти слабашна жено месечине наше. Не уплићи очи у звук мачева, оклопа, штита, у боју Сунца залазећег, који нама пут ватрени спрема. Бежи од крвавог издисаја, падања, трчи што даље од туге, боли, умирања.“ А, она, та храбра жена, у хаљини најлепшој, стајаше на Ружи ветрова испред Витешке трпезе и хтеде да гледа тај крвави бој страшни. А боја нигде, њен витез радостан плеше са њом по дворској сали будимске цитаделе, под сјајем звезда и славе. На њој хаљина сновима саткана беше, а под стопалама песма, смех, звук радости, среће пој.

На каменитој дунавској обали, отворених очију и подигнутом руком до месечине сад та жена Варвара ваја сан и ваја витеза тог, њеног, јединог.

На брду изнад села Ждрела пре Горњачке клисуре од давнина био је подигнут манастир посвећен Светим апостолима Петру и Павлу. Верује се да је то првобитно био краљевски манастир који је основао краљ Милутин Немањић.

У наше време турски потурица Ђерзелез Алија, који се пре тога звао Илија Анђелковић је од цркве направио кућу, како би са висине контролисао улазак у Горњачку клисуру. Витез мој Змај Огњени Вук познавао са са тим изродом још док су били заједно на страни Турске, Слао му је поруке да не руши манастире и цркве по Браничеву, Поморављу и Хомољу, да не глоби недужни народ, и да правилно поступа са покореном рајом, да се држи

Ћитаба и Курана, и да не кажњава људе за најмању ситницу. Ђерзелез Алија се није дао уразумити. Био је уобразио да је власт сладуњава и да не постоји други начин, него да казнама натера православну рају на слепу послушност. Када су жалбе о суровости тога бега постале несносне, када је на својој души носио преко стотину убијених лица, витез мој је одлучио да га посети, не да му оде у госте, него да га са лудом главом растави, и тиме помогне људима свога краја, да се кураталишу страха, беде и очаја.

Смешан и јадан Ђерзелез Алија уведе у своје зијамету⁹⁰ обичај да му доводе младе девојке, православке са којима је проводио бурне ноћи. Не хајећи што је исте обечастио, терао их је да се голе облаче у крзну и сомоту, чија је тела витка и племенита скрнавио. А његови прохтеви били су на ивици процењивања шта је нормално, а шта болесно и животињско. Једнога дана обесне његове слуге и дупе увлакачи доведоше му младу, прелепу Катунку, Влајницу са планине Бељанице. Плакала је и вриштела, отимала се и Бога молила да пре умре него што је његове руке дотакну, а он ју је бечестио и увлачио његов млохави уд у све поре њене младости.

„ И још се једном јави мисао с којом је сто пута заспао, нејасна, никад докраја домишљена, а уврдљива и јадна мисао: **зашто је пут до жене**

---

⁹⁰ Турски феудални посед

тако вијугав и тајан, и зашто он са својом славом и снагом не може да га прође, а прелазе га сви гори од њега Сви, само он, у силној и смешној страсти цео свој век пружа руке као у сну. Шта жене траже? “⁹¹

Витез мој Змај Огњени Вук, преобучен у турско одело , по мркој ноћи преплива на своме коњу реку Дунав, те му се обре раном зором испред Ждрела пре Горњачке клисуре.

Није хтео прекидати му сан што га је у своје тканине повио. Са жаљењем гледао је сироту Катунку, прозеблу од јаве и уморну од силовања дугог. Стајао је витез мој на улазу његове палате, пошто је претходно побио све његове стражаре. Гледао је како Катунка, згрчена као беба у утроби мајке своје рида и плаче, те јој је руком дао знак да ћути, да га не пробуди прилажењем својим. Својим спорим ходом, онаквим каквим витез не хода у биткама страшним пришао му је толико близу, да га је могао зубима задавити. Али није то витешки чин. Зато је Змај Огњени Вук спустио штит и оклоп свој пажљиво на под, да не ремети тишину ваздуха. Тешки оклоп и штит створило је велику буку, и он, крвник народа Ђерзелез Алија пробуди се и намах се лати мача, те једним ударцем посече витеза мог. Код Турака нема витешке части, него лукавством борба подмукла на живот ил` на смрт. Само је Катунка вриснула, али Ђерзелез Алија није имао храброст да

---

⁹¹ Иво Андрић, Пут Алије Ђерзелеза

и други пут замане мачем и докрајичи Огњеног Вука. Скочио је кроз прозор и украо најбржег коња, пред пенџером оседланог, и то коња Змај Огњеног Вука, коме нема равна ни у три царске војске, и побегао је.. Крвав од главе до пете, јер посекотине мача беху опасне, Змај Огњени Вук отрча у шталу Ђерзелез Алије, узне првог коња и појури као вихор за њим. Јурио га и крварио, побеђивао црне колутове малаксалости, искрвавио много крви, и стигао га је на ободу велике равнице. Ђерзелез Алија баца копље и промаши га. Потезе мач, али рањени Змај Огњени Вук подиже један луди камен те са мач на камену преби на две половине. И нож му је витез мој отео из руке, а онда су се цео дан рвали и зубима клали. На крају га голим рукама мој витез јунак удави.

На земљи коју је неко од његових предака створио лежао је витез без свести, испружен на леђима без оклопа и штита. А тло је било топло од светлости сунчеве, грејало му је тело. А прост народ, заплашен, све ближе и ближе прилазио је најчуднијем мегдану виђеном до сада. На земљи лежаше двојица, један у ратној опреми, и беше мртав, а други голорук и тешко рањен. Ускоро су сви препознали крвника који им децу побио, жене, кћерке, сестре, девојке и мајке на блуд натерао, њих порезом тешким за земљу окувао.

Једино знали нису ко је тај рањени јунак, који их од велике невоље спаси, сам самцат, голорук, са срцем јуначким.

Капље крв по крајевима поподневног касног неба, тамо где црвено Сунце препушта другоме власт и тај јунак постао је њихов сан. И пре него што се спустило вече кроз ваздух који се осећа сам по себи, пренели га на својим рукама у највеће колибе и положили на дрвене кревете. Најбољи видари видали су му ране, тешке и кржаве, Најлепше девојке својим дугим трепавицама правиле су му хладовину да се рањени јунак у хладу одмори. Када је дошао к себи хранили су га медом и млеком, од својих уста откиданих, од деце своје скриваних. Када сазнаше да је он Вук Гргуревић Бранковић, потомак славнога деспота Ђурђа, њему се сви поклонеше као своме владару.

И то велико ненасељено поље, између Дунава, Млаве и Пека, изложено јаким ветровима и веома сиромашно водом **себри**- српски народ зваше : проклето, несрећно, тужно и тамно поље мртвих. И река која протичаше кроз поље носила је назив Могила, у значењу гроб, гробље, односно река мртвих.

Намршти се Змај Огњени Вук, па их приупита :

- Зашто сте такав назив дали пољу и реци ?

- Зато, што нам је живот под Турцима мрзак, ужасан, проклет, несрећан, таман и тужан.

- Не ! – рече Вук Гргуревић. Од сада до века вјеков ваше поље зваће се **Стиг. Ту сам стигао Ђерзелез Алију и убио**. А ви сте од сада Стижани,

вредни сељаци који увек стигну да ураде све послове.

- Тако је ! – повикаше сељаци у глас. И кнез Лазар нам је рекао да смо из Стига, јер су међу првима наши преци стигли на Косово..

- Насупрот отока ваше реке зваће се Витовница. То је име од именице **vuma**, што значи живот, па нека је она река живих.

Бесни пси, обесног Ђерзелез Алије, сакупише војску да се освете оном ко њиховог бега уби и њих лишио пљачке и лагодног живота.

Опорављени витез Змај Огњени Вук (Вук Гргуревих) натера да ковачи искују тврде мачеве и штитове , и он сам научи сељаке да са мачем рукују. А Срби су најбољи у војничком занату.

Негде крај Мораве сукобише се Турци, међу којима беше и пуно потурица и српска сељачка војска. И однесе победу правда над насиљем. Сељаци предвођени својим капетаном, витезом великог знања разбише турску војску, а преживели се сакрише по ритовима и мочварама дуж реке Мораве.

Змај Огњени Вук запали цео рит. Наста велики пожар и сви изгореше. Након тога на згаришту оформи се место Пожаревац⁹², а поље Стиг оста тим именом.

Знајући да је живот под Турцима опасан и ризичан Змај Огњени Вук врати се у Угарску .

---

⁹² Пожаревац је основан 1476. године

Овенчан славом храброг ратника, великог стратега к мени се врати витез мој.

Чему речи, чему гласови, зашто да звук прекине ту тишину коју направисмо тад.

Говорила сам му погледом све оно што треба да зна, тај у тој ноћи плавој, под крошњом дрвета, међу звездама неба нашег. И очи су ме одавале осмехом који мами витезов дах, и он сад погледом својим упија сваки део очију мојих плавих, сваки део мога тела, и осмехом својим улепшава ћутање нас двоје.

И природа говорила није, цвеће, земља, трава... све немо постаде у ноћи која се крају своје приближава. Ноћ и он у мени, у ноћи топлој са месечином окупаном по целом телу мом.

Ноћ и она једно постадоше за витеза најлепшег тог. И чему речи да прекину мир што Зоре долазак одлаже, тај мир после часова немира добијеног напакон. На грудима без оклопа и штита уснама пуним сада она ћути, јер речи неизречене остави по витезу свом... у ноћи плавој, месечином само огрнута, жељом откривена ... и гледа тог витеза свог, јединог.

А, сутра ? Сутра ће се само постарати за се. И у стотину сутра деси се много тога. Умре моћни цар

султан Мехмед II Освајач ⁹³ и на позорницу историје ступи Бајазит II , а он је веома расположен био да склопи мир са угарским краљем. За посредника је изабрао, не случајно, деспота Вука Гргуревића, рачунајући с његовим великим утицајем у краљевом табору.

Змај Огњени Вук (Гргуревић- Бранковић)

Да би га привукао, ставио му је у изглед, ништа мање него обнављање Деспотовине.

У свом одговору Змај Огњени Вук написа:

„ Хоће ми дати земљу и градове, а ми да бисмо били међу царством и међу светлим краљем, како су наши први преци били. “

---

⁹³ Године 1481.

Сан снова, да се обнови Деспотовина, био је и остао, само сан. Иако је Вук Гргуревић преузимао јемство за будући мир „ својом главом, вером и душом“ , договорени мир био је развргнут, од уговорених клаузула остале су само две: Турски бродови нису смели Дунавом ићи даље од Смедерева, а угарски даље од Сланкамена.

Закупљени ратовањем на другу страну, млади султан Бајазит II у Египту, а угарски краљ са римско-немачким царем, на Сави и Дунаву ипак, је владало затишје, уз повремене пограничне чарке, на обе стране.

Са тиме је сахрањена и варљива нада, да ће се Српска Деспотовина обновити.

На граници на којој је ратовао целог живота, најпре на једној, а затим на другој страни изненада умро је Вук Гргуревић, деспот, кога српски народ памти и под именом Змај Огњени Вук.⁹⁴

Опет мене Варвару немири море, па говорим речи које боле ране моје. Знам да знате, шта мучи срце моје, и у њему проналазим боле своје. Желела сам да видим свој сан, да ухватим Сунчев дан, да обухватим заувек тело његово, да плаво у жутом остане, да ... недостижно постане достигну.

---

⁹⁴ Умро је 16. априла 1485 године.

А Сунце нестаје са одласком твојим, и Сунце умире после умирања твога, И да га видим нећу никада, знам и ја. Бол срца мога и моје душе болити зна, јер са његовом смрћу све недостижно поста.

Сањала сам један сан и он душу моју испуни сву, сан ружан, зао и црн. Сањала сам... и видела сам витеза свог, како: „Говорио је о биткама, ударцима свога мача, причао о ранама тешким зацељеним и ранама дубоким, и даље отвореним., Говорио је о биткама, ударцима свога мача, о патњи својој, других... говорио је. Гласовима давао је облик речи, па их низао у мисли што у души мојој осећаје бола ствара.

И сад покушавам да пишем, напишем како је Панонија празна и тиха, нечујна, невидљива када њега нема, како ме сваки поглед мој ка месечини на води дунавској подсети на давање себе њему под ветровима што нас скриваше од погледа других... како ме притиска нешто метално, тешко, хладно, неки облак црн када...

И пишем како ми Сунце мирише у ноћима с витезом дочеканим... и остављам знак за осмех, сигурност, срећу, радост.

А друге ноћи паклене видела сам витеза свог како ме за груди хвата, па стиска, стеже, притиска снагом свом, та шака кошчата, прстију црних, ноктију оштрих.

И бол, јака, снажна бол, стисак који дах ми ломи... и... боли, тако много боли, тако да ваздух сад немам, ни сјаја... угушила ми рука искру, угасила је, бацила је, па боли.

Сањала сам тежак сан. Рекао ми је: „**Удај се! И срећан ћу бити, и чућеш само смех мој...**“

Како да пишем, Варвара ја, како да пишем мисли своје кад ружан сан тако ,опет, проживљам.

И окренувши се животу, пустила сам мртве да мртвују, и док стојим, неке друге ноћи, крај дунавске воде сакривене, обасјана сјајем месеца, чекам једног новог пријатеља мога.

И обестинило се. Поново сам се ВАРВАРА, ја, кћерка Сигисмунда Франкопана, смерна удовица Змај Огњеног Вука, преудала за јајачког бана Фрању Бериславића.

Време ће показати да ли је **Вук Гргуревић последњи изданак славне породице Бранковић, чији замак и замке постају препознатљиве.**

А, народ као народ. У народу он је и даље Змај Огњени Вук, а град који је подигао и даље је **Пожаревац**, и то велики, јер и име доби по том пожару.

Вредни становници равнице где је Змај Огњени Вук стигао и убио Алију Ђерзелеза, остају

Стижани, стижу први у бој, стижу први да обраде земљу, да по ору, посеју, по жању.

Њихова равница **СТИГ велика је, родна и берићетна, и свако обиље даје, само када су мирна времена и када нема рата.**

Ратови и битке долазе, односе животе, и пролазе, а сећања на хероје, на храбре, смеле, одважне, треба да се памте. Вук Гргуревић, као Змај Огњени Вук, посебно.

Мати Ангелина Бранковић

Ирина Кантакузин и Мара Бранковић

Устани душо моја

**(Мајка Ангелина Бранковић, по
писању епископа Митрофана Шевића)**

Ласкаво похваљивање неподношљиво је бreme за праведника. Молим Господа Бога свога да ми опрости што ја раб Божји **Митрофан Шевић, по милости Господа епископ Бачки смерно пишем о Њој, коју смо вековима ословљавали као:** мати, преподобна, пре блажена, присно блажена, досто блажена и блажена Ангелина Бранковић.

Угодница Божја, света Ангелина,
Света у браку, и ко монахиња,
Стрпљива у муци, у добру милосна,
У туђој жалости сведушно жалосна,
Гледаше у Бога, свог Утешитеља,
Блажаше се крстом Христа Спаситеља,
Утеха свом мужу, пример својој деци,
Деца света мајке постадоше свеци.
Ко призове име Мајке Ангелине,
Брзо ће му мука свака да умине.
У туробно време кад се царство сруши,
Када грехом многи нашкодише души,
Када Тама турска земљу охваташе,
Ангелина душе србске спасаваше
Указујућ к'небу и духом и прстом,
Тешећи их Христом, лечећи их крстом.
И сад она свакој болној души спеши,
И са већом силом и лечи и теши.
Ко призове име Мајке Ангелине,
Брзо ће му мука свака да умине.

"Ми патимо јер немамо љубави. Онај ко не љуби нема ни мир, чак и кад би га у Рај поставили"... Рекао је један старац...Овој мудрој речи, моја мала скромност може само да придода: „ **Вера, слога и поштење- србско су спасење.**

Као што зора долази тихо и лако,
кад срце осећа радост дана,
и ти, са високих гора, долазиш тако,
светлости тиха, јутарња..

Кад ме загрејеш зрацима спокоја
и молитва у срце сиђе,
мени мој анђеол чувар приђе
и каже: Устани душо моја...

Свети Григорије Богослов рекао је давно да су људи брзи испитивачи туђих дела.

Преподобна мати **Ангелина**, световно име **Ангелина Бранковић** је била кћи [Ђорђа Аријанита Комнина](#), средњовековног господара области [Коњуха](#) и [Шкумбе](#) и супруга [Стефана Бранковића](#), сина [српског деспота Ђурађа Бранковића](#).

У родитељском дому је стекла одлично образовање и васпитање. Љубав према књизи испољила је још у раној младости, о чему сведоче и трагови њене библиотеке у [манастиру Крушедолу](#).

За слепог [Стефана](#), изгнаног српског деспота, се удала новембра 1460. године у Скадру.Те ноћи она безуспешно покушаваше да очима својим подари сан, јер их привлачише разнобојних

светлости сјај. Док лежаше само мислима она покривена, очи тамне њеног мужа не видеше боје, које даваше у даљини сјај звезда.. Тамна та бејаше ноћ, а жути сјај звезда пробијаше месечину треперењем својим. Ни слутила није да је цео њен будући живот, боја те тамне ноћи, нити је знала да унапред исту боју имају своју сви дани који ће доћи. На почетку се брзо смењиваху дани, плави, жути, зелени и црвени и бојише светлошћу својом таму живота њенога. Потуцање, немаштина, јад и беда, а онда једна боја потисну све друге боје и црна трајаше до неке следеће боје нове. Колико пута је нага стала пред њим у тишини векова, и не беше је стид, док прсти његови, секући ноћ, по њеној кожи показују своју моћ.. И не беше је стид стајати нага на улазу душе његове тада, јер деценијама она тражише њега. Да гледа у њега који је никада није видео, ни сама није хтела. Затварала је своје очи тамне пред ваздухом поноћним Рукама његовим покренутим пуштала га да је осећа чулима оживелим.

Очи је своје тамне отварала када би осетила топлоту његових руку по образима, и када је једва чујним долазећим и одлазећим корацима пред ходила шкрипа врата.. Зимски јој донесе дан, један предиван сан. Предиван сан сигурно бејаше, јер осмех на уснама њеним стајаше, док полако корачаше, док полако ходаше кроз јутро собе плаве. Собе плаве мирис не беше исти као раније, и од тада врата њене собе отворена бејаху... и тада схвати да дубоким сном спаваше она пре. Спаваше она пре под дахом живота његовога и осети тада како врелином тела свога не отклања зимски дан, што хтеде узети јој сан, сан који усни те ноћи посебне. Те ноћи посебне он бејаше крај ње... и...чуваше је као

никада пре, јер срце своје једном заувек остави код ње.

У Албанији су она Ангелина и потпуно безвољни слепи деспот Стефан остали кратко време, док им се није родио први син [Ђорђе](#). Годину дана доцније (1461) су напустили Албанију и по препоруци [Скендербега](#), Ангелининог зета, отишли у Италију и у Фурланији купују стари замак Београд на реци Таљаменту, позајмљеним новцем од његове сестре Кантакузине (Катарине).

Тешки дани за мајку Ангелину, црни и за њену породицу почели су одмах након смрти њеног мужа, слепог Стефана, који је умро 1476 године. У својем дневнику који је водила целог живота свог, након смрти мужа Стефана је записала: Усуђујем са да кажем... недостајеш ми., недостаје ми свакога дана, сваког трена та искрица живота, кроз нашу љубав дата. Видим те у сновима, у свакој сузи исплаканој, у шуштању лишћа чујем. Да, усуђујем се да кажем недостајеш ми све више. И после тебе љубав у мојој души живи, и кроз срце шапуће: недостајеш ми, недостајеш ми много, све више.

На позив [мађарског](#) краља [Матије Корвина](#), Ангелина је кренула са двојицом синова преко Беча и Будима

за [Срем](#). Са моштима свога мужа је у Срем стигла фебруара [1486](#). године. Прво станиште било јој је [Купиново](#), где је убрзо подигла цркву Светог апостола Луке и положила у њу мошти свога мужа, као и [манастир Обед](#).

Житије преподобне Ангелине написано је врло рано; једно је сачувано у Минеју за јули - рукопису из [XVI века](#). То Житије превео сам на савремени српски језик ја- епископ [Митрофан Шевић](#). Исто

Житије преподобне Ангелине налази се у Римничком и Московском Србљаку, док је у Београдском њено пролошко Житије нешто другачије.

Служба преподобној Ангелини такође је рано састављена и налази се у сва три Србљака под 30. јулом, датумом њене смрти. Кроз целу Службу Ангелина се ословљава као мати, преподобна, пре блажена, присно блажена, досто блажена и блажена. Химограф јој није саставио посебан тропар, већ је, с обзиром на њен тежак и мученички живот, позајмио тропар од Теодоре, хришћанске подвижнице из V. века. У Служби се истиче да је мушки, у смислу издржљивости, провела свој живот иако је била жена. Наглашено је да поклоници стоје око њених моштију као некада око ковчега Старог завета и да њене мошти исцељују. Химнограф позива: **„Приђите у нови Израил, и све околне земље и градови заједно збор саставивши на спомен преподобне матере наше Ангелине, радосном душом и срцем божанствену гробницу њену обгрлимо, благодат исцељења примајући.“**

Кроз Службу преподобне Ангелине, исказане су и њене хришћанске врлине: чистота подвижничког живота, безгранично милосрђе, стрпљивост и мудрост, оданост супруге и пожртвованост мајке, јер „сву себе предала јеси Богу“. Преподобна Ангелина помиње се и у Служби њеног сина - светог Јована - и у Заједничкој служби свим светим Бранковићима од непознатог крушедолског монаха из 16. века.

Култ преподобне мајке Ангелине рано је изграђен. Повод томе је њен тежак живот; надживела је мужа, оба сина и кћер Мару. Три пута је преносила мошти свога мужа - светог Стефана Слепог - и два пута сина, и то у великој оскудици. За њихове кивоте везла је златним и сребрним нитима прекриваче.

У Купинову, близу цркве Светога Луке, све до [1930.](#) године постојала је црква посвећена Преподобној Ангелини. [Тома Вучић Перишић](#) подигао је [1858.](#) године у селу Закути (Гружа) цркву посвећену Мајци Ангелини.

Лик преподобне Ангелине налази се на свим иконама светих Бранковића. Приказана је у црној схимничкој ризи као монахиња, са крстом у десној руци. На зидним сликама мати Ангелина приказана је у Ривцу, на јужном зиду, затим Нередину, Боковцу, Голубинцима, Јасенову, Уљми, [Руменки](#), [Каћу](#), [Саборној цркви у Београду](#), припрати [Пећке патријаршије](#), у главној цркви манастира [Хиландара](#), припрати Саборне цркве у Шапцу. У манастиру Клисурси њен лик насликан је у јужној певници. На иконама преподобна Ангелина приказана је у Марадику, рад Ј. Орфелина [1776.](#) године; [Српској Црњи](#), рад [Ђуре Јакшића 1853.](#) године; Саборној цркви у Вршцу, рад [Паје Јовановића](#); Остојићеву, рад Д. Алексића 1871/72. године. У Парти и Радојеву представљена је на певницама заједно са осталим Србима. Икона Мајке Ангелине налази се још у [Кулпину](#), [Чуругу](#), [Старом Бечеју](#), цркви Светитеља Николаја на Новом Гробљу у Београду, затим у Малом Бечкереку (Румунија) и Араду. Графичка представа са њеним ликом налази се у Римничком Србљаку испред њене Службе. По овом предлошку урађена је једна икона за манастир Пакру, која се сада налази у Музеју Српске православне цркве у Београду.

[Српска православна црква](#) је прославља 12. августа/30. јула, и 23/10. децембра.

КРУШЕДОЛ

Крушедол је основао деспот Ђорђе Бранковић, уз помоћ мати Ангелине, руских кнезова и влашког војводе. Основан је почетком XVI века. Храм је посвећен Благовестима Пресвете Богородице. Уживао је велики углед као средиште обновљене Сремске епархије. Турци су га порушили 1716. године за време Варадинског рата. Приликом обнове подигнута је капела светог Максима, названа Мала црква. Овде су одржани веома значајни сабори Српске православне цркве. Два пута му је у посети био јерусалимски патријарх Пајсије. Велики број драгоцености из овог манастира чува се у Музеју српске православне цркве. Поред Бранковића овде је сахрањено и још неколико знаменитих Срба: Краљ Милан Обреновић 1901. године. Раније патријарси: Арсеније Трећи Чарнојевић и Арсеније Четврти Јовановић Шакабента, кнегиња Љубица Обреновић, супруга књаза Милоша, митрополит Исаија Ђаковић, војвода Стеван Шупљикац и многи други.

О монаху Максиму којег је мудра девојка одвратила од греха

(Ђорђе Бранковић , монах Максим)

Аз, писац житија Стефана Бранковића, на самом почетку свога писанија стављам свима на знање: „Срем је отечество Стефанових синова“ у чије време сам живео и писао. Дакле, „Срем је славна и дивна земља деспотова.“

Позивајући Ђорђа Бранковића, сина слепог Стефана и мајке Ангелине, унука славног Деспота Ђурђа и деспотице Ирине Кантакузин у своју земљу Угарску, да преузме достојанство српског деспота краљ Матеја Корвин је морао прећи преко чињенице да је овај био штићеник Хабсбурга.⁹⁵

Обе стране су прешле преко непријатне прошлости и млади Бранковићи, Ђорђе и Јован, су пошли за Угарску која им је била непозната управо као и земља њихових предака и по оцу, и по мајци.

Начин на који су дошли у туђу земљу носећи мошти свога оца као највећу драгоценост, показује да нису изгубили везе са својом земљом и народом.

Живећи у изгнанству, неговали су традиције предака и у свом деловању свесно су настојали да се

---

⁹⁵ Владарска породица у Аустрији, пореклом из Швајцарске.

угледају на узоре из српске историје, коју су познавали. Опажа се то по култу владара који се опет успоставља, по улози ктитора и заштитника светогорских манастира, по монашењу Ђорђевог и прихватању црквеног достојанства.

У свом феудалном поседу **Беркасово**, добијених од краља Ђорђе Бранковић се оженио са Изабелом, блиском рођаком угарске краљице Беатриче. Брак са Изабелом одржао се само кратко време, можда и због разлике у вери.

Ђорђе Бранковић није уживао славу и углед Вука Гргуревића, а будући да је од скоро и био деспот, приклонио се након смрти краља Матије Корвина његовом ванбрачном сину Иваниш Корвину. Присталице Иваниша биле су потучене и разбијене код Шарвиза⁹⁶, а нови краљ Угарске Владислав II, у циљу помирења јемчио је великашима супарничке стране за њихову безбедност, а међу њима био је и деспот Ђорђе Бранковић, који се и није појавио на крунисању новог краља.

Оба брата Бранковић, Ђорђе и Јован стали су на страну бунтовника и противника краља Владислава II, и подржавали су Хабсбурговце у дугом рату у Угарској који се наметнуо око избора новог краља.

---

⁹⁶ Дана 4. Јула 1490. године

И када је краљ Владислав II прокламовао да „**Не даје и неће да даје ниједну службу појединцу, већ само по двојици**“, деспотску титулу је од тада носи и Јован Бранковић.

Јован Бранковић се српским и латинским актима потписивао као „**Милошћу Божјом деспот**“ односно „**Dei gratia Regni Rassie Despotus.**“

И сама деспотска породица је у српској средини прихватила владарску улогу. Као потомци владарске породице последњи Бранковићи, иако су им могућности биле ограничене прихватили су да дају редовну годишњу помоћ Хиландару, манастиру Светог Павла и Есфигмену.

Деспот Ђорђе Бранковић се тајно замонашио у манастиру, који је сам подигао у Купнику, а софијски митрополит га је рукоположио за јеромонаха, који је добио монашко име **Максим**.

Када сам био у Антиохији, чуо сам од једног презвитера да је једном монах ава Максим Бранковић био послан, послушања ради, у крајеве Елефтерупољске. Тамо је монах Максим одсео код неког христољубивог сељака, који је имао кћер јединицу, чија је мајка давно умрла. Како је монах Максим остао неколико дана у тој кући, ђаво, који се увек бори против људи, почео је да му убацује нечисте помисли са циљем да га наведе на телесни грех са младом девојком. Он сав беше устрептао од жеље и тражио је прилику да девојку заведе. Ускоро му је ђаво, који је и изазивао ту телесну борбу, створио прилику да

оствари своју замисао. Када је девојчин отац отишао у Аскалон по неком свом послу, монах је, схвативши да се у кући не налази нико осим њега и девојке, кренуо са намером да је саблазни. Но, она, чим га је видела силно узбуђеног и свег горућег од жеље, мирно му се обрати:

- Не узбуђуј се и не жури да ми учиниш зло, јер се мој отац неће вратити ни данас ни сутра. Дакле, салушај ме прво шта ћу ти рећи, а Бог ми је сведок да ћу и ја после, драге воље учити што будеш желео. Реци ми прво, мој господине, брате, колико си дуго у манастиру?"

- Пуно, пуно година.

- Да ли си икада у своме животу познао жену?

- Да, док нисам постао смерни монах Максим"

- Зар желиш у једном сату да изгубиш сав свој труд? Сети се колико си пута пролио сузе да би Господу принео своје тело чисто од сваке нечистоте. А сада желиш за једно мало уживање да изгубиш све своје победе. Рецимо да те послушам. Ако учиниш са мном грех, да ли имаш куда да ме одведеш и да ме издржаваш ?"

- Имам, али не смем тамо да те водим.

- Искрено ти говорим и не лажем те. Ако ме будеш понизио бићеш узрок многих зала.

-- Како то?" упита је монах Максим, а она одговори :

- Осим тога што губиш своју душу, од тебе ће се тражити и моја душа. Да ти ово буде јасно, обећавам ти, заклињући се Оним који је рекао: "Не сведочите лажно", ако ме понизиш, ја ћу се обесити, а то ће бити као да си ме ти убио и бићеш на Страшном Суду осуђен као убица. Али пре него што постанеш узрок толиких зала, врати се у свој манастир и дуговаћеш ми многе молитве у знак захвалности.

Пошто је монах Максим дошао к себи и престао да гори ватром телесне страсти, вратио се у свој манастир и замолио игумана за благослов да више никада не изађе из њега сам..

Остатак живота је Максим провео као духовник, не повлачећи се потпуно из света. Учествовао је повремено и у политичким пословима.

Максим и мајка Ангелина, обоје у монашким ризама и са моштима Стефана и већ преминулог Јована, отишли су у Влашку, када је стање у Срему због честих ратова постало неиздрживо. Тамо је **Максим** измирио влашког војводу Радула Великог⁹⁷ и молдавског војводу Богдана III⁹⁸

Војвода Радул је Максима поставио за митрополита Влашке, и он је допринео да у Влашку

---

⁹⁷ Војвода од 1495 до 1508. године

⁹⁸ Војвода од 1504 до 1517. године.

дођу бивши цариградски патријарх Нифон и **први српски штампар** Макарије, **који је у Трговишту штампао богослужбене књиге.**

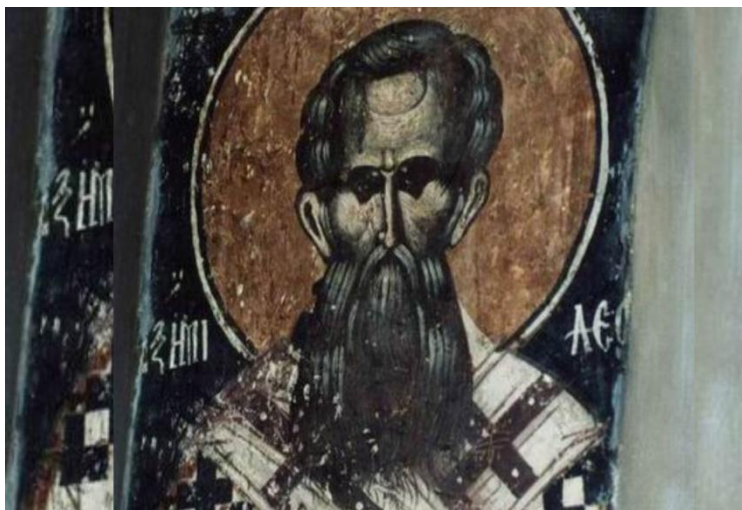
После смрти влашког војводе Радула, Максим и Ангелина су напустили Влашку, и вратили се своје Срему.

Максим и Ангелина после повратка у Срем, старали су се о цркви и уз помоћ својих сродника Јакшића, потомака војводе Јакше који је својевремено присуствовао паду Цариграда, као и захваљујући помоћи влашког војводе Њагоја подигли су 1512 године манастир **Крушедол**, где су смештене мошти Стефана и Јована Бранковића, оца и сина,, који су поштовани као светитељи.

Ђорђе Бранковић који је после повратка из Влашке постао Београдски митрополит и у последњим својим годинама управљао митрополијом, али о томе нема баш много записано, умро у марту 1516 године. Сахрањен је у Крушедолу уз оца Стефана и брата Јована и после кратког времена добио је светитељски култ.

Мајка Ангелина је преживела оба сина , као и смрт своје кћерке Марије- Маре и умрла је 1520 године. И сама светица за живота и после смрти има тужан крај. Обесни Синан –паша запалио је и њене мошти и у пламену изгорело је једно велико име из света православља, које многи, са правом стављају, по значају и заслугама. одмах иза имена Светог

Саве, а исти крвник, Синан -паша запалио је и његово нетрулежно тело на Врачару у Београду 1594. године.

Монах Максим Бранковић

Дуж бедема на Дунаву налази се низ топова

(Евли Челеби, турски путописац, оставља опис града у оквирима бедема.)

По милости Алаха ***Евли Челеби, турски путописац, оставља опис града у оквирима бедема.***

У њему обитава бројна војна посада и искључиво муслиманско становништво, распоређено у неколико махала. Хришћанима није дозвољено насељавање у утврђењу.

Смедеревска посада броји око триста људи и то педесет војника је стационирано у цитадели. Поред њих ту стално борави само диздар, његов ћехаја и имам⁹⁹, док другима приступ није дозвољен.

Дуж бедема на Дунаву налази се низ топова „тако велики да у њих човек може стати“¹⁰⁰. Изван цитеделе у Великом граду налази доста приземних кућа, без башти и вртова, од које су само неке од чврстог материјала. Украс града је ***Казлар-агин хамам***, саграђен од камених блокова.

---

⁹⁹ Командант утврђења, управитељ добара и лице које се у џамији клања пред осталима.

¹⁰⁰ Евли Челеби, турски путописац из XVII века склон је претеривању.

Смедеревски град има три џамије. Једна од њих је „џамија султана Освајача града“. Она је грађена у старом стилу, а две преостале су саграђене.

Султан Мехмед Освајач владао од 1451 до 1481.

На главној градској капији налази се изложено трофејно оружје. То је нормално, када се Смедерево налази у дубокој позадини Османског царства, далеко од ратних попришта на северној граници.¹⁰¹ Зато се у Смедереву више ништа није радило, за разлику од Београда, који се вазда утврђује и дограђује.

---

¹⁰¹ Након заузећа Београда 1521. године Смедеревски град није више био пограничан град, и тада долази до стагнације.

Смедерево сачињава три јасно разграничене целине: Замак, град о подграђе или предграђе. Смедеревски бедеми су сачувани, али није нам остало наслеђе из раздобља када је овај град био средиште Српске Деспотовине.

Као што је познато, за подизање Смедеревског града изабран је добро брањен положај, у ниском равном приобаљу, на ушћу реке Језаве у Дунав. Затечен терен условио је троугаону основу утврђења, која својим обликом подсећа на Цариград. Такав положај имао је своје добре и лоше стране. Речни токови и ровови испуњени водом отежавали су нападе на градске бедеме. Међутим, то је био простор изложен честим поплавама и „веома нездрав“ за живот.

И смедеревски Замак, на самом ушћу Језаве у Дунав, одвојен ровом од осталог дела приобаља, има троугаони облик.

Јужни бедем замка ојачан је са четири куле, испред кога се налази водени ров. Језавски бедем, у почетку без куле, касније је ојачан доградњом једне, нешто ниже куле

У склопу Дунавског бедема налази се главна **Донжон кула**. Главна кула Замка, својом величином разликује се од осталих смедеревских кула. Квадратне основе била је засведена кугластим сводом од камена. Служила је за складиштење жита и других намирница неопходних за случај опсаде. На њу се надовезује друга просторија, засведена полуобличастим сводом. Из ове просторије, у зиду према Дунаву, постоји спирално зидано степениште за приступ на трећу етажу, са које се могло изаћи на одбрамбене балконе- **машикULE**. На врху куле налази се платформа са круништем зубаца и пирамидални кров.

Јужни бедем био је ојачан са четири, готово једнаке куле. Према унутрашњој авлији¹⁰² биле су целом висине отворене. Унутрашњи простор им је подељен дрвеним међу спратним преградама, на више етажe. Те четири куле имају на врху свод од опеке, на којима су платформе са круништем, надкривене пирамидалним кровом.

---

¹⁰² Двориште

На једној од кула овог бедема, трећој у низу, која је позната именом каурина¹⁰³ „**Деспотова кула**“ налази се познати натпис о зидању града.

Деспотова кула

И ту сам застао. Ја, **Евли Челеби**, **путописац** нисам знао прочитати натпис писан на њиховом језику и писмом **kapitala kvadrata**, уклесаним у камену. Срећом, мене је на путовању пратио, дијак¹⁰⁴ **Добрашин**, некада и сам каурин, који је схватио да је исповедање ислама права вера, те ју је почео исповедати добровољно. Био је то јако начитан младић, кога сам купио на пијаци робља од познатог ропца¹⁰⁵, плативши за њега педесет

---

¹⁰³ Погрдни назив за хришћане, неверник

¹⁰⁴ Писар

¹⁰⁵ Назив за трговца робљем

аспри¹⁰⁶. Он се хитро испења до самог врха куле и он ми је прочитао и преводио натпис, а ја **Евли Челеби** сам записао: „ **У Христа Бога благо верни деспот Ђурађ, господин Србљем и Поморју зетском, по његовом наређењу подиже се овај град године 6938.**“¹⁰⁷.

И док сам ја у својој глави размишљао да одмах упутим предлог Дивану¹⁰⁸ и султану да се на зидине овог града уклеше натпис „**Град тврђава султана Освајача града**“ догоди се нешто, што је за тренутак прекинуло моје мисли

Дијак мој, Добрашин, чим исчита све, а занесен у облаке, спотаче се са платформе изнад свода и полете као ласта, те на месту оста мртав. Жао ми је оних педесет аспри које сам уложио у његов откуп од ропства, а арчио сам¹⁰⁹ аспре за онолике самуне са којима сам га низ година, узалуд, хранио.

У јужном делу бедема налази се низ од двадесет зиданих топовских отвора.

Главни улаз у Замак грађен је у виду двоструке капије, за двојне бедеме. Испред је водени ров, а преко њега дрвени мост, чији се један део подизао у случају потребе.

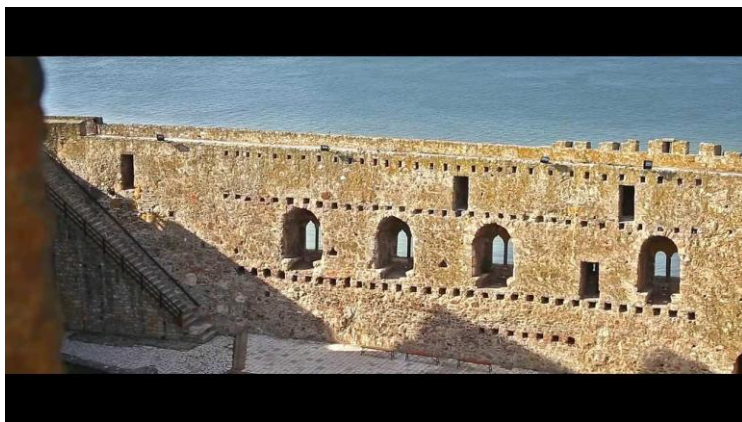
¹⁰⁶ Турски новац

¹⁰⁷ Година 1430.

¹⁰⁸ Турска влада на чијем не челу велики везир.

¹⁰⁹ Трошио

У унутрашњости Замка, уз сва три бедема налази се дворско здање, спратне дрвене грађевине, ослоњене на бедем, у који су биле уграђене њихове међу спратне конструкције.

Зидани топовски отвори у јужном делу бедема

Најзначајније здање, репрезентативна зграда са двораном на спрату, налази се уз Дунавски бедем. Грађена у целини од дрвета, осим једно бочног зида, који је био од камена. Ово здање има на спрату четири прозора, уграђена у бедем у виду дубоких засведених ниша са биоформа, од којих су три клесане украсно, а четврта, посебно издвојена, била је скромније обраде. Уз бочне стране ових ниша налазила се камена седишта, са којих се пружао поглед на Дунав.

Две спратне просторије имале су своју намену. Мала је служила за повремени боравак владара, док је већа била дворана за пријем. У малу сада борави диздар града¹¹⁰.

Друго велико дворско здање – **Палата** наслоњена је на унутрашње лице Јужног бедема. Кажу да је првобитно била грађена од дрвета, али је доласком нас Османлија, солидно је замењена зиданом грађевином.

Унутрашњи простор **Палате** има четири просторије, а у једној од њих је пушкарница. Са спољне стране на спрат **Палате** води двоје зиданих

---

¹¹⁰ Командант утврђења.

степеништа, са којих се улази у одговарајуће стамбене одаје.

Двориште Замка на целој површини је покривено дебелим слојем малтера, који служи у функцији поплочања. Само према главној капији постоји камени застор-калдрма. У средњем делу дворишта налази се бунар, дубоко укопан и солидно озидан, за снабдевање замка водом.

У Смедеревском замку добро је решен канализациони систем. Из дворишта је озидани канал, који се испод главне капије излива у водени ров. Постоји читав низ нужника, уграђених у бедеме и куле, чији се канали изливају у ровове. Њихову чистоћу одржавају припадници раје, покореног становништва.

Велики град, опкољен је бедемима и кулама, које се простиру на исток и на запад, чија је намена да штите главни део смедеревског градског насеља. Има их 20.

Главни Јужни или Варошки бедем дугачак је 1.700 стопа¹¹¹. Бедем има дебљину 12 стопа¹¹², а висину 30 стопа¹¹³. Бедем је ојачан са 11 масивних кула, подигнутих на растојању од по 130 стопа¹¹⁴. Све куле, по начину градње и изгледа, припадају истом типу, као и куле Замка. На врху имају круништа и широку платформу накривену пирамидалним кровом.

Ја, **Евли Челеби, путописац**, на свом путовању у овом X веку, по хиџри¹¹⁵ закључујем овај опис:

Подизање Смедеревског града представљало је у свом времену велики подухват, који је захтевао ангажовање великог броја људи. У околини Смедеревског града, нема камена. Камен је доношен

---

¹¹¹ 502 метара, примедба аутора

¹¹² 3,50-3,70 метара

¹¹³ 11 метара

¹¹⁴ 39 метара, примедбе аутора.

¹¹⁵ Евли Челеби је оставио запис о Смедеревском граду средином XVII века хришћанске ере

са рушевина римских градова¹¹⁶. Градило се разним врстама камена, оних до којих се могло доћи.

Смедеревски замак – Мали град, авио-снимак

Замало да заборавим: Мој грешни дијак Добрашин уградио је и свој живот у камене куле овог „ град тврђаве султана Освајача “, и мислим да није једина жртва. Много је мртвих узидано у њих, те зато Власи¹¹⁷ веле:

---

¹¹⁶ Потпуно су разорени Viminatium (Костолац) и Margum (Дубравица) на у Дунаву.

¹¹⁷ Увредљив турски назив за Хришћане

**„Смедерево граде од старина, зидала те
Проклета Јерина“**

Кажу да је иста била и лепа и паметна.
Верујем да јесте, то је та јужњачка крв. Ми Османлије
са Грцима смо предодређени да светом владамо.

Смедеревски замак – Мали град, авио-снимак

Хронике славеносрпске грофа

Ђорђа Бранковића

(Многи само отварају уста, а клањају се лажним идолима)

У устима својим оружје најмоћније носим, ја... ратник без штита, мача и оклопа, ратник без металних и тешких окова. У грудима својим одбрамбену правим моћ и никада, никада оштрице оружја не шаљем у ноћ, ни у дан... небеским светлом обасјан. У души својој осећај стварам, па изговарам мисли своје да други не осете бол, јер РЕЧ, оружје најмоћније поседујем ја, ратник без штита, мача и оклопа. И сад пуштам речи, месечином их повезујем, и сад оружје своје користим у свим биткама овога времена, јер... РЕЧ као мач не потежем никада ја, ратник без металних и тешких окова. И пуштам је да над тобом лебди, да се полако спушта, да те милује када груди твоје додирне, јер РЕЧ као мач не потежем никада ја, ратник без штита, ножа и оклопа. Не бој се оружја мога, јер из душе моје изгачано излази, из душе... вековима стваране, вековима богаћене дугим.]

Гроф Ђорђе Бранковић је рођен [1645](#). године у угледној породици [ердељских](#) Бранковића, у [Јенопољу](#), граду на обали реке [Кереш](#), главном месту [Арадске](#) и Зарандске жупаније

у данашњој [Румунији](#). Старији брат Ђорђа Бранковића, [митрополит Сава II](#), даровит и вешт, био је више политичар него црквени човек. У породици је

неговано предање о деспотском пореклу ердељских Бранковића, а у науци се сматра да је главни зачетник те идеје био управо митрополит Сава II. Породица Бранковић се доселила у [Ердељ](#) из западне [Херцеговине](#), из [Корјенића](#).

Године [1658](#). Ђорђе Бранковић је отишао из [Јенопоља](#), али се не зна где је био до [1663](#), када је, захваљујући брату Сави, започео своју дипломатску активност као тумач ердељских посланика на [Порти](#). Имао је важну улогу у преговорима са аустријским, царем [Леополдом I](#), али и са [Русијом](#). Био је закупљен идејом о стварању државе [Илирије](#), на чијем би челу био он као легитимни наследник српских деспота. Стога је намеравао да, као наследник српских деспота, уз помоћ цара [Леополда I](#), ослободи српски народ од Турака и оснује државу. Уверен да ускоро може доћи до свеопштег устанка подјармљених хришћана и до рушења [турског царства](#), Бранковић одлази у [Беч](#) и цару Леополду I подноси и свој меморијал и у њему излаже своје планове. На основу шесте тачке тог меморијала, аустријски цар Леополд I, преко Угарске дворске канцеларије, додељује Бранковићу [20. септембра 1688. грофовску](#) титулу. Заслепљен титулама, наиван и лаковеран, он је веровао у искрене намере аустријског цара. Већ крајем 1688. и почетком [1689](#). на њега се почело гледати са сумњом и он је почео губити поверење. Томе су допринеле многе околности. После изјаве [босанских Бранковића](#) и [Николе Матије Ивановића](#) да Бранковић није потомак српских деспота Бранковића, стварало се неповерење према грофу. Са сумњом су праћене његове везе са српским [архимандритом Исаијом](#) и [Москвом](#). На основу писма српског патријарха и царске дипломе

од 1683, у Бечу је владало уверење да Ђорђе Бранковић, као потомак светородне лозе и давнашњих владара, може утицати на подјармљене Србе да се дигну против [Турака](#). Ништа не сумњајући, а верујући да има подршку аустријског цара, Бранковић је радио на организовању устанка, а после неуспеле акције се повукао у [манастир Тисман](#). Што се Бранковић више ангажовао на подизању устанка, све је више уливао страх аустријским властима. Стога га је требало учинити безопасним и уклонити, па је тако принц Баденски, по налогу цара Леополда I, позвао грофа Бранковића у [Кладово](#) и ухапсио га [29. октобра](#) 1689, а одатле спровео у Беч. У мемоарском делу својих *Хроника*, у V књизи, Ђорђе Бранковић опширно описује хапшење у Кладову и све што је потом следило.

Знао сам да ће покуцати, да им смета име моје... да им смета ко сам, чији сам, од којих сам. И сада док одело облачим, не тресу се руке моје, јер предосетио сам да ће доћи људи оне боје коју волео никада нисам, јер бела је моја била, јер бела је она моја... Видео сам и пре у људима зло, видео и доживео, и опет ме је сада сустигло. Не бојим се пута којим кренути морам... празник је данас... и боје су лепе... и грожђа мирис ми је на рукама... и боје су ми пред очима. Знам да ка смрти идем, да излаза нема... шум врба по длановима осећам... Знали су да иницијале не остављам више, јер забранише писмо моје, а ја за друго никада био нисам... и ово писање непотписано остаде... али остадоше да и после мене живе Изговарају сада име, име моје што сметало је... Ђорђе Бранковић. Причају сада мојим

пријатељима... Лупају по вратима дрвеним... Знам да ка смрти идем, ништа је живот овај, ништа...

Од јесени 1689. па до смрти, гроф Ђорђе Бранковић је био у заточењу, у Бечу, најпре у интернату, а потом у гостионици Андрије Донера код „Златног медведа“, а [1703.](#) је пребачен у [Хеб.](#)

Гроф Ђорђе Бранковић

У току боравка у Бечу одржавао је везе са српским главарима [Исаијом Ђаковићем](#), патријархом [Арсенијем III Чарнојевићем](#), [Јованом Монастирлијом](#) и другима. Помагао им је у састављању захтева аустријским властима и имао важну улогу у српско-[хабзбуршким](#) преговорима у време [сеобе Срба 1690.](#) Под његовим утицајем су, без сумње, Срби касније ([1694](#)) тражили и засебну територију, а не само верску

аутономију. Будући у заточењу, Ђорђе Бранковић је временом стекао ореол [мученика](#) који се брине за [српски](#) народ, и то колико због удела у српско-хабзбуршким преговорима толико и због славе коју су о њему ширили српски главари. Тако су [2. априла 1691.](#) на сабору у [Будиму](#) народне старешине изабрале Ђорђа Бранковића за народног вођу. Срби су били спремни да са ћесаровцима ратују против Турака под командом својих старешина. Како Бранковић није био на слободи, а није било ни изгледа да се његово питање реши, Јован Монастирлија, Коморанац, изабран је за његовог заменика.

Године проведене у Бечу, свеједно што је био под надзором аустријских власти, биле су пресудне за Ђорђа Бранковића, јер је управо у том периоду успоставио блиске везе са српским старешинама и боље се упознао са тешкоћама у којима су се нашли Срби у време [Велике сеобе](#) 1690.

У књизи *Хроника* Бранковић пише о тим догађајима и сусретима са патријархом [Арсенијем III](#) и српским посланицима. Он с поштовањем говори о патријарху као поглавару српске цркве, али осуђује његову жељу за световном влашћу, јер сматра да она припада њему као потомку српских деспота. Ђорђе Бранковић и патријарх Арсеније III Чарнојевић били су пореклом из различитих средина, имали су различито васпитање и другачији животни пут, али су се нашли у ситуацији да морају прихватити један другог. Бранковић је у *Хроникама* врло похвално писао о Исаији Ђаковићу и Јовану Монастирлији, јер су му они били ближи, а и однос је био другачији. У тим преломним временима за судбину српског народа, крајем [17. века](#), ове две личности су се нашле заједно, а после смрти су сахрањени у истом манастиру [Крушедолу](#). Патријарх Арсеније је умро [1706.](#) дакле неколико година пре Ђорђа Бранковића Бранковић је умро [19.](#)

[децембра 1711](#)). Много касније, [1743](#). године, пуковник Атанасије Рашковић је пренео Бранковића из Хеба преко [Чешке](#), [Аустрије](#) и [Угарске](#) у [Карловце](#), да би га сахранио у [Крушедол](#).

За време боравка у Бечу и Хебу, на размеђи [17.](#) и [18. века](#), Ђорђе Бранковић је писао свој волуминозни историографски спис ***Хронике (Славеносрпске хронике)*** у пет књига (2681 страница). Његово дело чини прелаз од средњовековног схватања историје ка модерном. Као историчар, Бранковић је био подједнако заинтересован за догађаје и личности из историје свих народа [југоисточне Европе](#), за историју српску, али и [угарску](#), [влашку](#), [пољску](#) и [молдавску](#). Стога је користио и врло велики број домаћих и страних извора, српске родослове и летописе.

Пре него што је почео да пише *Хронике*, Ђорђе Бранковић је саставио кратку хронику на [румунском језику](#), *Хронику Словена Илирика, Горње Мезије и Доње Мезије*, коју је писао у Букурешту, у периоду од [1684](#). до 1688, пре него што је почела његова жива и богата политичка активност. Бранковић је у Букурешт дошао у јесен [1680](#). године и у току свог десетогодишњег боравка кретао се у кругу најугледнијих личности, кнеза Шербана Кантакузина, [Константина Бранкована](#), столника [Константина Кантакузина](#), као и других учених људи у [Влашкој](#).

И ту је срео љубав свог живота, а њој је писао:

„То је ветар, ти не постојиш...”

„Загрли ме рукама у ноћи надолазећих страхова да по њима исписујем жеље прохујалих својих векова! Подари ми дланове да собом продужавам и подебљавам линије, да нове неке по њима стварам док их на груди своје пуне стављам!

По теби желим уснама да плешем жарким, да свирам желим сада у ноћи надолазећих нада, у ноћи када чудан неки немир у мени влада. Загрли ме жељом путника вечитог по телу мом, путника који вековима тражише свој дом!”

„То је ветар... ти не постојиш...”

„Осећаш ли језу при додиру мом? Осећаш ли дрхтај када ти по врату дах свој остављам, када те собом целом обавијам? Удахни сада полако тај ваздух који удишеш, задржи га... Осећаш ли?”

„То је ветар... ти...”

„Отвори очи твоје светле боје и погледај тело моје што те зове... Постојим ли?”

„Ти... у свему си... ти!”

И... ни гласа се не чу више, само звук жеље по земљи влажној и плодној, по земљи снажној и родној. Само звук... и ништа више.

Ђорђе Бранковић је у Букурешту почео да сакупља и сређује грађу за своје *Хронике* јер је, пре свега, био подстакнут жељом да докаже своје деспотско порекло. Читао је и проучавао српске летописе и хронике, па је тако временом његово интересовање за историју толико порасло да је и сам почео да пише. Свој [историографски](#) спис је састављао по шаблону средњовековних хроника. Обе Бранковићеве хронике, и [румунска](#) и [српскословенска](#), имају исту структуру, описују исте догађаје и имају исти хронолошки редослед. *Хроника Словена Илирика...* је много краћа (44 странице), док су *Хронике* далеко обимније (2681 станица). О догађајима и личностима из српске историје Ђорђе Бранковић пише у III делу румунске хронике; историју [Немањића](#) почиње да излаже у III књизи *Хроника*. У румунској хроници о

догађајима и личностима из српске историје Бранковић је писао кратко. Најчешће су то белешке преузете из летописа и односе се на најважније догађаје из живота појединих историјских личности. У време када је писао румунску хронику, његово познавање српске историје је било скромно и непотпуно. *Хроника Словена Илирика, Горње Мезије и Доње Мезије* сведочи о постепеном упознавању српске историје. Главне изворе за српску и угарску историју нпр. Мавра Орбина, [Антонија Бонфинија](#) и Николу Иштванфија, Бранковић ће имати тек у Бечу и тек тада ће се на њих ослањати и позивати. Због тога је изучавање румунске хронике и поређење са *Славеносрпским хроникама* важно за генезу Бранковићевог животног дела. У Букурешту је Бранковић користио библиотеку столника Константина Кантакузина и Константина Бранкована, па се и о српској историји могао обавестити онолико колико је у тим библиотекама могао наћи одговарајуће литературе. Његова знатижеља и потреба да о свему, па и о српској историји, пише опширније и обавештеније, упућивали су га на трагање за новим и другим изворима. Сусрети са српским старешинама у Бечу такође су могли мотивисати грофа Бранковића да са још више жара и интересовања приступи писању *Хроника*.

Никада нећемо сазнати ко је била та жена, али је њихова љубав дивно описана:

„Са сваким приласком теби скидам по један слој одеће своје коју скупљах годинама и по телу своје низах да као штит сачувају срце моје, да непробојно постане за све очи светле боје. Са сваким приласком теби по један осмех у ваздух шаљем, па слушам тај звук да не чујем више неба поноћног мук што заглуши давно осећаје моје. Са сваким додиром тебе по један дах испуштам у мрак,

са ветром га хладним састављам да не оставља ударе болне по телу моме... И сада ти прилазим растерећен окова неких металних на грудима што давно постави један дан, неки тежак, претежак погрешан сан... И сада додирујем тело твоје које ме ноћима гласно зове да заборавим све окове, да порушим све мостове. „Ноћас су... голе груди моје. Узми ме... једино моје...”, никада заборавио није те речи њене, нити ноћ када је нага ступила у његов дом. И узимао је, и давао се, и онда... једног дана... нестало је све... све сем тих речи које му мира не дају, које се стално ка њему ноћима враћају, јер... после њега још теже окове на груди стави та жена, још теже, још хладније, јер он... погрешао је.

Подстакнут идејом да докаже своје деспотско порекло и везу са канонизованом лозом сремских Бранковића, гроф Ђорђе Бранковић је својим волуминозним списом, „Славеносрпским хроникама, остварио нешто много важније и значајније. Излажући српску историју од Немањића до потоњих сремских [Бранковића](#), он је доказао легитимитет српског народа. Тако су управо *Хронике* сведочиле да су [Срби](#), који су са патријархом Арсенијем III Чарнојевићем стигли Великом сеобом [1690.](#) у панонске пределе, народ који је имао славну прошлост, своје краљеве и царе, своју славну династију Немањића, самосталну цркву и светитеље, богато и живо предање. То је био народ са чувеном прошлостју, а не племе без корена. Тако је Бранковић својим делима могао подстицати код Срба свест о њиховој вредности. Јединствена и посве изузетна и необична личност грофа Ђорђа Бранковића, понекад је у науци обезвређивана.

**Додирујем длановима те
остатке зидина и осећам
топлоту по лицу, и чујем ритам
свога срца када у тишину
зароним своју.**

(Експлозија 5, јуна 1941. године)

Некада мишљу о најачој снази на свету кренух да померам брда ова што пред нама сада стоје. У телу имадох љубав, најачу снагу и мислих тада да могу све. Видиш... дунавске хладне воде и даље теку носећи пролазност неку, а у мени и даље снаге најаче има и не јањава она сад, али... брда не померих, реци не промених ток, тебе не зауставих Нешто од љубави јаче ипак постоји

Додајући авантуристи Мустафи Голубовићу хладан динамит и танку траку самогорећег фитиља, једна анонимна жена, пре него што изговори одмери речи своје... рече их гласом који припремаше толико дуго, да не осети дрхтај.

Пред тобом су путеви нови и коловат свој враћам ти да те чува у намери твојој тој. У биткама за срећнију будућност, победе твоје видим. И урлик из грла , подизање руку, слављење живота

предосећам. Моје те спутавају руке, мој дах те слаби, моја те задржава жеља... и зато сад иди и овај град. Смедеревски град, ову тврђаву динамитом огрни у заборав. Градови тебе траже, за њих су твоје руке снажне. Љубав моја ти дане живота узима. Од љубави праве, ипак, нешто јаче постоји.

Кажеш идеали...

У опреми пуној за диверзију пред том женом сад стоји Мустафа Голубић и гледа тврђаву, Замак, Мали и Велики град последњи пут. Сунце тог петог јунског дана, године 1941. зађе за облаке, да не осветли лице окорелог убице Коминтерне. Тишину ваздуха наруши звук оклопног воза тешког... и... вода Дунавом плавим пролази, и све тише и тише звук оклопног воза се чује. То Немци односе челик и гвожђе коју у ватри бљује мала жељезара, ту на обали Дунава. Све тешње и тешње у њој бива... и.... Отвори очи плаве боје и подиже лице на месту где стајаше Мустафа Голубић, идеолог, комесар и друг, по нај после њен љубавник и наредбодавац. Нема га. На стази некој ка Смедеревском граду сада хода, човек зао човек, некада њен.

Биће боље када ми комунисти дођемо на власт. То је класна борба, Ми или они, неко треба да нестане. А, Немци су само пиуни у рукама сулудог Хитлера

Биће боље, одједном дан се претвори у облак црн. Подигла је бледо лице и требало је времена да очи, на светлост ватре ненавикнуте јаку, гледају. И видела је. Видела црвени пламен смрти, који је сунце заклањао. Осетила како је нешто гуши, након тутња

и треска, након бљеска јави се од некуда ветар, и трава, дрвеће, тврђава са кулама неста То је тај нови дан.

Летње небо замени урлик плача, врисак и по људима падаше црне капи гаража, врућ ветар опече њихова лица. Бела боја дана помеша се са црвеном бојом смрти и крви што се над земљом јави.

Један воз, прави путнички воз био је ван својих шина, а само три минута раније у њега су ушли сви радници старе жељезаре, завршили шихту, па су уморни хитали својим околним селима, својим кућама, и својој породици. Ни воза нема више, вагони су сви изгорели, а чују се безвучни и недефинисани језиви звуци.

Таласи Дунава и Језаве престадоше да се препознају по звуку своје. По тишини суморног неба поглед се спушта ка земљи. Видим земљу, црну, прекривену крвљу и мртве људе свуда.

Киша из облака црног црним сузама лије по коси њеној. Не чујем ништа, можда сањам...

„Биће боље, јер на тобом и свима, ми владамо...“

Жељом даљине поништавам дан што се тог 5. јуна 1941. године ствара. Сањала сам да се по јутрима росе будим у слободи, са уснама сада мојих нестало је осмех и глас, а капље крв.

Слутим да последњи пут видим овај Смедеревски град, а знам да немам други дом. Као жена у њему сам живела цео живот, кратак.

Да, кажем још коју последњу реч. не боле мене ране од гелера тешке и не осећам крв како тече, већ ме боли све ово веровање: „Биће боље“.

Доведи га помрачено Сунце, да спусти усне на ране моје, да са њима оставља мелеме своје, да...

Чујем шум сад неки, чујем или желим да чујем.
Немам снаге више... не могу да узмем дах ... не умест да дишем сама

Под дудом зеленим, тамо где је најстарији житељ Смедерева вековима усправан, и горд стајао, умираше скојевка рањена, а млада. Истога часа, истог трена умрло је трихиљаде педстотина људи, само зато што су били Смедеревци, рођени крај тврђаве, а умрли у њеној експлозији¹¹⁸

Под храстом зеленим, тамо где шума у окриљу крије оног који је целу Смедеревску тврђаву дигао у ваздух уз помоћ динамита, лежаше нови витез Мустафа Голубић. Над главом његовом у касне сате сијаше Месец тад, и он склопи очи призивајући

---

¹¹⁸ У другом светском рату Немци су лагеровали велику количину експлозивног оружја у саму смедеревску тврђаву. По задатку Комунистичке партије, и по директиви Коминтерне, претпоставља се да је Мустафа Голубић извео диверзију 5, јуна 1941. године. Том приликом је погинуло 3.500 људи

лик њен и додир благ. Да мисли о боју, о биткама не хдеде. По први пут пожелe другачији крај.

И прича се овде завршава о Смедеревском граду. Обожавање значаја његовог, за мене је религија. И, ако.

Жељом даљине поништавам увреду над сенама оних који су у њему живели, а са вековима новим крај њега се рађали. Преда мном је остатак мога живота, а иза цео живот. Све сам то посветио историји.

Смедеревски граде, са Замком и Великим градом љубим вас осмехом, послатим ветром, кошавом из родног ми Пожаревца, да до вас дође. Грлим те рукама поклоњеним птици животном крила сломљених

Додирујем длановима те остатке зидина и осећам топлоту по лицу, и чујем ритам свога срца када у тишину зароним своју.

***Смедеревска тврђава – капија вечности највећа
разарања доживела је у светским ратовима.***

ЕПИЛОГ: 1.

Мотив светих ратника

На доста оштећеном живопису раваничке цркве, **први пут се јавља мотив светих ратника.** Њихово постојање је оправдано. Било је заувек прошло време сентименталности и распеваности славе и господства Немањићке лозе, који владаше Србијом од 1166 до 1371. године. После њих дошли

су Лазаревићи и Бранковићи, ритери које су опевале најлепше баладе.

Фреске светих ратника носе дуга копља али су тананог колоритета. Вешти и даровити градитељи и сликари, за опречно схваћене Лазаревиће и Бранковиће, употребљавали су познату шароликост али не и скупоцене материјале.

Новца је било у рудницима. **Ново Брдо** давало је српским деспотима приход од сто хиљаде дуката(златних) годишње, који су се топили и трошили на војску. Војска је била млада, изникла као феникс из крви косовских страдалника. **Будући да су млади масовно гинули, требало их је овековечити у свеце.**

Црква Вазнесења Христовог била је слутња вазнесења светих ратника.

Свети (и трагични) ратници су одраз времена у коме се живело, испуњено љубављу према ближњима али и према онима, који трагајући за истином изгубише живот на туђим просторима, за туђе интересе, који постадоше играчке у рукама " великих". Ипак, " **витезови правде** " – деспот Стефан Лазаревић и деспот Ђурађ Бранковић (не)савладаше оне чији мач посече све племенито, истинито и лепо, али обележише историју Србије од 1402 до 1459. године.

Њихово је време трачак светлости да одагна таму, просветли путеве наде, људскости, хуманости. Основна је тежња бити човек. Значи савладати своју мисао, издићи се изнад свакидашњице, изабрати пут који води ка слободи.

Јер многи витезови поклекнуше пред безумљем времена у коме се нађоше, али исто тако прокрчише пут, смелијим, бољим, хуманијим, онима који свет обогатише делима, а не празним речима.

Епилог: 2

Река Језава више не тече уз старе бедеме, јер су они од града сада одвојени додатном препреком – железничком пругом.

Умеш ли да чуваш тајну ? Теби се обраћам читаоче, што у својој наслоњачи држиш у руци ову књигу „ **Замак и замке Бранковића**“. Ако си је прочитао можда се питаш: Где се налази гроб деспота Ђурђа Бранковића ?

Гроб деспота Ђурђа Бранковића, за којим се трага читаво једно столеће, највероватније се налази у Смедереву, на простору Смедеревског града (Велики град) у остацима велике митрополитске цркве. После бројних претпоставки, ову теорију и решење мистерије старе пет векова, биће могуће доказати тек када буду пронађени остаци храма, деспотово задужбине.

Др Дејан Радичевић, доцент за археологију београдског Филозофског факултета на недавно одржаном предавању у Смедереву о недовршеној потрази за гробом деспота Ђурђа, изнео је закључак да гроб треба тражити на 11 хектара Великог града смедеревске тврђаве По његовом мишљењу, упркос другачијим нагађањима и тврдњама да је умро на Руднику, деспот Ђурађ Бранковић умро је у Смедереву.

-Доказ је тужбалица настала у тренутку смрти у смедеревском књижевном кругу, један од најбољих текстова наше средњовековне књижевности. Из тог текста се види да је умро у Смедереву. Деспот Ђурађ

Бранковић није имао другу задужбину осим монументалне Благовештењске цркве у Смедереву, где је вероватно и сахрањен - сматра Др Радичевић. Да је деспотов гроб од почетка требало да буде да буде једна од најзагонетнијих оставштина, сведочи и чињеница да су његови савременици тај податак вешто сакрили, из разумљивих разлога.

-Деспот је умро у петак 24. децембра 1456. године, у седам часова, на Бадњи дан. Ако подаци из летописа прецизно наводе дан, месец, чак и сат смрти, а изостављају податке о месту сахране, то није случајно, већ је било важно сакрити га - каже Др Радичевић.

Током векова нагађало се место сахране владара. Тако подаци с почетка XVII века помињу историчара из Дубровника, који је записао да је сахрањен у Кривој реци, без икаквих других детаља. У XVIII веку два родослова доносе информације да је сахрањен у Саборној цркви у Београду, а по другој је умро и сахрањен у Смедереву. Других података и сведочења нема, осим приче локалне традиције, тврди Др Радичевић.

На Руднику су 1930 године обављена прва ископавања како би се пронашао Ђурђев гроб у селу Мајдан на локалитету Саставци. У долини Мајданске реке истраживања су настављена 80-тих година, али ни ту није откривен траг владарске сахране. Најгласнија је била теорија да је гроб у цркви у засеоку Икорићи у Славковици код Љига Ову хипотезу поставио је археолог Димитрије Мадас који је још 1973 године открио и до 1978 истраживао манастирски комплекс.

-У штампи је тада као сензационална објављена вест да је пронађен Ђурђев гроб. Овде су нађена два монументална саркофага, мушки и женски, Нађена је још једна гробница са скелетом старије мушке особе. Проглашени су за гробове деспота Ђурђа Бранковића,

његове жене Ирине Кантакузин, познатије као Проклете Јерине, и њиховог сина Лазара, али аргументација писаних извора ово демантује, и нема никаквих потпора овој тврдњи у писаној грађи.- објашњава археолог Радичевић

Последњи изазов за националну историју и археологију је Велики град смедеревске тврђаве. Јер црква на смедеревском Старом гробљу из времена деспота Ђурђа Бранковића је после истраживања одбачена као могуће место сахране.

Друга могућност је утврђени Смедеревски замак(Мали град), односно Благовештењска црква коју је Ђурађ сазидао, и где су 1453 године положене мошти Светог Луке, за које постоје писани извори. Саборна црква или црква Благовештење, према изворима, грађена је по узору на Манасију (Ресаву). Нема података каква је била њена судбина након пада Смедерева 1459. године. Постоје веровања да црква порушена после 1460. године.

- Када су пре три деценије откривени остаци сакралног комплекса, веровало се да је реч о тој великој, митрополиској цркви. Ипак, та теорија је пала у воду јер је црква Благовештење морала бити већа и репрезентативнија од пронађене. Постало је јасно да се негде морају налазити остаци још једне, главне цркве, и то највероватније на месту где је био главни градски трг у Великом граду - сматра Др Радичевић.

Остаци те цркве још нису откривени. Последњи озбиљнији покушај био је 2010 године.. тада је обављено гео магнетно снимање подземља дела великог града, а за ово су ангажовани немачки стручњаци. Као велика препрека наведено је растиње због којег компликована апаратура није могла да снима целокупно подземље, као и подземна мрежа инфраструктуре. Након снимања месецима је трајала израда сателитске мапе у Археолошком институту у Франкфурту. На снимцима није пронађено ништа.

Остаци сакралне грађевине и светиње у којој су чуване мошти Светог Луке, по мишљењу многих крију тајну вечног коначишта једне од најтрагичнијих личности српске историје.

Извесно је да ни **Замак Бранковића**, у коме су они преживљавали тешке **замке** није више као што је био. Ни река Језава више не тече уз старе бедеме, јер су они од града сада одвојени додатном препреком-железничком пругом. Рестаурација је учинила своје, можда га је приближила нашем времену, а можда и удаљила од првобитног изгледа, па и намене. На крају великог подухвата „Мали град“ је у целости успешно обновљен и презентован. У целом комплексу Смедеревског града све се мења, надамо се на боље, али има још много да се промени, да би исти имао своју сврху: да цео комплекс сведочи да је то последње и најбоље остварење српске средњовековне војне архитектуре, грађено у очајничком, али и неуспелом покушају да се пред турском инвазијом сачува држава.

За националну историју Смедеревски град остаје извориште нових сазнања о последњим деценијама борбе за опстанак Српске Деспотовине-последњег трага просперитета средњовековне државе.

Богу хвала сврших ово своје писање „ **ЗАМАК И ЗАМКЕ БРАНКОВИЋА“ У Пожаревцу, месеца Цветња, 7526 године од Постања¹¹⁹, која се по Милости Божјој поклопи са радосним празником Силазак Светога Духа на апостоле - Духови--Тројица.**

---

¹¹⁹ Месец Цветањ је мај, године 2018.

Садржај:

**Стр. 4. Град судбински везан за воде
(Смедерево)**

**Стр. 12. Кула „Седам брата глава “ (
(Проклета Јерина)**

**Стр. 16. Отац ми је био Вук, питоме и
благе нарави, али омрзнут и проклет.
(Ђурађ Бранковић, деспот)**

**Стр. 36. Есфигменска повеља (Портрети
породице Бранковић)**

**Стр. 39. А по прстима својим којима
додириваше лице мајке, воду осети, сузе њене
што потекоше. (слепи Стефан Бранковић)**

**Стр. 43 „Родила вучица вука ... “ (Ирина
Кантакузин)**

**Стр. 52, Изгубљена лепота, изгубљене
душе (легенда о смрти Ирине (Јерине)
Кантакузин , удате Бранковић)**

**Стр. 59. Ако треба следити своје жеље и
снове, не треба упорно трагати за
савршенством. (Тома Кантакузин)**

**Стр. 62. Бедеми и куле „Замка“ на самом
ушћу Језаве у Дунав (Изградња Смедеревског
града)**

**Стр. 73. Србија мајдан сребра и злата
(деспот Ђурађ и деспотица Ирина)**

Стр 83. Храмови моћи Благо честитог деспота Ђурђа (Смедеревски митрополит Саватије)

Стр. 88. Зато остани миран у мислима, добрим делима окити се за вечност. (Војвода Јакша о паду Цариграда)

Стр. 93. Наше границе нису ни велике планине, не велике воде. (Јаничарове успомене Константина Михаиловића из Островице)

**Стр. 115. „Како да претрпимо мрачну ноћ?
“ Инок из Далше о смрти Ђурђа Бранковића**

Стр. 118. Први хришћани, пре крста, за знак распознавања цртали су рибу. (ВИТ – Витов дан , ВИДОВДАН)

Стр.126. Агарени су нечастиви. Проклети богомрски Измаилћани. (Мара Бранковић, пут до харема и бесмртности)

Стр. 158. Стојиш сада на земљи којом су прошли најбољи моји преци, на којој су последњи пут пролазили најхрабрији, са које су у царство небеско отишли (Јелена (Јелача) Марија и пад Босне)

Стр .181. Дојдох од поганех на угарски арсаг (Стефан Штиљановић - повест о синовима и унуцима деспота Ђурђа)

Стр. 189. „ Царствова 27 љет „(Варвара жена Змај Огњеног Вука)

Стр, 207. Устани душо моја (Мајка Ангелина Бранковић, по писању епископа Митрофана Шевића)

Стр. 215 .О, монаху Максиму којег је мудра девојка одвратила од греха. (Ђорђе Бранковић , монах Максим)

Стр. 222. Дуж бедема на Дунаву налази се низ топова. (Евли Челеби, турски путописац, оставља опис града у оквирима бедема.)

Стр, 234. Хронике славеносрпске грофа Ђорђа Бранковића (Многи само отварају уста, а клањају се лажним идолима)

Стр. 243. Додирујем длановима те остатке зидина и осећам топлоту по лицу, и чујем ритам свога срца када у тишину зароним своју. Експлозија 5, јуна 1941. године)

Стр. 248. ЕПИЛОГ:1. Мотив светих ратника

Стр. 251 ЕПИЛОГ: 2 Река Језава више не тече уз старе бедеме јер су они од града сада одвојени додатном препреком-железничком пругом.

Стр. 255. Садржај

Стр. 258. Биографија аутора

Стр, 259. Књижевно стваралаште

Стр. 260. Слика аутора

Биографија

Новица Марјановић, пожаревачки прозни писац, и професор рођен је 25. августа 1951. године у Пожаревцу, од мајке Душанке и оца Драгутина. Основну школу и Гимназију похађао је у Пожаревцу. Дипломирао је на Филозофском факултету у Новом Саду наставну групу историје. Од рођења живи и ради у Пожаревцу. Као паланачки професор писао је романе, новеле, историјске расправе, историју свога града, Браничева и Србије. Био је рецензент многим колегама, и културним ствараоцима.

У својим делима Новица Марјановић описивао је време које се односи на Шумадију и Србију. Писао је и о неким људима из историје XV, XIX и XX века, који су неоправдано изостављени са аспекта историјског значења. Његове књиге су одраз времена у коме живимо, испуњене љубављу према ближњима али и према онима који трагајући за срећом изгубише живот или посташе играчке у рукама великих. Ипак витезови правде савладаше оне чији мач посече све племенито, истинито и лепо.

Трачак светлости одагна таму прошлости, путеве наде, хуманости, људскости. У делима Новице Марјановића основна тежња је бити човек, значи савладати своју мисао, издићи се

изнад свакидашњице, изабрати пут који води ка слободи. Јер многи витезови поклекнуше пред безумљем времена у коме се нађоше, али исто тако прокрчише пут, смелијим, бољим, хуманијим, онима који свет обогатише делима, а не празним речима.

Књижевно стваралаштво:

- **Витезови безумља - роман 1999. године**
- **Тајне прељубе- роман 2000. године**
- **Трпеза лептира- роман 2003. године**
- **Богови посматрају- роман 2007. године**
- **Царство слободе - роман 2008. године**
- **Осмех Емине - роман 2009. године**
- **Ватрено неко време - роман 2010. године**
- **Рађање Теуте - роман 2010. године.**
- **Историјом кроз Браничево и Србију- необична историја Србије 2011. г.**
- **Црква Света Петка у Пожаревцу - монографија 2011. године.**
- **Црква Светог Николе у Пожаревцу- монографија 2012. године.**
- **Шумадијска сага- роман 2017.**
- **Психологија личности у стваралаштву Толстоја, студија 2019.**
- **Цркве и манастири Србије, монографија, 2021.**
- **Атланта са Атлантиде, роман 2023.**
- **Замак и замке Бранковића, роман 2024.**

Новица Марјановић, професор

